

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

**ΔΙΕΘΝΕΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ 12- Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ**

ΤΟΥ

ΑΛΜΥΡΟΥΛΗ ΧΑΡΙΛΑΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής: ΛΑΔΑΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος
στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2015

Αφιερώνεται στην οικογένειά μου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή κ. Νεγκάκη Χρήστο, Διευθυντή σπουδών του μεταπτυχιακού της Εφαρμοσμένης Λογιστικής και Ελεγκτικής και τον Λέκτορα κ. Λαδά Ανέστη, Λέκτορα του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας για την ευκαιρία που μου έδωσε ώστε να ασχοληθώ με ένα πολύ ενδιαφέρον θέμα, καθώς και για την βοήθεια που μου έδωσε καθ' όλη την διάρκεια συγγραφής της. Οι παρατηρήσεις και οι χρήσιμες επισημάνσεις του συνέβαλαν καθοριστικά στην ολοκλήρωση αυτής της διπλωματικής εργασίας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, που στάθηκε δίπλα μου στην πραγματοποίηση των στόχων μου όπως πάντα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα εισήχθησαν στην Ελλάδα το 2005, με υποχρεωτική εφαρμογή αρχικά για τις εισηγμένες επιχειρήσεις. Η σημασία και η επίδρασή τους είναι πολυσχιδής και καιρία σε όλο το φάσμα των εταιριών που τα εφάρμοσαν. Στην παρούσα διπλωματική εξετάζεται η επίδραση του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου 12, που αφορά την αναβαλλόμενη φορολογία, σε μια συγκεκριμένη κατηγορία εταιριών, αυτή των τραπεζών. Η επίδραση της αναβαλλόμενης φορολογίας στον τραπεζικό χώρο είναι θέμα που διαρκώς βρίσκεται στην επικαιρότητα τόσο σε διεθνές επίπεδο, ιδιαίτερα μετά την εφαρμογή της Βασιλείας III, αλλά και στην ελληνική πραγματικότητα λόγω των τακτικών stress tests και των αναγκών ανακεφαλαιοποίησης των ελληνικών τραπεζών.

Αρχικά, γίνεται μια θεωρητική προσέγγιση του θέματος. Παρουσιάζονται με όσο γίνεται πιο απλό και περιεκτικό τρόπο όλα τα πορίσματα συναφών εργασιών και μελετών. Επίσης, εκτίθεται το θεσμικό πλαίσιο γύρω από την αναβαλλόμενη φορολογία αλλά και του σύγχρονου τραπεζικού περιβάλλοντος και της Επιτροπής της Βασιλείας, ώστε ο αναγνώστης να έχει μια όσο γίνεται πιο σφαιρική άποψη όλων των δεδομένων πριν παρουσιαστεί το πρακτικό κομμάτι της διπλωματικής εργασίας. Σε αυτό με τη χρήση του Υποδείγματος του Ohlson (1991,1995) , που είναι από τα πλέον διαδεδομένα μοντέλα, επιχειρείται να καταδειχθεί η επίδραση της αναγνώρισης Αναβαλλόμενων Φορολογικών Απαιτήσεων στην τιμή των τραπεζικών μετοχών. Τα αποτελέσματα της έρευνας είναι τέτοια που μας επιτρέπουν να καταλήξουμε σε συμπεράσματα, αλλά και να προτείνουμε θέματα μελλοντικών ερευνών.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
-----------------------------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Έρευνες με αποτελέσματα εισαγωγής των ΔΛΠ σε διάφορες χώρες.....	3
2.2 ΔΛΠ και συνάφεια λογιστικών δεδομένων με την αξία της επιχείρησης (value relevance).....	4
2.3 Ο Νόμος 4308/14 (Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα).....	8
2.4 Η συνάφεια των ΔΠΧΑ με τον κίνδυνο στον τραπεζικό τομέα.....	9
2.5 Η Επίδραση της εισαγωγής των ΔΠΧΑ στον παραγωγικό και εμπορικό κλάδο των ελληνικών επιχειρήσεων.....	10
2.6 Η Έννοια της χειραγώγησης κερδών.....	11
2.7 Προηγούμενες Μελέτες που Αφορούν το Ρόλο της Αναβαλλόμενης Φορολογίας στη Χειραγώγηση των Κερδών.....	12
2.8 Προηγούμενες μελέτες που αφορούν τη χειραγώγηση κερδών στον τραπεζικό κλάδο.....	15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3.1 ΔΛΠ 12-Αναβαλλόμενη φορολογία. Εννοιολογική Προσέγγιση.....	18
3.2 Βασικές Αρχές του Δ.Λ.Π.12-Σκοπός.....	23
3.3 Βασικές Αρχές του Δ.Λ.Π.12-Πεδίο Εφαρμογής.....	24
3.4 Βασικές Αρχές του Δ.Λ.Π.12- Αναγνώριση αναβαλλόμενων φορολογικών υποχρεώσεων και αναβαλλόμενων φορολογικών περιουσιακών στοιχείων από φορολογητέες και εκπεστέες προσωρινές διαφορές.....	25
3.5 Βασικές Αρχές του Δ.Λ.Π.12- Αναγνώριση αναβαλλόμενων φορολογικών περιουσιακών στοιχείων από αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες και αχρησιμοποίητους πιστωτικούς φόρους.....	29
3.6 Βασικές Αρχές του Δ.Λ.Π.12- Επιμέτρηση.....	31
3.7 Βασικές Αρχές του Δ.Λ.Π.12- Αναγνώριση του τρέχοντος και αναβαλλόμενου φόρου.....	31
3.8 Βασικές Αρχές του Δ.Λ.Π.12- Γνωστοποιήσεις.....	32
3.9 Λογιστικός Χειρισμός Αναβαλλόμενης Φορολογίας-Πρακτικό παράδειγμα.....	34
3.10 Λογιστικός Χειρισμός σε Ειδικές Περιπτώσεις Αναβαλλομένης Φορολογίας Επανεκτίμηση-Αναπροσαρμογή Στοιχείων Ενεργητικού.....	39
3.11 Λογιστικός Χειρισμός σε Ειδικές Περιπτώσεις Αναβαλλομένης Φορολογίας: Υπεραξία και Επενδύσεις σε Θυγατρικές, Συγγενείς και Κοινοπραξίες.....	42
3.12 Το χρηματοπιστωτικό σύστημα- Εισαγωγικά.....	43
3.13 Το χρηματοπιστωτικό σύστημα- Τραπεζικοί κίνδυνοι.....	44

3.14 Το χρηματοπιστωτικό σύστημα- Ρυθμιστική παρέμβαση και εποπτεία στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.....	47
3.15 Η Επιτροπή της Βασιλείας.....	50
3.16 Οι 3 πυλώνες της Επιτροπής της Βασιλείας.....	52
3.17 Αλλαγές με τη Βασιλεία III- Εισαγωγικά.....	53
3.18 Αλλαγές με τη Βασιλεία III- Ελάχιστα Ίδια κεφάλαια.....	55
3.19 Σύντομη αξιολόγηση Βασιλείας III.....	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

4.1 Εισαγωγικά.....	59
4.2 Stress test Ελληνικών τραπεζών 2013.....	59
4.3 Επίσημα ευρωπαϊκά stress tests 2014.....	62
4.4 Δείγμα παρατηρήσεων.....	68
4.5 Υπόδειγμα.....	70
4.6 Αποτελέσματα.....	71

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	73
--	-----------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	75
--------------------------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής είναι η διερεύνηση της επίδρασης των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων στην τιμή των τραπεζικών μετοχών. Παράλληλα όμως, γίνεται προσπάθεια να παρατεθεί με όσο πιο απλό αλλά και έγκριτο τρόπο, το πλαίσιο χειρισμού της αναβαλλόμενης φορολογίας καθώς και αυτό της λειτουργίας του σύγχρονου τραπεζικού συστήματος. Αναφερόμενοι στο τραπεζικό σύστημα, επισημαίνεται ότι έχει γίνει ιδιαίτερη εστίαση στον ελληνικό τραπεζικό σύστημα, λόγω των ιδιαιτεροτήτων του.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν κατά την έναρξη του εγχειρήματος ήταν τα εξής:

1. Επιδρά η καταγραφή των αναβαλλόμενων φορολογικών περιουσιακών στοιχείων και σε ποιο βαθμό στην τιμή των τραπεζικών μετοχών.
2. Ο παράγοντας «κρίση» που εμφανίστηκε από το 2010 και μετέπειτα επηρεάζει την όποια σχέση αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων και τιμών των μετοχών των τραπεζών.
3. Τι ερμηνεία μπορεί να δοθεί για τα αποτελέσματα της έρευνας, βάσει των όσων παρατέθηκαν καθ'όλη την έκταση της διπλωματικής εργασίας.

Στην προσπάθεια αυτής της διερεύνησης στο πρακτικό μέρος της διπλωματικής συγκεντρώθηκαν τα απαιτούμενα στοιχεία από τους Ελληνικούς Ομίλους Τραπεζών που δραστηριοποιήθηκαν μεταξύ των ετών 2005 και 2014. Αυτό έγινε διότι ήταν επιδίωξη της έρευνάς να ληφθεί υπόψη την κρίση που επήλθε μετά το 2010 και να δούμε πως επηρέασε τα αποτελέσματά μας. Με τη χρήση ενός στατιστικού υποδείγματος βασισμένο σε αυτό του Ohlson (1995), έγινε η επεξεργασία τους και οδηγήθηκε η έρευνά σε συμπεράσματα- απαντήσεις στα ανωτέρω αναφερθέντα ερευνητικά ερωτήματα.

Πιο συγκεκριμένα, η διπλωματική εργασία αποτελείται από πέντε μέρη: Το πρώτο κεφάλαιο είναι η Εισαγωγή της όλης εργασίας.

Στο δεύτερο μέρος γίνεται επισκόπηση βιβλιογραφίας, όλων δηλαδή των

συναφών εργασιών και μελετών και των πορισμάτων που παρουσίασαν. Με βάση αυτές αντλήθηκαν χρήσιμα στοιχεία και για την παρούσα διπλωματική εργασία.

Στο τρίτο μέρος επιχειρείται η παρουσίαση όλου του θεσμικού πλαισίου γύρω από την αναβαλλόμενη φορολογία και τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις αλλά και του σύγχρονου τραπεζικού περιβάλλοντος και της Επιτροπής της Βασιλείας.

Στο τέταρτο μέρος, το πρακτικό, αναπτύσσεται η εμπειρική ανάλυση μέσω του Υποδείγματος του Ohlson, ώστε να συμπεράνουμε αν και κατά πόσο οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις επιδρούν στη διαμόρφωση της τιμής των ελληνικών τραπεζικών μετοχών.

Στο πέμπτο και τελευταίο μέρος βρίσκονται τα συμπεράσματα που συνήχθησαν, οι περιορισμοί της έρευνάς μας καθώς και προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Έρευνες με αποτελέσματα εισαγωγής των ΔΛΠ σε διάφορες χώρες.

Την τελευταία δεκαετία έχουν διεξαχθεί πλήθος έγκριτων ερευνών για τα αποτελέσματα εισαγωγής των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων σε διάφορες χώρες με αντικρουόμενα κάποιες φορές αποτελέσματα. Ενδεικτικά αναφέρουμε ορισμένες βασικές από αυτές.

Οι Ormrod and Taylor (2004) και Aisbitt (2006) μελέτησαν διάφορες πτυχές της εισαγωγής των ΔΛΠ στη Μ.Βρετανία ενώ και οι δύο έρευνες συμφώνησαν ότι η επίδραση της εισαγωγής των ΔΛΠ είναι βαρύνουσα στις παρεχόμενες χρηματοοικονομικές πληροφορίες των επιχειρήσεων και την οικονομική ανάλυση. Αντίστοιχα καταδεικνύεται ο μεγάλος βαθμός επίδρασης στις οικονομικές καταστάσεις των ισπανικών επιχειρήσεων στην έρυνα των Fitó, Gómez and Moya (2012) που βασίστηκαν στις εταιρικές καταστάσεις του 2008.

Οι Delvaille et al. (2005) επέλεξαν για τη μελέτη τους τη Γαλλία, τη Γερμανία και την Ιταλία, τρεις χώρες με διαφορετική προσέγγιση στη λογιστική επιστήμη από το Αγγλοσαξωνικό μοντέλο. Μελετώντας διάφορες πτυχές της εισαγωγής των ΔΛΠ, κατέληξαν ότι τα μειονεκτήματα της υιοθέτησής τους για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και ιδίως τις μικρομεσαίες θα είναι περισσότερα από τα πλεονεκτήματα.

Ο Jermakowicz (2004) κατέδειξε ότι η εισαγωγή των ΔΛΠ για τις εταιρίες του χρηματιστηριακού δείκτη BEL-20 άλλαξε δραματικά την εσωτερική τους λογιστική οργάνωση και τις εξωτερικές τους χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις και δραστηριότητες, ενώ τονίζεται ότι η υιοθέτηση των προτύπων από όλες της Βελγικές επιχειρήσεις θα αύξανε τη συγκρισιμότητα και διαφάνεια των επιχειρήσεων.

Οι Brown και Tarca (2005) ασχολήθηκαν με τη Γερμανία, Γαλλία, Ολλανδία και Μ.Βρετανία και μεταξύ άλλων η έρευνά τους τόνισε τη διάθεση υποστήριξης της χρήσης των ΔΛΠ μιας και έτσι θα διευκολύνονταν η ποιότητα και η διεθνής συγκρισιμότητα των οικονομικών καταστάσεων.

Επίσης, οι Soderstrom, N. S., & Sun, K. J. (2007) στην ανασκόπησή τους καταλήγουν ότι στη διεθνή λογιστική βιβλιογραφία καταγράφεται μια θετική

επίδραση της οικειοθελούς υιοθέτησης καλύτερων λογιστικών προτύπων, συμπεριλαμβανομένων των ΔΛΠ και παράλληλα καταδεικνύουν ότι η παρεχόμενη λογιστική ποιότητα εξαρτάται και από άλλους διόλου αμελητέους παράγοντες όπως το νομικό και πολιτικό καθεστώς μιας χώρας και τα κίνητρα που υπάρχουν για τις χρηματοοικονομικές αναφορές.

2.2 Δ.Λ.Π. και συνάφεια λογιστικών δεδομένων με την αξία της επιχείρησης (value relevance)

Η Ελλάδα υιοθέτησε τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Δ.Π.Χ.Α.) από την 1η Ιανουαρίου 2005, όπως και οι άλλες χώρες της Ε.Ε. Η (υποχρεωτική) υιοθέτηση των Δ.Π.Χ.Α. από όλες τις ελληνικές εισηγμένες εταιρίες ήταν μια τεράστια αλλαγή στις οικονομικές καταστάσεις στην Ελλάδα.

Ιστορικά, η ανάπτυξη των λογιστικών προτύπων σε κάθε χώρα εμπίπτει σε μία από τις ακόλουθες δύο ομάδες: το μοντέλο των ενδιαφερόμενων μερών («the stakeholder model» στη διεθνή βιβλιογραφία) και το μοντέλο των μετόχων-επενδυτών («the shareholder model»).

Στις χώρες που ακολουθούν το stakeholder μοντέλο, η ανάπτυξη των λογιστικών προτύπων είναι απλώς υπόθεση του κράτους. Σε αυτές τις χώρες, που συνήθως αναφέρονται ως «code-law» χώρες, το χρηματιστήριο παίζει μικρό μόνο ρόλο στη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, το τραπεζικό σύστημα είναι η κύρια πηγή εξωτερικής χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις. Οι κυβερνήσεις επιβάλλουν τα εθνικά λογιστικά πρότυπα, μέσω της νομοθεσίας, συνήθως μετά από διαβούλευση τους κοινωνικούς εταίρους (τράπεζες και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, επιχειρηματικές ενώσεις, κλπ). Η δημοσιοποίηση δεν έχει μεγάλη σημασία και οι managers λειτουργούν με μεγαλύτερη ευχέρεια ως προς τα στοιχεία που πρέπει να γνωστοποιούνται στους ετήσιους λογαριασμούς (με ή χωρίς την υποστήριξη της κυβέρνησης).

Στις χώρες που υιοθετούν το shareholder μοντέλο, η ανάπτυξη των λογιστικών προτύπων απλώς γίνεται από τους επαγγελματικούς φορείς. Σε αυτές τις χώρες, που συνήθως αναφέρονται ως common-law χώρες, το χρηματιστήριο διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων και, ως εκ

τούτου, η δημοσιοποίηση είναι υψίστης σημασίας. Σε αυτές τις χώρες, οι managers θεωρείται ότι λειτουργούν με λιγότερη ευχέρεια στα στοιχεία που πρέπει να γνωστοποιούνται στους ετήσιους λογαριασμούς. Τα ΔΠΧΑ βασίζονται σε ένα εννοιολογικό πλαίσιο παρόμοιο με το δεύτερο μοντέλο και απαντάται σε common-law χώρες.

Πολλοί ερευνητές προσπάθησαν να συγκρίνουν τη συνάφεια των λογιστικών αριθμών με την πραγματική αξία της επιχείρησης μεταξύ των 2 μοντέλων, με δεδομένο ότι η μεγαλύτερη συνάφεια αποτελεί ένδειξη καλύτερης λογιστικής ποιότητας. Οι περισσότεροι από αυτούς που περιλαμβάναν στο δείγμα τους στο Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γερμανία ως εκπροσώπους των δύο άκρων του φάσματος των 2 μοντέλων. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις κάτωθι: Alford et al (1993), Joos and Lang (1994), Harris et al.(1994), King and Langli (1998), Ali and Hwang (2000) και Arce and Mora (2002).

Η συνολική εντύπωση που προκαλεί το σύνολο των μελετών είναι ότι τα αποτελέσματα είναι ανάμεικτα και ένα γενικό συμπέρασμα δεν μπορεί να συναχθεί, με κύριο στοιχείο της κριτικής το αν μπορούσαν αυτές οι έρευνες να συμπεριλάβουν τα διάφορα ιδιαίτερα στοιχεία που χαρακτηρίζουν το περιβάλλον μιας χώρας. Η πρόσφατη υποχρεωτική υιοθέτηση των ΔΛΠ και ΔΠΧΑ θεωρείται ότι ήταν μια εξαιρετική ευκαιρία για τη σύγκριση εναλλακτικών λογιστικών προτύπων στο εσωτερικό της ίδιας της χώρας.

Η Ελλάδα θεωρούνταν διαχρονικά μια «code-law» χώρα (δηλ. με ισχυρή κωδικοποίηση, διεξοδική, συνεχώς ανανεούμενη που συγκεκριμενοποιούσε κάθε λογιστικό γεγονός εν αντιθέση με τις λεγόμενες «common-law») με ισχυρή φορολογική συμμόρφωση, τραπεζικό προσανατολισμό και συντηρητικούς λογιστικούς κανόνες που έχουν αρνητική επίδραση στη συνάφεια των λογιστικών δεδομένων επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Οι επενδύσεις αναγνωρίζονταν σύμφωνα με την μέθοδο του ιστορικού κόστους, οι υποτιμήσεις περιουσιακών στοιχείων, οι αποσβέσεις και η εξάντληση των φυσικών πόρων των επιχειρήσεων υπολογίζονται με χρήση των φορολογικών συντελεστών, χωρίς αναφορά στην ωφέλιμη ζωή των περιουσιακών στοιχείων. Οι επιχειρήσεις στηρίχθηκαν σε μεγάλο βαθμό στα τραπεζικά δάνεια για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους. Η πληροφόρηση των οικονομικών καταστάσεων αποσκοπούσε στην προστασία των τρίτων (πιστωτών, κράτους κλπ) και είχε μια ισχυρή φορολογική επίδραση. Για τους λόγους αυτούς, υπήρξε μια έντονη παρέμβαση του κράτους στην

ανάπτυξη λογιστικών προτύπων. Οι λογιστικές αρχές και μέθοδοι επιβάλλονταν από την κυβέρνηση μέσω της νομοθεσίας. Η παρουσίαση των στοιχείων του ενεργητικού στον ισολογισμό βασίστηκε αποκλειστικά σε ιστορικό κόστος και το κέρδος αναγνωρίζεται στο λογαριασμό αποτελεσμάτων μόνο όταν αποτυπωθεί μέσω μιας συναλλαγής. Η αρχή της συντηρητικότητας ήταν η πιο σημαντική βασική λογιστική αρχή και οι μετρήσεις της εύλογης αξίας απορρίφθηκαν στη βάση ότι δεν ήταν συνετές. Στη βιβλιογραφία καταγράφονται ως «κίνητρα» για παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων την περίοδο αυτή, η ισχυρή διασύνδεση μεταξύ λογιστικών και φορολογικών καταστάσεων και επίσης η σπανιότητα εξειδικευμένων χρηματοοικονομικών αναλυτών (Chang et al. 2000), η υπανάπτυξη της ελληνικής κεφαλαιαγοράς σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες (La Porta et al. 1997), η έλλειψη αναφοράς τιμών-στόχων από τους αναλυτές, η συγκεντρωτική οικογενειακή ιδιοκτησία των ελληνικών επιχειρήσεων (La Porta et al, 1997), και το μικρό σε σχέση με άλλες χώρες κόστος λάθους από τη μεριά των διοικούντων (“low reputation cost”). Επιπλέον, ο κακός φορολογικός μηχανισμός σε θεσμικό επίπεδο, η ασθενής επιβολή του νόμου και η χαμηλή ποιότητα προστασίας των μετόχων κυριαρχούν τα χαρακτηριστικά της ελληνικής ρύθμιση (Karampinis & Hevas, 2011). Στη μετα - ΔΠΧΑ περίοδο, αν και η οικονομική πραγματικότητα παρέμεινε η ίδια με αυτή της προ - ΔΠΧΑ περίοδο, δηλαδή, οι τράπεζες εξακολουθούσαν να είναι η κύρια πηγή εξωτερικής χρηματοδότησης για τις ελληνικές επιχειρήσεις, ο στόχος της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης άλλαξε και κατευθύνθηκε στο να συνδράμει τους επενδυτές στη λήψη καλά ενημερωμένες αποφάσεις. Η υιοθέτηση του ΔΠΧΑ από το 2005 έφερε πάρα πολλές αλλαγές, από την άποψη της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, σε μια αγορά που δεν ήταν εξοικειωμένη με έννοιες όπως: εύλογη αξία, αξία λόγω χρήσης, αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις, απομείωση, την υποβολή εκθέσεων για τα συνταξιοδοτικά προγράμματα των εργαζομένων και ούτω καθεξής. Επιπλέον, η υιοθέτηση των ΔΠΧΑ στην Ελλάδα δεν ήταν μια αναγκαιότητα που επιβλήθηκε από την αγορά στους φορείς τυποποίησης.

Οι Karampinis N. και Hevas D. (2009) εξέτασαν την επίδραση της υποχρεωτικής υιοθέτησης των ΔΠΧΑ στη συνάφεια των κερδών και των λογιστικών αξιών με την πραγματική αξία της επιχείρησης, χρησιμοποιώντας δεδομένα από το Χρηματιστήριο Αθηνών, που καλύπτει μια περίοδο δύο ετών πριν και δύο χρόνια μετά την υποχρεωτική υιοθέτηση των ΔΠΧΑ. Καθώς η υιοθέτηση των ΔΛΠ και ΔΠΧΑ προωθεί την αποτίμηση στην εύλογη αξία και αποδυναμώνει τη σχέση μεταξύ

φορολογίας και λογιστικών κανόνων, διαπιστώσανε ότι η υιοθέτηση του ΔΠΧΑ *ceteris paribus* επηρέασε θετικά τη συνάφεια των λογιστικών δεδομένων των ενοποιημένων καθαρών κερδών και της λογιστικής αξίας, ενώ δεν είχε καμία επίδραση στις μη ενοποιημένες καταστάσεις και ότι τα ενοποιημένα λογιστικά νούμερα είναι κατά πολύ πιο συναφή με την πραγματική αξία μιας επιχείρησης σε σύγκριση με τα μη ενοποιημένα και στις δύο περιόδους και, απροσδόκητα, αυτή η υπεροχή είναι πιο έντονη μετά την υιοθέτηση των ΔΠΧΑ και καταλήγουνε στο συμπέρασμα ότι η υποχρεωτική υιοθέτηση των ΔΠΧΑ μπορεί να αποδειχθεί ευεργετική, ακόμη και σε ένα δυσμενές πλαίσιο.

Όμως και γενικότερα η παγκόσμια σύγχρονη λογιστική βιβλιογραφία υποδεικνύει ότι η εφαρμογή των ΔΠΧΑ ενισχύει τη λογιστική ποιότητα και οδηγεί σε λογιστικές αξίες πιο συναφείς με τις πραγματικές αξίες (Barth et al. 2008, Iatridis 2008, 2010, Karamanou & Nishiotis, 2009, Iatridis & Rouvolis, 2010, Morais & Curto, 2009, Swartz & Negash, 2006, Hung and Subramanyam 2007, αλλά και κέρδη πιο συναφή (Bartov et al. (2005) και Agostino et al. (2011).

Επιπρόσθετα, σε επίκαιρη έρευνα, Kousenidis et al. (2013), για εισηγμένες επιχειρήσεις χωρών με έντονες δημοσιονομικές αδυναμίες και που πρακτικά τελούν υπό επιτήρηση από τις Αρχές της Ε.Ε. (Ισπανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία και Πορτογαλία), παρουσιάστηκε ότι η ποιότητα των δημοσιευθέντων οικονομικών αποτελεσμάτων έχει βελτιωθεί μέσα στην περίοδο της οικονομικής κρίσης. Βέβαια, σε περιπτώσεις έντονων κινήτρων για χειραγώγηση κερδών, η ποιότητα των δημοσιευθέντων οικονομικών αποτελεσμάτων χειροτέρευσε.

Εν τέλει, η έρευνα της Samara A. (2014) που αφορούσε εισηγμένες ελληνικές εταιρίες σε περίοδο μετά την υιοθέτηση των ΔΠΧΑ κατέδειξε ότι η αναβαλλόμενη φορολογία κατέχει πληροφοριακό περιεχόμενο που οι επενδυτές θεωρούν χρήσιμο και σχετικό και επομένως η τιμή της μετοχής επηρεάζεται ανάλογα. Συγκεκριμένα, προέκυψε ότι ζημιογόνες εταιρίες έχουν τέτοια φορολογικά στοιχεία που οι επενδυτές τα αξιολογούν ως σημάδια μελλοντικής απόδοσης. Επιπλέον, στις περισσότερες περιπτώσεις, οι αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις σχετίζονταν αρνητικά με την τιμή της μετοχής και αυτή η αρνητική επίδραση γίνονταν εντονότερη για τις ζημιογόνες επιχειρήσεις κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης.

2.3 Ο Νόμος 4308/14 (Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα)

Με το νόμο 4308/14, με εφαρμογή από 01.01.2015, εισάγονται στην Ελλάδα πολλές από τις διατάξεις των ΔΛΠ και των ΔΠΧΑ, ανοίγοντας έτσι νέες δυνατότητες στις ελληνικές επιχειρήσεις. Μεταξύ των άλλων διατάξεων εισάγεται η εύλογη αξία για λογαριασμούς του ενεργητικού και του παθητικού, η δυνατότητα αποτίμησης των χρηματοοικονομικών μέσων όπως στα ΔΛΠ, οι αποσβέσεις διενεργούνται με βάση την ωφέλιμη ζωή του παγίου, έχουμε λογιστικό χειρισμό όπως στα ΔΛΠ των «Επενδύσεων σε ακίνητα» και της «χρηματοδοτικής μίσθωσης», προβλέπονται λογαριασμοί για Βιολογικά Περιουσιακά Στοιχεία (ψάρια, φυτείες κλπ) και γενικότερα παρέχεται μεγαλύτερη ευχέρεια στη χρήση λογαριασμών λογιστικής, απλοποιείται ο τρόπος τήρησης βιβλίων και στοιχείων και προσεγγίζουμε ως χώρα πλέον τα ΔΛΠ και τα ΔΠΧΑ για όλο το φάσμα των επιχειρήσεων.

Μια νέα δυνατότητα που υπάρχει με τον νόμο 4308/14 είναι η προαιρετική δυνατότητα αναγνώρισης αναβαλλόμενου φόρου εισοδήματος (στα ΔΛΠ βέβαια είναι υποχρεωτικό). Έτσι, στο άρθρο 23 παραγράφους 3 έως 5 προβλέπεται ότι:

Οι οντότητες δύνανται να αναγνωρίζουν αναβαλλόμενο φόρο εισοδήματος στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις τους. Οι οντότητες που αναγνωρίζουν αναβαλλόμενο φόρο, πρέπει να αναγνωρίζουν όλες τις αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις. Αντίθετα, οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις αναγνωρίζονται στο βαθμό που είναι σφόδρα πιθανό και τεκμηριωμένο ότι θα υπάρχουν φορολογητέα κέρδη έναντι των οποίων οι εκπιπτόμενες προσωρινές διαφορές μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Χρεωστικά και πιστωτικά υπόλοιπα των αναβαλλόμενων φόρων υπόκεινται σε συμψηφισμό και τα αντίστοιχα καθαρά ποσά παρουσιάζονται στον ισολογισμό και στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Ο αναβαλλόμενος φόρος, είτε περιουσιακό στοιχείο είτε υποχρέωση, αναγνωρίζεται αρχικά και επιμετράται μεταγενέστερα στο ποσό που προκύπτει από την εφαρμογή του ισχύοντος φορολογικού συντελεστή σε κάθε προσωρινή διαφορά.

Οι μεταβολές στο ποσό της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης ή υποχρέωσης του ισολογισμού που προκύπτουν από περίοδο σε περίοδο αναγνωρίζονται σε μείωση ή αύξηση αναλόγως του φόρου εισοδήματος της κατάστασης αποτελεσμάτων. Κατ' εξαίρεση, οι διαφορές που προκύπτουν από περιουσιακά στοιχεία ή υποχρεώσεις των οποίων οι μεταβολές αναγνωρίζονται στην

καθαρή θέση, αναγνωρίζονται ομοίως κατ' ευθείαν στην καθαρή θέση, σε μείωση ή αύξηση αναλόγως του σχετικού κονδυλίου.

Μάλιστα, στο άρθρο 3 παράγραφος 5 του νόμου, σύμφωνα και με τη σχετική ΠΟΛ.1003/02-01-2015,μεταξύ άλλων προβλέπεται ότι: Το λογιστικό σύστημα της οντότητας απαιτείται να παρακολουθεί τόσο τη λογιστική αξία όσο και τη φορολογική βάση, εφόσον διαφέρουν, των στοιχείων των εσόδων, εξόδων, περιουσιακών στοιχείων, υποχρεώσεων και καθαρής θέσης, κατά περίπτωση. Η υποχρέωση αυτή είναι αυτονόητη προϋπόθεση για την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων της οντότητας. Η παρακολούθηση δύναται να γίνεται με οποιοδήποτε πρόσφορο και ασφαλή τρόπο, ώστε να μπορούν να εξαχθούν οι απαραίτητες πληροφορίες για τη σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, τη σύνταξη των φορολογικών δηλώσεων, και τη διασφάλιση της δυνατότητας διενέργειας ελέγχων.

2.4 Η συνάφεια των ΔΠΧΑ με τον κίνδυνο στον τραπεζικό τομέα

Σε πρόσφατη έρευνα που διεξήχθη στον ελληνικό χώρο Papadamou S., Tzivinikos T.(2012) στον τραπεζικό τομέα για την περίοδο 2000-2009, δηλαδή περίοδο προ και μετά την εισαγωγή των ΔΛΠ και ΔΠΧΑ στις τράπεζες παρήχθη άλλο ένα χρήσιμο συμπέρασμα, το οποίο και παραθέτουμε.

Ο κύριος σκοπός της μελέτης αυτής ήταν να ρίξει φως σχετικά με τη συνάφεια κινδύνου των στοιχείων που δημοσιεύονται με τα ΔΠΧΑ για το ελληνικό τραπεζικό τομέα. Η υιοθέτηση των ΔΠΧΑ επηρεάζει το πληροφοριακό περιεχόμενο των λογιστικών μεταβλητών και αυτό μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες στα συστηματικά και μη συστηματικά μέτρα κινδύνου.

Συνολικά, η κύρια διαπίστωση των πορισμάτων είναι ότι η μετάβαση προς πιο διαφανή λογιστικά συστήματα αυξάνει τη συνάφεια κινδύνου των λογιστικών μεταβλητών. Αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό αποτέλεσμα για τους διευθυντές των τραπεζών και τους επενδυτές κατά τη διεξαγωγή των επενδύσεων και των στρατηγικών της διαχείρισης κινδύνου. Με τα ΔΠΧΑ, η λογιστική πληροφόρηση κατευθύνεται απευθείας προς τις ανάγκες των επενδυτών. Οι αξιόπιστες πληροφορίες

είναι ζωτικής σημασίας για αποτελεσματικές κεφαλαιαγορές, διότι αυξάνει το κίνητρο να επενδύσουν οι ενδιαφερόμενοι σε περιουσιακά στοιχεία υψηλού κινδύνου, όπως οι μετοχές και ευνοεί τη βέλτιστη κατανομή των και ευνοεί τη βέλτιστη κατανομή των αποταμιεύσεων σε επενδύσεις.

Επιπλέον, ο τρίτος πυλώνας του νέου Συμφώνου της Βασιλείας όπως παρουσιάσαμε σε προηγούμενη ενότητα σφίγγει την πειθαρχία της αγοράς, επιβάλλοντας νέες απαιτήσεις πληροφόρησης και διαφάνειας. Η αποτελεσματική πειθαρχία της αγοράς βασίζεται στο να είναι εφοδιασμένα τα ενδιαφερόμενα μέρη με τις απαραίτητες πληροφορίες για να αξιολογήσουν τη χρηματοοικονομική θέση κάθε τράπεζας. Με τη σειρά της, η αξιολόγηση αυτή εξαρτάται από την ποιότητα των λογιστικών δεδομένων.

2.5. Η επίδραση της εισαγωγής των Δ.Π.Χ.Α. στον παραγωγικό και εμπορικό κλάδο των ελληνικών επιχειρήσεων.

Επικουρικά στα ως τώρα συμπεράσματα παραθέτουμε και τα πορίσματα επίκαιρης έρευνας των Karatzimas S. et al.(2011) σχετικά με την επίδραση των ΔΠΧΑ σε μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων του παραγωγικού και του εμπορικού τομέα της ελληνικής οικονομίας. Συγκεκριμένα η έρευνα διεξήχθη σε 59 μεγάλες εταιρίες του παραγωγικού και 54 του εμπορικού κλάδου. Από την ως άνω έρευνα, τεκμαίρονται τα εξής:

Αποδεικνύεται ότι η πλειοψηφία των εταιρειών που ανήκουν σσε οποιοδήποτε από τους 2 τομείς επηρεάστηκαν από τα ίδια ΔΛΠ, συγκεκριμένα το ΔΛΠ 16, ΔΛΠ 38, ΔΛΠ 12, ΔΛΠ 19 και ΔΛΠ 37. Κατά συνέπεια, οι νέες πολιτικές που εφαρμόστηκαν και επηρέασαν την πλειοψηφία των εταιρειών και στους δύο τομείς ήταν οι αναπροσαρμογές των παγίων στην εύλογη αξία, οι συντελεστές απόσβεσης με βάση την ωφέλιμη ζωή του περιουσιακού στοιχείου, η μη αναγνώριση των εξόδων ίδρυσης ως άυλα περιουσιακά στοιχεία, η αναγνώριση των παροχών σε εργαζόμενους, η αναγνώριση της αναβαλλόμενης φορολογίας και το βάρος των φόρων εισοδήματος της περιόδου, καθώς και η διάκριση των προβλέψεων από τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις.

Λίγα διαφορές προέκυψαν όμως, όταν εξετάστηκαν οι λογιστικές πολιτικές η

εφαρμογή των οποίων είχε την πιο σημαντική επίδραση στα καθαρά κέρδη του συνόλου της παραγωγής και του εμπορίου. Για τον τομέα της παραγωγής, βρήκαμε ότι η πιο σημαντική επίπτωση στα κέρδη του συνόλου του τομέα προκλήθηκαν από την εφαρμογή των ΔΛΠ 17, ΔΛΠ 16, ΔΛΠ 38, ΔΛΠ 12 και ΔΛΠ 37. Όσον αφορά τον εμπορικό τομέα τα αντίστοιχα ΔΛΠ με την πιο σημαντική επίδραση ήταν τα ΔΛΠ 17, ΔΛΠ 16, ΔΛΠ 12, ΔΛΠ 20 και ΔΛΠ 37.

Είναι πολύ σημαντικό να σημειωθεί ότι το ΔΛΠ 17 είχε τον πιο σημαντικό αντίκτυπο στο σύνολο των καθαρών κερδών των δύο τομέων, αν και επηρεάζονται μόνο 25 από τους 59 κατασκευαστές και 23 από τις 54 εμπορικές επιχειρήσεις. Ειδικότερα, οι νέες πολιτικές που είχαν καθοριστεί από την εφαρμογή των ΔΛΠ 17, ήταν η αναγνώριση των χρηματοδοτικών μισθώσεων ως ενσώματες ακινητοποιήσεις και η μετέπειτα επεξεργασία τους όσον αφορά την αναπροσαρμογή και τις αποσβέσεις και την αναγνώριση του κέρδους που ανέκυψε από sales and leaseback (πώληση και επαναμίσθωση) απευθείας στα αποτελέσματα μέσω μεταβατικών λογαριασμών υποχρεώσεων. Αυτός ο μεγάλος αντίκτυπος δείχνει ότι αυτές οι νέες πολιτικές επηρεάζουν τις επιχειρήσεις που λειτουργούν με τη χρήση των μισθώσεων σε μεγάλο βαθμό.

2.6 Η Έννοια της Χειραγώγησης των Κερδών

Η σημαντικότερη εκδοχή της λεγόμενης «επινοητικής λογιστικής», είναι η χειραγώγηση των κερδών και αποτελεί έννοια αναφερόμενη στην διεθνή βιβλιογραφία ως «earnings management». Κατά τη διαδικασία διαχείρισης των κερδών οι συντάκτες των οικονομικών καταστάσεων επωφελούνται από ενδεχόμενες παραλείψεις και κενά των λογιστικών αρχών ή ακόμη προβαίνουν σε παραβίασή τους προκειμένου να χειραγωγήσουν διάφορα μεγέθη, δηλαδή να υπερτιμήσουν/υποτιμήσουν στοιχεία ενεργητικού, πωλήσεις, κέρδη και να υποτιμήσουν/υπερτιμήσουν υποχρεώσεις έξοδα και ζημιές ανάλογα με τον σκοπό τον οποίο επιθυμούν να εξυπηρετήσουν

Συγκεκριμένα, η υποεκτίμηση περιουσιακών στοιχείων, κερδών και πωλήσεων και η υπερεκτίμηση υποχρεώσεων, εξόδων και ζημιών πραγματοποιείται για φορολογικούς σκοπούς, δηλαδή για φοροελάφρυνση και απαλλαγή φόρου (tax

avoidance). Αντίθετα, η υπερεκτίμηση περιουσιακών στοιχείων, κερδών και πωλήσεων και η υποεκτίμηση υποχρεώσεων, εξόδων και ζημιών πραγματοποιείται για επενδυτικούς σκοπούς, δηλαδή για τη δημιουργία καλής εικόνας της επιχείρησης έτσι ώστε να διευκολυνθεί η άντληση κεφαλαίων είτε από επενδυτές είτε από δανεισμό από τράπεζες και διάφορους άλλους πιστωτές.

Δεδομένου του γεγονότος ότι το φορολογητέο εισόδημα συνδέεται με τα κέρδη της επιχείρησης, εύλογα δημιουργείται η σκέψη ότι το κόστος της φορολογίας είναι κίνητρο για χειραγώγηση κερδών. Από την άλλη, η αναβαλλόμενη φορολογία δίνει την «τελευταία ευκαιρία» (Dhaliwal et al., 2004) για πραγματοποίηση διαχείρισης στα κέρδη παίζοντας σημαντικό ρόλο στη δεύτερη κατηγοριοποίηση διαχείρισης των κερδών, καθώς ο φόρος-έξοδο είναι από τους τελευταίους λογαριασμούς που κλείνουν πριν την ανακοίνωση των κερδών.

Πιο συγκεκριμένα, το σκεπτικό των συντακτών των οικονομικών καταστάσεων είναι η επίτευξη αύξησης των λογιστικών κερδών χωρίς ταυτόχρονη αύξηση των φορολογικών κερδών. (Mills & Newberry, 2001, Phillips et al. 2003; Ettredge et al., 2008). Κατά αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται διαφορές μεταξύ λογιστικών και φορολογικών κερδών που αντανακλώνται σε αναβαλλόμενο φόρο – έξοδο, εμφανιζόμενο στις οικονομικές καταστάσεις. Οι αλλαγές στον αναβαλλόμενο φόρο επιδρούν στα λειτουργικά κέρδη και η λογιστική της αναβαλλόμενης φορολογίας εξετάζει την αποδοτικότητα της επιχείρησης συνολικά γεγονός που εμπεριέχει ιδιαίτερος το στοιχείο της υποκειμενικότητας. (Noor & Aziz , 2007).

2.7 Προηγούμενες Μελέτες που Αφορούν το Ρόλο της Αναβαλλόμενης Φορολογίας στη Χειραγώγηση των Κερδών.

Η επιλογή μεταξύ της απόφασης εμφάνισης μεγαλύτερων λογιστικών κερδών και κατά συνέπεια της πληρωμής μεγαλύτερων κατ' αναλογία φόρων και της απόφασης πληρωμής λιγότερων φόρων και εμφάνισης μικρότερων λογιστικών κερδών έχει απασχολήσει διάφορους ερευνητές, των οποίων οι σχετικές μελέτες θα παρουσιαστούν στο σημείο αυτό. Μερικές από τις μελέτες εξετάζουν επίσης το φορολογικό κόστος της «ωραιοποίησης» της εικόνας του Ισολογισμού.

Καταρχήν, υπάρχουν μελέτες που αφορούν στην αλλαγή των κερδών λόγω μεταβολής των φορολογικών συντελεστών ή των φορολογικών νόμων. Για

παράδειγμα, ο Guenther (1994) εξέτασε τη μεταβολή των κερδών επιχειρήσεων που βρέθηκαν υποκείμενες σε χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές. Το συμπέρασμα που εξήχθη υποδείκνυε ότι επιχειρήσεις με μεγαλύτερη μόχλευση δεν επιδιώκουν την εμφάνιση μικρότερων κερδών. Η έρευνα συνεχίστηκε από τους Lopez et al.(1998) υπονοώντας ότι επιχειρήσεις με επιθετική φορολογική πολιτική μεταβάλλουν περισσότερο τα κέρδη λόγω της αλλαγής του φορολογικού συντελεστή.

Η μελέτη των Engel et al. (1999) υπέδειξε ότι κάποιες επιχειρήσεις είναι πρόθυμες να υποστούν πρόσθετους φόρους προκειμένου να βελτιωθεί η παρουσίαση του Ισολογισμού τους. Η ποσοτικοποίηση των ανώτερων και κατώτερων ορίων των φορολογικών δαπανών που πραγματοποιούνται για τη βελτίωση της εμφάνισης του Ισολογισμού γίνεται εκτιμώντας τα πραγματικά κόστη και τα απολεσθέντα οφέλη. Οι ίδιοι συνέχισαν την έρευνά τους το (2004) εξετάζοντας επιχειρήσεις που κατηγορήθηκαν για λογιστική απάτη και υπολόγισαν φόρους σε υπερβολικά κέρδη. Στη σύγκριση, λοιπόν, του φόρου-έξοδο (τρέχοντα και αναβαλλόμενο) με τον υπολογισμένο από τα δημοσιευμένα τους κέρδη φόρο-έξοδο προέκυψε εκ νέου το συμπέρασμα ότι οι επιχειρήσεις είναι διατεθειμένες να πληρώσουν έτσι ώστε να βελτιώσουν την εικόνα των οικονομικών καταστάσεων (Badertscher et al., 2009). Οι μελέτες που θα ακολουθήσουν προσέγγισαν ερευνητικά τα ακόλουθα πεδία :

- (1) Εάν και σε ποιο βαθμό οι διαφορές λογιστικής και φορολογικής βάσης παρέχουν πληροφορίες σχετικά με το φαινόμενο της διαχείρισης κερδών.
- (2) Εάν υπάρχει χειραγώγηση κερδών σε λογαριασμούς φόρων.
- (3) Εάν η αγορά φαίνεται να αντιλαμβάνεται πληροφορίες στις διαφορές λογιστικής και φορολογικής βάσης για χειραγώγηση κερδών σε άλλους λογαριασμούς.

Δεδομένου λοιπόν του γεγονότος ότι τα λογιστικά δεδουλευμένα παρουσιάζουν μεγαλύτερη διαφοροποίηση από ότι οι φορολογικοί νόμοι επιτρέπουν, οδήγησαν στη σκέψη διάφορους μελετητές ότι οι προσωρινές διαφορές λογιστικής και φορολογικής βάσης ενδεχομένως να «κρύβουν κάτι». Ιδιαίτερα, μάλιστα, μετά τα πολύκροτα σκάνδαλα της Enron και της World Com που ασκήθηκαν πιέσεις στην κατεύθυνση της πρόσθετης γνωστοποίησης στις περιπτώσεις μεγάλων τέτοιων διαφορών το ερευνητικό ενδιαφέρον κλιμακώθηκε.

Έτσι, οι Mills και Newberry (2001), απέδειξαν τη θετική συσχέτιση των

προσωρινών διαφορών λογιστικής και φορολογικής βάσης με τον προϋπολογισμό των κερδών. Επιπλέον, επιχειρήσεις με μικρή αύξηση κερδών παρουσίασαν αυξημένο αναβαλλόμενο φόρο-έξοδο. (Phillips et al., 2003). Οι Lev και Nissim (2004) βρήκαν ότι ο λόγος των φορολογικών κερδών προς τα λογιστικά κέρδη προβλέπει μια επακόλουθη 5-ετή ανάπτυξη στα κέρδη και προσδιόρισαν τις πηγές των διαφορών στα λογιστικά και φορολογικά κέρδη που είναι οι ακόλουθες :

- (1) χειραγώγηση κερδών στα δεδουλευμένα (φορολογικά και μη)
- (2) εξομάλυνση των φορολογητέων κερδών
- (3) διαφορές στη φορολογική νομοθεσία και στις γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές.

Η έρευνά τους συμπληρώθηκε από αυτήν της Hanlon (2005) και τους Blaylock et al. (2008) που συμπεραίνουν ότι οι διαφορές αυτές αποτελούν πλέον «κόκκινη σημαία» για τους επενδυτές, ενώ, τα ευρήματα της μελέτης του Wilson (2009) αναφέρουν ότι επιχειρήσεις με σημαντικές διαφορές στα λογιστικά και φορολογικά κέρδη έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες ελέγχου από τις αρμόδιες αρχές.

Το θέμα της πιθανής χρήσης του αναβαλλόμενου φόρου-έξοδο ως μέσο εντοπισμού διαχείρισης κερδών εξετάστηκε και από τους Phillips et al. (2004) και συγκεκριμένα ερευνήθηκε η σχέση μεταξύ των αλλαγών στα ετήσια κέρδη και των αλλαγών στις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις από τις ετήσιες γνωστοποιήσεις. Το σκεπτικό της έρευνας αυτής ήταν η «διάσπαση» των αλλαγών σε αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις και σε αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις έτσι ώστε να «απομονωθούν» οι δραστηριότητες διαχείρισης των κερδών. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν τη δυνατότητα χρήσης του αναβαλλόμενου φόρου ως μέσο εντοπισμού ενεργειών χειραγώγησης κερδών. Η έρευνα επεκτείνεται από τους Christensen et al. (2007) όπου τίθεται το ερώτημα αν οι εταιρίες που χρησιμοποιούν μεγάλες διαγραφές ή αναδιарθρωτικές δαπάνες χρησιμοποιούν τον αναβαλλόμενο φόρο για να πραγματοποιήσουν ακόμη μεγαλύτερο «λουτρό κερδών» και αν οι εταιρίες που έχει εξακριβωθεί πως πραγματοποιούν μεγάλο «λουτρό κερδών» χρησιμοποιούν τον αναβαλλόμενο φόρο στρατηγικά για να τον διαχειριστούν σε επόμενη λογιστική χρήση. Τα αποτελέσματα που εξήχθησαν εντοπίζονται στα παρακάτω :

- (1) Ο αναβαλλόμενος φόρος δύναται να συνεισφέρει σε ένα μεγαλύτερο «λουτρό κερδών».

- (2) Οι επιχειρήσεις κατά μέσο όρο δε χρησιμοποιούν αυτήν την σχετικά ορατή και αναγνωρίσιμη μέθοδο διαχείρισης κερδών ως το κατεξοχήν και κλασσικό εργαλείο για την πραγματοποίηση τέτοιων δραστηριοτήτων .
- (3) Η διοικητική επιλογή του μεγέθους του αναβαλλόμενου φόρου παρέχει πληροφορίες για την μελλοντική λειτουργική απόδοση της επιχείρησης.
- (4) Κάποιες επιχειρήσεις πραγματοποιούν στρατηγική χρήση του αναβαλλόμενου φόρου για το επιδιωκόμενο επίπεδο κερδών.

2.8 Προηγούμενες μελέτες που αφορούν τη χειραγώγηση κερδών στον τραπεζικό κλάδο.

Το ερώτημα που γεννάται, λοιπόν, είναι το κατά πόσο οι νομοθετικές ρυθμίσεις για θέματα κεφαλαιακής επάρκειας από τη μια και οι προσδοκίες για συγκεκριμένες αποδόσεις και κέρδη από τους επενδυτές και τους αναλυτές από την άλλη, επιφορτίζουν τα διευθυντικά στελέχη με κίνητρα για δραστηριότητες διαχείρισης κερδών.

Έτσι, η βιβλιογραφία που διαπραγματεύεται το θέμα της χειραγώγησης κερδών στον τραπεζικό κλάδο είναι πλούσια και εκτενής και μάλιστα, υπάρχουν στοιχεία ερευνών που εντοπίζουν ότι υπάρχουν διάφοροι τρόποι για να επιτευχθούν τέτοιες δραστηριότητες. Για παράδειγμα, οι Galai et al. (2005) αναφέρουν πως το γεγονός ότι οι τράπεζες «τιμωρούνται» για ανακοινώσεις που αποκλίνουν (αρνητικά) από τους στόχους και παράλληλα δεν επιβραβεύονται που δεν κατάφεραν να τους ξεπεράσουν μπορεί να αποτελέσει ένα ισχυρό κίνητρο δημιουργίας «κρυμμένων αποθεμάτων». Εύλογα, εδώ μπορεί να αναρωτηθεί τι ακριβώς είναι και πώς προκύπτουν τα κρυμμένα αποθέματα. Σύμφωνα με τις γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές, η αξία των περιουσιακών στοιχείων που αναγράφονται στον Ισολογισμό είναι υπολογισμένη στο ιστορικό κόστος, προκαλώντας μεγάλες διαφορές από την εύλογη αξία, δηλαδή την αξία της αγοράς. Όταν , λοιπόν, η αξία ενός περιουσιακού στοιχείου είναι σημαντικά μεγαλύτερη από τη λογιστική του αξία τότε μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει απόθεμα κρυμμένης αξίας που μπορεί να περάσει στην Κατάσταση

Αποτελεσμάτων Χρήσης όταν το περιουσιακό στοιχείο πωληθεί.

Η έρευνα υποδεικνύει ότι οι τράπεζες που βρίσκονται κοντά στις κατώτατες κεφαλαιακές απαιτήσεις φαίνεται να δραστηριοποιούνται ενεργά στη διαχείριση κερδών. (Moyer 1990, Scholes et al. 1990, Collins et al. 1995, Beatty et al. 1995 και Galai et al. 2005). Οι Ujah και Okafor (2011) θέτουν στην έρευνά τους και μια πρόσθετη ένδειξη ότι η δύναμη της αγοράς και η συγκέντρωσή της αυξάνει την πιθανότητα αύξησης διαχείρισης κερδών στις τράπεζες.

Ένας ακόμη τομέας αποτυχίας των τραπεζών, ιδιαίτερα σημαντικός, είναι η χαμηλή ποιότητα των δανείων και η αδύναμη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου. (Basel Committee, 2006). Για να προστατευτούν, λοιπόν, οι τράπεζες από προβλήματα δανείων, μπορούν να χρησιμοποιήσουν προβλέψεις για απώλειες και ζημιές από δάνεια έτσι ώστε να αποφευχθούν μελλοντικές απώλειες από δανειστές που δεν εξοφλούν την τράπεζα σύμφωνα με το συμφωνητικό του δανείου. Οι προβλέψεις ζημιών από δάνεια μπορούν να οριστούν ως ένα μη ταμειακό έξοδο για ζημιές από δάνεια που θα αντανακλαστεί στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης ως μη ταμειακό έξοδο. Με τον τρόπο αυτό, αν τα δάνεια δεν αποδώσουν, τουλάχιστον δεν θα επιβαρύνουν το καθαρό τρέχων κέρδος. Η εγγραφή των προβλέψεων για ζημιές από δάνεια, δηλαδή, μειώνει τα καθαρά κέρδη. Κατά συνέπεια, η εξέταση των προβλέψεων για ζημιές από δάνεια είναι απαραίτητη καθώς μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τα κέρδη της τράπεζας. Παρά ταύτα, τα διευθυντικά στελέχη των τραπεζών έχουν την δυνατότητα να χειραγωγήσουν τις προβλέψεις αυτές για να επηρεάσουν τα κέρδη καθώς η εσωτερική πληροφόρησή τους για την ποιότητα των δανείων είναι ασφαλώς μεγαλύτερη από την πληροφόρηση εξωτερικών. Στον τραπεζικό κλάδο, αυτό μπορεί να συμβεί όταν τα διευθυντικά στελέχη σημειώνουν υψηλές προβλέψεις στις καλές περιόδους για να υπάρχει «απόθεμα» στις ζημιογόνες περιόδους. (Liu & Ryan 2006, Adzis et al. 2010). Δηλαδή, αν ο λογαριασμός των προβλέψεων για ζημιές από δάνεια στην κατάσταση του Ισολογισμού υπερβεί τα αναμενόμενα επίπεδα μπορεί να απορροφήσει μη αναμενόμενες ζημιές και η τράπεζα καταφέρνει να μην αποτύχει. Βέβαια, οι Cohen et al. (2014) υπονοούν ότι οι τράπεζες που πραγματοποιούν επιθετική διαχείριση κερδών μπορούν να αποκρύψουν δεδομένα και πληροφορίες για ορισμένο διάστημα, αλλά σε καταστροφικές περιόδους όπου οι λογιστικές επιλογές δε θα αφήνουν περιθώριο για απόκρυψη, οι πληροφορίες θα έρχονται σε μεγαλύτερες ποσότητες δυσχεραίνοντας ακόμη περισσότερο την κατάσταση. Θετική συσχέτιση εντόπισαν και οι Bornemann et al. (2010) μεταξύ

κερδών και επιπέδου προβλέψεων ζημιών από δάνεια. Ωστόσο, παρά τις σκληρές ρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν για να αντιμετωπιστεί το γεγονός οι τράπεζες έχουν ακόμα τη δυνατότητα να χειραγωγήσουν τα κέρδη μέσω των προβλέψεων ζημιών από δάνεια. Η έρευνα των Cornett et al. (2006) αναφορικά με την χειραγωγήση κερδών στις τράπεζες σε σχέση με τους μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης έδειξε ότι ενώ τα διευθυντικά στελέχη χρησιμοποιούν τις προβλέψεις για ζημίες από δάνεια για να αυξήσουν τα κέρδη, οι μηχανισμοί εταιρικής διακυβέρνησης μπορούν να συντελέσουν βασικό εμπόδιο στη δραστηριότητα αυτή.

Από τη βιβλιογραφική αυτή επισκόπηση προκύπτει ότι για τη διαχείριση των κερδών στον τραπεζικό κλάδο ως εργαλεία φαίνεται να χρησιμοποιούνται περισσότερο τα προαναφερθέντα χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο αναβαλλόμενος φόρος δεν μπορεί να αποτελεί εργαλείο χειραγώγησης κερδών. Ο αναβαλλόμενος φόρος δηλαδή, βάσει βιβλιογραφίας, είναι ένας ασθενής τρόπος χειραγώγησης κερδών στον τραπεζικό κλάδο σε σύγκριση με τις προβλέψεις για ζημίες από δάνεια και τις πραγματοποιηθείσες τιτλοποιήσεις. Τέλος να καταθέσουμε και πρόσφατη έρευνα (Σαλτσίδου 2011), που πραγματοποιήθηκε το κατά πόσο οι διατάξεις του Δ.Λ.Π.12 αφήνουν περιθώρια για παραποίηση των λογιστικών αποτελεσμάτων. Συγκεκριμένα, ερευνήθηκε αν οι τράπεζες (καθώς το δείγμα αφορούσε 13 εισηγμένες μόνο από τον τραπεζικό κλάδο) που κάνουν χρήση των Δ.Λ.Π (υποχρεωτικά από το 2005 καθώς το δείγμα αφορά τις εισηγμένες τράπεζες στο Χ.Α.Α.) υπάρχει περίπτωση να παρουσιάσουν υψηλότερη αναβαλλόμενη φορολογία για να αυξήσουν τα λογιστικά τους αποτελέσματα. Παράλληλα, ελέγχθηκε στο ίδιο ζήτημα, τόσο ο τρέχων φόρος όσο και το άθροισμα τρέχοντος και αναβαλλόμενου, έτσι ώστε να παρουσιαστεί μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα που να υποδεικνύει αν μπορεί να υπάρξει γενικότερα φορολογική διαχείριση για λόγους διαχείρισης κερδών στον τραπεζικό κλάδο για τα ίδια έτη (2005-2010). Βάσει των ευρημάτων, οι ελληνικές εισηγμένες τράπεζες, για τα έτη 2005-2010 δεν φαίνεται να πραγματοποιούν χειραγώγηση κερδών μέσω του αναβαλλόμενου ή του τρέχοντος φόρου. Ωστόσο, φαίνεται να υπάρχει συσχέτιση με το άθροισμα του τρέχοντος και αναβαλλόμενου φόρου, γεγονός που δημιουργεί μια ένδειξη ότι η φορολογική διαχείριση στις τράπεζες δύναται να υποβοηθά τη διαχείριση στα αποτελέσματα στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3.1 ΔΛΠ 12-Αναβαλλόμενη φορολογία. Εννοιολογική Προσέγγιση

Κατά την εφαρμογή των Δ.Λ.Π. (Νεγκάκης, 2015), ένα νομικό πρόσωπο προσδιορίζει το λογιστικό αποτέλεσμα συντάσσοντας την οικονομική κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσεως. Από το πλέγμα των νόμων που θεσπίζουν και τις εγκυκλίους που εκδίδουν οι φορολογικές αρχές σε κάθε χώρα, έχουμε συχνά το φαινόμενο να υπάρχει απόκλιση μεταξύ του λογιστικού και του φορολογικού αποτελέσματος. Γι' αυτό καταρτίζεται κατάσταση αναμόρφωσης του λογιστικού αποτελέσματος στο φορολογητέο με βάση την εγχώρια φορολογική νομοθεσία, όπου αναφέρονται όλες οι πιθανές διαφορές. Οι διαφορές αυτές διακρίνονται σε μόνιμες και προσωρινές.

Μόνιμες ή οριστικές διαφορές (permanent differences) ονομάζουμε αυτές που δεν πρόκειται να τακτοποιηθούν στο μέλλον. Οι μόνιμες διαφορές θα αγνοηθούν.

Π.χ. Επιχείρηση πληρώνει εκπρόθεσμα τις οφειλές στο ΙΚΑ ή πληρώνει ένα πρόστιμο. Το πρόστιμο αυτό, αφού η εταιρία το πλήρωσε, είναι υποχρεωμένη και να το καταχωρήσει και στα λογιστικά της βιβλία. Αυτό σημαίνει ότι το ποσό αυτό θα επηρεάσει και τα λογιστικά κέρδη της εταιρίας. Οι φορολογικές αρχές όμως έχουν άλλη άποψη. Θεωρούν ότι για σκοπούς προσδιορισμού του φορορογητέου εισοδήματος, η δαπάνη αυτή δεν πρέπει να αφαιρεθεί από τα έσοδα και αυτό διότι, αν αφαιρούνταν, το συνολικό πρόστιμο στην ουσία θα μειώνονταν, καθώς θα αποτελούσε εκπεστέα από το εισόδημα δαπάνη. Περιπτώσεις σαν αυτή ονομάζονται από τις φορολογικές αρχές λογιστικές διαφορές.

Από την άλλη, οι προσωρινές διαφορές θα διαμορφώσουν το φορολογικό αποτέλεσμα μιας επόμενης χρήσης. Πριν τις αναλύσουμε, να δώσουμε την έννοια της «φορολογικής βάσης» ενός στοιχείου Ενεργητικού και ενός στοιχείου Υποχρέωσης.

Φορολογική βάση ενός στοιχείου Ενεργητικού ή ενός στοιχείου Υποχρέωσης είναι το ποσό που αποδίδεται στο στοιχείο αυτό για φορολογικούς σκοπούς (IAS 12.5). Ειδικότερα, η φορολογική βάση ενός στοιχείου Ενεργητικού είναι το ποσό που θα εκπίπτει φορολογικά από μελλοντικά φορολογητέα οικονομικά οφέλη που θα εισρεύσουν, όταν η εταιρία ανακτήσει τη λογιστική αξία του στοιχείου του

ενεργητικού. Αν τα οικονομικά οφέλη δεν είναι φορολογητέα τότε: Φορολογική βάση=Λογιστική Αξία.

Φορολογική βάση ενός στοιχείου Υποχρέωσης είναι η λογιστική αξία της υποχρέωσης, μείον κάθε ποσό που θα εκπίπτει φορολογικά σε σχέση με αυτή την υποχρέωση σε μελλοντικές χρήσεις. Για τα προεισπραχθέντα έσοδα, Φορολογική βάση=Λογιστική Αξία- το ποσό που δε θα είναι φορολογητέο σε μελλοντικές χρήσεις.

Παραδείγματα για Ενεργητικό:

- Μηχάνημα αξίας 100 €. Για φορολογικούς σκοπούς έχει γίνει απόσβεση ίση με 40 €, που έχει εκπεστεί στην τρέχουσα και στις προηγούμενες περιόδους. Η αναπόσβεστη αξία θα εκπέσει είτε με τη χρήση του στην παραγωγική διαδικασία και με την επιβάρυνση των αποτελεσμάτων με τις αποσβέσεις του είτε με την πώληση του. Από τα μελλοντικά φορολογητέα έσοδα που δημιουργεί το μηχάνημα, το ποσό που θα εκπίπτει φορολογικά, δηλ. Η φορολογική του βάση θα είναι $100-40=60\text{€}$.
- Απαιτήσεις από πελάτες 1500 €. Κατά την ανάκτηση της απαίτησης δε δημιουργούνται μελλοντικά φορολογητέα οικονομικά οφέλη, άρα φορολογική βάση=1500 €.
- Τόκοι-έσοδα εισπρακτέοι με δεδομένο έστω ότι η φορολογική αρχή φορολογεί το έσοδο ταμιακώς. Τότε από τα μελλοντικά φορολογητέα έσοδα που θα υπάρξουν (καθώς με την είσπραξη θα φορολογηθούν και οι τόκοι), η αξία που θα εκπέσει φορολογικά θα είναι 0. Άρα φορολογική βάση=0.

Παραδείγματα για Υποχρεώσεις:

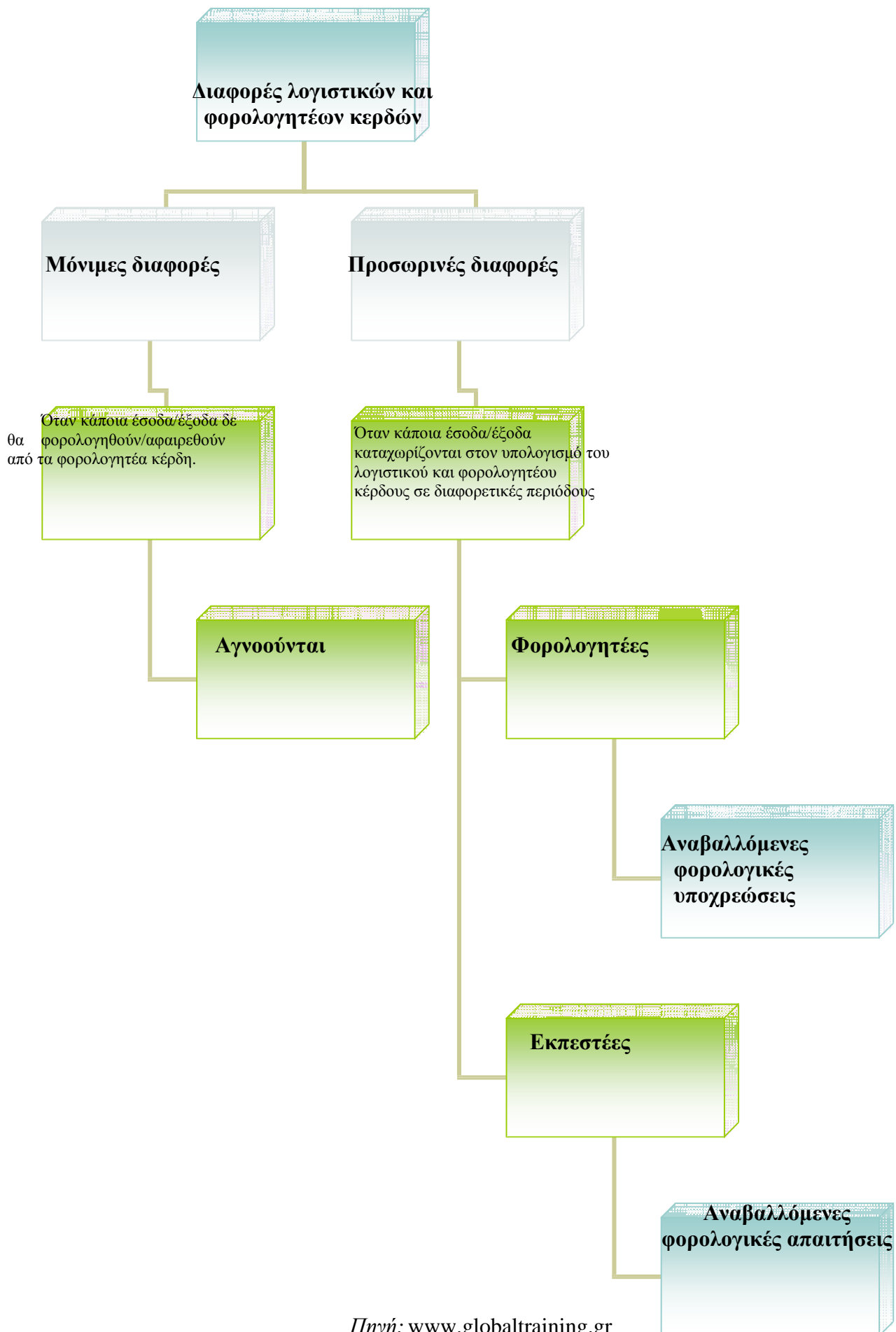
- Πρόβλεψη έστω 1000€ για οποιοδήποτε ποσό εξόδων που έχουν ήδη εκπεστεί. Φορολογική αξία= $1000-0=1000\text{€}$.
- Προεισπραχθέντα έσοδα ενοικίων 2000€ που δε φορολογούνται ταμιακά: Φορολογική αξία= $2000-0=2000\text{€}$.
- Προεισπραχθέντα έσοδα ενοικίων 2000€ που φορολογούνται ταμιακά: Φορολογική αξία= $2000-2000=0\text{€}$.

Επομένως, οι προσωρινές διαφορές μεταξύ λογιστικής αξίας και φορολογικής βάσης θα διαμορφώσουν το φορολογικό αποτέλεσμα μιας επόμενης χρήσης. Οι προσωρινές διαφορές διακρίνονται σε φορολογητέες και εκπεστές.

Φορολογητέες είναι αυτές οι οποίες θα οδηγήσουν σε φορολογητέα ποσά στον προσδιορισμό του φορολογητέου αποτελέσματος των μελλοντικών χρήσεων, κατά την ανάκτηση (πώληση ή χρησιμοποίηση) της λογιστικής αξίας ενός στοιχείου του Ενεργητικού ή τον διακανονισμό μιας υποχρέωσης και μελλοντικά θα οδηγήσουν σε πληρωμή υψηλότερων φόρων. Σύμφωνα με το Δ.Λ.Π. 12 απαιτείται πρόβλεψη για αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης και καταχώρησή της στον Ισολογισμό στις προβλέψεις και μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις του Παθητικού. Με την πρόβλεψη αυτή, πιστώνεται λογαριασμός «Αναβαλλόμενες υποχρεώσεις από φόρους » (λογ.45.50) και χρεώνεται ο λογαριασμός «Έξοδο από το φόρο » (λογ.86.60)

Εκπεστές είναι αυτές οι οποίες θα οδηγήσουν σε ποσά εκπεστέα στον προσδιορισμό του φορολογητέου αποτελέσματος των μελλοντικών χρήσεων, κατά την ανάκτηση (πώληση ή χρησιμοποίηση) της λογιστικής αξίας ενός στοιχείου του Ενεργητικού ή τον διακανονισμό μιας υποχρέωσης και μελλοντικά θα οδηγήσουν σε χαμηλότερους φόρους ενώ στην τρέχουσα χρήση σε υψηλότερους. Σύμφωνα με το Δ.Λ.Π. 12 απαιτείται πρόβλεψη για αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης και καταχώρηση της στον Ισολογισμό στα μη κυκλοφορούντα στοιχεία Ενεργητικού. Με την πρόβλεψη αυτή, χρεώνεται ο λογαριασμός «Αναβαλλόμενες απαιτήσεις από φόρους » (λογ.18.50) και πιστώνεται λογαριασμός «Έσοδα από φόρους» (λογ.86.70).

Σχήμα 1: Κατηγοριοποίηση Διαφορών Λογιστικών και Φορολογητέων Κερδών

Πηγή: www.globaltraining.gr

Σχήμα 2 :Αναμενόμενη Φορολογική Υποχρέωση-Αναμενόμενη Φορολογική Απαίτηση

Για στοιχεία Ενεργητικού.

Το αντίθετο ισχύει για στοιχεία Υποχρεώσεων.

Πηγή: www.globaltraining.gr

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε τα εξής:

1. Αναβαλλόμενη φορολογία προκύπτει όταν η ανάκτηση ή ο διακανονισμός ενός στοιχείου ενεργητικού ή μιας υποχρέωσης αυξήσει ή μειώσει τα μελλοντικά ποσά του φόρου εισοδήματος, που θα υπήρχαν αν δεν υπήρχαν φορολογικές υποχρεώσεις.
2. Τρέχων είναι ο φόρος που οφείλεται με βάση τη φορολογική δήλωση της επιχείρησης και πληρώνεται στις φορολογικές αρχές στις προθεσμίες που ορίζονται. Αναβαλλόμενος είναι ο φόρος που εκφράζει τη διαφορά μεταξύ του δεδουλευμένου και του τρέχοντα φόρου εισοδήματος.
3. Η συνολική δαπάνη για φόρο εισοδήματος συνίσταται στον τρέχοντα και στον αναβαλλόμενο φόρο εισοδήματος με βάση το ΔΛΠ 12.
4. Για την αναγνώριση μιας αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης στον Ισολογισμό απαραίτητη προϋπόθεση είναι η βεβαιότητα ότι θα υπάρχουν φορολογητέα κέρδη για την επιχείρηση στο μέλλον.

3.2 Βασικές Αρχές του Δ.Λ.Π.12¹-Σκοπός

Σκοπός αυτού του Προτύπου είναι να καθορίσει τον λογιστικό χειρισμό των φόρων εισοδήματος. Το προέχον θέμα στη λογιστική των φόρων εισοδήματος είναι το πώς θα πρέπει να λογιστικοποιηθούν οι τρέχουσες και μελλοντικές φορολογικές συνέπειες από:

α) τη μελλοντική ανάκτηση (τον μελλοντικό διακανονισμό) της λογιστικής αξίας περιουσιακών στοιχείων (υποχρεώσεων) που αναγνωρίζονται στον ισολογισμό μιας οικονομικής οντότητας και

β) συναλλαγές και άλλα γεγονότα της τρέχουσας περιόδου που αναγνωρίζονται στις οικονομικές καταστάσεις μιας οικονομική οντότητας.

Κατά την αναγνώριση ενός περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης εξυπακούεται ότι η αναφέρουσα οικονομική οντότητα αναμένει να ανακτήσει ή να τακτοποιήσει τη λογιστική αξία αυτού του περιουσιακού στοιχείου ή της υποχρέωσης. Αν αναμένεται ότι η ανάκτηση ή η τακτοποίηση αυτής της λογιστικής αξίας θα καταστήσει τις μελλοντικές πληρωμές φόρων μεγαλύτερες (μικρότερες) από ό,τι αυτές θα ήταν αν η ανάκτηση ή ο διακανονισμός αυτός δεν είχε φορολογικές συνέπειες, αυτό το Πρότυπο απαιτεί από την οικονομική οντότητα να αναγνωρίζει μία αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση (αναβαλλόμενο φορολογικό περιουσιακό στοιχείο), με ορισμένες περιορισμένες εξαιρέσεις.

Το παρόν Πρότυπο απαιτεί από μια οικονομική οντότητα να λογιστικοποιεί τις φορολογικές συνέπειες των συναλλαγών και άλλων γεγονότων με τον ίδιο τρόπο που λογιστικοποιεί τις ίδιες τις συναλλαγές και άλλα γεγονότα. Έτσι, για συναλλαγές και άλλα γεγονότα που αναγνωρίζονται στο κέρδος ή στη ζημιά, οποιεσδήποτε σχετικές φορολογικές επιπτώσεις αναγνωρίζονται επίσης στο κέρδος ή στη ζημιά. Για συναλλαγές και άλλα γεγονότα που αναγνωρίζονται απευθείας στα ίδια κεφάλαια, οποιεσδήποτε σχετικές φορολογικές επιπτώσεις αναγνωρίζονται επίσης κατευθείαν στα ίδια κεφάλαια. Ομοίως, σε μία συνένωση επιχειρήσεων η αναγνώριση, πέραν του

---

¹ ΔΛΠ12 -31/03/2014 (ενημερωμένο μέχρι και τον Κανονισμό 1255/2012 της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων) (συμπεριλαμβάνονται οι τροποποιήσεις των κανονισμών της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 1725/2003, 2086/2004 , 2236/2004, 2238/2004, 211/2005 , 1126/2008, 1255/2012).

κόστους της συνένωσης, αναβαλλόμενων φορολογικών περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων επηρεάζει το ποσό της υπεραξίας που προκύπτει από τη συνένωση επιχειρήσεων ή το ποσό οποιασδήποτε υπέρβασης της συμμετοχής του αποκτώντος στην καθαρή εύλογη αξία των αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων, των υποχρεώσεων και των ενδεχόμενων υποχρεώσεων του αποκτώμενου.

Το παρόν Πρότυπο ασχολείται επίσης με την αναγνώριση των αναβαλλόμενων φορολογικών περιουσιακών στοιχείων που προκύπτουν από αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημιές ή αχρησιμοποίητους πιστωτικούς φόρους, με την παρουσίαση των φόρων εισοδήματος στις οικονομικές καταστάσεις και με τη γνωστοποίηση των πληροφοριών που αφορούν τους φόρους εισοδήματος.

3.3 Βασικές Αρχές του Δ.Λ.Π.12-Πεδίο Εφαρμογής

Αυτό το Πρότυπο πρέπει να εφαρμόζεται για τη λογιστική παρακολούθηση των φόρων εισοδήματος. Για τους σκοπούς αυτού του Προτύπου, οι Φόροι εισοδήματος περιλαμβάνουν όλους τους φόρους που επιβάλλονται στο εσωτερικό και στο εξωτερικό και βασίζονται στα φορολογητέα κέρδη. Οι Φόροι εισοδήματος περιλαμβάνουν επίσης φόρους, όπως οι παρακρατούμενοι φόροι, οι οποίοι είναι πληρωτέοι από μία θυγατρική, συγγενή ή κοινοπραξία κατά τη διανομή κερδών προς την αναφέρουσα οικονομική οντότητα. Αυτό το Πρότυπο δεν ασχολείται με τις μεθόδους της λογιστικής καταχώρισης για τις Κρατικές επιχορηγήσεις (βλ. ΔΛΠ 20 Λογιστική των κρατικών επιχορηγήσεων και γνωστοποίηση της κρατικής υποστήριξης) ή για τις φορολογικές πιστώσεις λόγω επένδυσης. Όμως, αυτό το Πρότυπο καλύπτει τη λογιστική των προσωρινών διαφορών που μπορεί να προκύψουν από τέτοιες επιχορηγήσεις ή από φορολογικές πιστώσεις λόγω επένδυσης.

3.4 Βασικές Αρχές του Δ.Λ.Π.12-Αναγνώριση αναβαλλόμενων φορολογικών υποχρεώσεων και αναβαλλόμενων φορολογικών περιουσιακών στοιχείων από φορολογητέες και εκπεστέες προσωρινές διαφορές.

Φορολογητέες προσωρινές διαφορές

Για όλες τις φορολογητέες προσωρινές διαφορές θα αναγνωρίζεται μία αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση, εκτός εάν και στην έκταση που η αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση προκύπτει από:

α) την αρχική αναγνώριση της υπεραξίας ή

β) την αρχική αναγνώριση ενός περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης σε μία συναλλαγή που:

i) δεν είναι συνένωση επιχειρήσεων και

ii) κατά το χρόνο της συναλλαγής, δεν επηρεάζει ούτε το λογιστικό κέρδος ούτε το φορολογητέο κέρδος (τη φορολογική ζημία).

Όμως, για φορολογητέες προσωρινές διαφορές που σχετίζονται με επενδύσεις σε θυγατρικές, υποκαταστήματα και συγγενείς επιχειρήσεις και με συμμετοχές σε κοινοπραξίες, θα αναγνωρίζεται μία αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση σύμφωνα με την παράγραφο 39 του προτύπου.

Προσωρινές διαφορές επίσης προκύπτουν όταν:

α) Μέσω της αναγνώρισης των περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν και των υποχρεώσεων που δημιουργήθηκαν, το κόστος μιας συνένωσης επιχειρήσεων κατανέμεται στην εύλογη αξία τους, αλλά καμία ισοδύναμη προσαρμογή δεν γίνεται για φορολογικούς σκοπούς (βλ. παράγραφο 19 του προτύπου)

β) περιουσιακά στοιχεία αναπροσαρμόζονται, δίχως όμως να γίνει παράλληλα ισοδύναμη προσαρμογή για φορολογικούς σκοπούς (βλ. παράγραφο 20 του προτύπου)

γ) προκύπτει υπεραξία σε μία συνένωση επιχειρήσεων (βλ. παράγραφο 21 του προτύπου)

δ) η φορολογική βάση περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης κατά την αρχική αναγνώριση διαφέρει από την αρχική λογιστική αξία τους, για παράδειγμα όταν μια

οικονομική οντότητα ωφελείται από μη φορολογητέες κρατικές επιχορηγήσεις που αφορούν σε περιουσιακά στοιχεία ή

ε) η λογιστική αξία των επενδύσεων σε θυγατρικές, υποκαταστήματα και συγγενείς επιχειρήσεις ή των συμμετοχών σε κοινοπραξίες είναι διαφορετική από τη φορολογική βάση της επένδυσης ή της συμμετοχής .

Για τις συνενώσεις επιχειρήσεων, βάσει του άρθρου 19, ισχύει ότι το κόστος μιας συνένωσης επιχειρήσεων κατανέμεται μέσω της αναγνώρισης των περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν και των υποχρεώσεων που δημιουργήθηκαν στις εύλογες αξίες τους κατά την ημερομηνία της απόκτησης. Προσωρινές διαφορές προκύπτουν όταν οι φορολογικές βάσεις των αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν και υποχρεώσεων που αναλήφθηκαν δεν επηρεάζονται από τη συνένωση επιχειρήσεων ή επηρεάζονται με διαφορετικό τρόπο. π.χ., όταν η λογιστική αξία ενός περιουσιακού στοιχείου αυξάνεται στην εύλογη αξία, αλλά η φορολογική βάση του περιουσιακού στοιχείου παραμένει στο κόστος για τον προηγούμενο ιδιοκτήτη, προκύπτει μια φορολογητέα προσωρινή διαφορά η οποία καταλήγει σε μία αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση. Η προκύπτουσα αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση επηρεάζει την υπεραξία (βλ. παράγραφο 66).

Τα ΔΠΧΑ επιτρέπουν ή απαιτούν ορισμένα περιουσιακά στοιχεία να τηρούνται λογιστικά στην εύλογη αξία ή να αναπροσαρμόζονται (βλ. ΔΛΠ 16 Ενσώματα πάγια, ΔΛΠ38 Αυλα περιουσιακά στοιχεία, ΔΛΠ 39 Χρηματοοικονομικά μέσα: Αναγνώριση και επιμέτρηση και ΔΛΠ 40 Επενδύσεις σε ακίνητα), βάσει του άρθρου 20 του προτύπου. Έτσι, σε κάποιες περιπτώσεις, η αναπροσαρμογή ή άλλου είδους επαναδιατύπωση ενός περιουσιακού στοιχείου στην εύλογη αξία επιδρά στο φορολογητέο κέρδος (ή ζημία) για την τρέχουσα περίοδο. Ως εκ τούτου, η φορολογική βάση του περιουσιακού στοιχείου προσαρμόζεται και δε δημιουργείται καμία προσωρινή διαφορά. Αντίθετα, σε άλλες πάλι περιπτώσεις, η αναπροσαρμογή ή επαναδιατύπωση ενός περιουσιακού στοιχείου δεν επηρεάζει το φορολογητέο κέρδος στην περίοδο της αναπροσαρμογής ή επαναδιατύπωσης και, συνεπώς, η φορολογική βάση του περιουσιακού στοιχείου δε μεταβάλλεται. Εντούτοις, η μελλοντική ανάκτηση της λογιστικής αξίας θα καταλήξει σε μια φορολογητέα ροή οικονομικών ωφελειών προς την οικονομική οντότητα και το ποσό που θα είναι

εκπεστέο φορολογικά θα διαφέρει από το ποσό αυτών των οικονομικών ωφελειών. Η διαφορά μεταξύ της λογιστικής αξίας ενός αναπροσαρμοσμένου περιουσιακού στοιχείου και της φορολογικής βάσης του είναι μία προσωρινή διαφορά και δημιουργεί μία αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση ή περιουσιακό στοιχείο. Το ως άνω ισχύει ακόμα και αν:

A) η οικονομική μονάδα δεν προτίθεται να εκποιήσει το περιουσιακό στοιχείο. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η αναπροσαρμοσμένη λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου θα ανακτηθεί μέσω της χρησιμοποιήσεώς του και αυτό θα δημιουργήσει φορολογητέο εισόδημα, το οποίο υπερβαίνει την απόσβεση που θα είναι εκπεστέα για φορολογικούς σκοπούς σε μελλοντικές περιόδους ή

B) ο φόρος επί του κεφαλαιουχικού κέρδους αναβάλλεται, αν το προϊόν της πώλησης του περιουσιακού στοιχείου επενδύεται σε παρόμοια περιουσιακά στοιχεία. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο φόρος θα καταστεί τελικά πληρωτέος κατά την πώληση ή χρήση των παρόμοιων περιουσιακών στοιχείων.

Για την υπεραξία διευκρινίζονται τα εξής: Όταν έχουμε μια συνένωση επιχειρήσεων, η υπεραξία που προκύπτει επιμετράται ως το επιπλέον κόστος της συνένωσης πέραν της συμμετοχής του αποκτώντος στην καθαρή εύλογη αξία των αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων, των υποχρεώσεων και των ενδεχόμενων υποχρεώσεων του αποκτώμενου. Υπάρχουν φορολογικές αρχές κρατών που δεν επιτρέπουν μειώσεις στη λογιστική αξία της υπεραξίας ως ενός εκπεστέου εξόδου, όταν προσδιορίζονται τα φορολογητέα κέρδη. Επιπλέον, στις περιπτώσεις αυτές, το κόστος υπεραξίας συχνά δεν είναι εκπεστέο, όταν μία θυγατρική πωλεί την υποκείμενη επιχείρησή της. Τότε, η υπεραξία έχει μηδενική φορολογική βάση. Οποιαδήποτε διαφορά μεταξύ της λογιστικής αξίας της υπεραξίας και της μηδενικής φορολογικής βάσης της είναι μία φορολογητέα προσωρινή διαφορά. Όμως, αυτό το Πρότυπο δεν επιτρέπει την αναγνώριση της προκύπτουσας αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης, επειδή η υπεραξία επιμετράται ως υπολειμματική αξία και η αναγνώριση της αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης θα αύξανε τη λογιστική αξία της υπεραξίας (παράγραφος 21 του προτύπου).

Επιπρόσθετα, διευκρινίζεται ότι μεταγενέστερες μειώσεις μιας αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης που δεν έχει αναγνωριστεί επειδή προκύπτει από την αρχική αναγνώριση της υπεραξίας θεωρούνται επίσης ως προκύπτουσες από την αρχική αναγνώριση της υπεραξίας και συνεπώς δεν αναγνωρίζονται, όπως έχει

οριστεί βάσει της παραγράφου 15α του προτύπου. Έτσι, π.χ., αν η υπεραξία που δημιουργείται σε μία συνένωση επιχειρήσεων έχει κόστος 1000, αλλά μηδενική φορολογική βάση, η παράγραφος 15α απαγορεύει στην οικονομική οντότητα να αναγνωρίσει την προκύπτουσα αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση. Αν η οικονομική οντότητα αναγνωρίσει μεταγενέστερα μία ζημία απομείωσης 200 για εκείνη την υπεραξία, το ποσό της φορολογητέας προσωρινής διαφοράς που σχετίζεται με την υπεραξία μειώνεται από 1000 σε 800, με αποτέλεσμα να υπάρχει μείωση στην αξία της μη αναγνωρισμένης αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης. Εκείνη η μείωση της αξίας της μη αναγνωρισμένης αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης θεωρείται επίσης ότι σχετίζεται με την αρχική αναγνώριση της υπεραξίας και συνεπώς απαγορεύεται να αναγνωριστεί σύμφωνα με την παράγραφο 15α.

Όμως, οι αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις για φορολογητέες προσωρινές διαφορές που σχετίζονται με υπεραξία αναγνωρίζονται, εφόσον δεν προκύπτουν από την αρχική αναγνώριση της υπεραξίας. Έτσι, π.χ., αν η αποκτηθείσα σε συνένωση επιχειρήσεων υπεραξία είχε κόστος 1000 που εκπίπτει για φορολογικούς σκοπούς με ετήσιο συντελεστή 20 τοις εκατό, αρχίζοντας από το έτος της απόκτησης, η φορολογική βάση της υπεραξίας είναι 1000 στην αρχική αναγνώριση και 800 στο τέλος του πρώτου έτους της απόκτησης. Αν η λογιστική αξία της υπεραξίας στο τέλος του έτους της απόκτησης παραμένει αμετάβλητη στο 1000, μία φορολογητέα προσωρινή διαφορά 200 προκύπτει στο τέλος εκείνου του έτους. Επειδή εκείνη η φορολογητέα προσωρινή διαφορά δεν σχετίζεται με την αρχική αναγνώριση της υπεραξίας, η αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση που προκύπτει θα αναγνωριστεί κανονικά.

Εκπεστές προσωρινές διαφορές.

Για κάθε εκπεστέα προσωρινή διαφορά αναγνωρίζεται μια αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση (αναβαλλόμενο φορολογικό περιουσιακό στοιχείο), στο βαθμό που είναι πιθανό ότι θα υπάρχει διαθέσιμο φορολογητέο κέρδος έναντι του οποίου η εκπεστέα προσωρινή διαφορά μπορεί να χρησιμοποιηθεί, εκτός αν το αναβαλλόμενο φορολογικό περιουσιακό στοιχείο προκύπτει από την αρχική αναγνώριση περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης σε συναλλαγή που:

α) δεν είναι συνένωση επιχειρήσεων και

β) κατά το χρόνο της συναλλαγής, δεν επηρεάζει ούτε το λογιστικό κέρδος ούτε το φορολογητέο κέρδος (τη φορολογική ζημία).

Όμως, για εκπεστέες προσωρινές διαφορές που σχετίζονται με επενδύσεις σε θυγατρικές, υποκαταστήματα και συγγενείς επιχειρήσεις και με συμμετοχές σε κοινοπραξίες, το αναβαλλόμενο φορολογικό περιουσιακό στοιχείο θα αναγνωρίζεται σύμφωνα με την παράγραφο 44 του Προτύπου.

Όπως τονίζεται στην παράγραφο 25 του Προτύπου, όταν προκύπτει ένα αναβαλλόμενο φορολογικό περιουσιακό στοιχείο, πρέπει να καταχωρείται μόνο κατά την έκταση που αναμένεται να υπάρχει διαθέσιμο φορολογητέο εισόδημα έναντι του οποίου η εκπεστέα προσωρινή διαφορά μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Σε αντίθετη περίπτωση, η καταχώριση αναβαλλόμενου φορολογικού περιουσιακού στοιχείου δεν είναι επιτρεπτή.

3.5 Βασικές Αρχές του Δ.Λ.Π.12- Αναγνώριση αναβαλλόμενων φορολογικών περιουσιακών στοιχείων από αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες και αχρησιμοποίητους πιστωτικούς φόρους.

Εκτός από την περίπτωση που παρουσιάσαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, όπου γίνεται αναγνώριση αναβαλλόμενων φορολογικών περιουσιακών στοιχείων λόγω εκπεστέων προσωρινών διαφορών, έχουμε και την περίπτωση που αναγνωρίζονται αναβαλλόμενα φορολογικά περιουσιακά στοιχεία εξαιτίας αχρησιμοποίητων φορολογικών ζημιών και πιστωτικών φόρων.

Για τη μεταφορά αχρησιμοποίητων φορολογικών ζημιών και πιστωτικών φόρων θα αναγνωρίζεται ένα αναβαλλόμενο φορολογικό περιουσιακό στοιχείο, στο βαθμό που αναμένεται ότι θα υπάρξει μελλοντικό φορολογητέο κέρδος έναντι του οποίου οι αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες και πιστωτικοί φόροι μπορεί να χρησιμοποιηθούν.

Τα κριτήρια για την αναγνώριση αναβαλλόμενων φορολογικών περιουσιακών στοιχείων που προκύπτουν από τη μεταφορά εις νέον των αχρησιμοποίητων φορολογικών ζημιών και πιστωτικών φόρων, βάσει της παραγράφου 34, είναι τα ίδια όπως τα κριτήρια για την αναγνώριση αναβαλλόμενων φορολογικών περιουσιακών

στοιχείων που προκύπτουν από εκπεστέες προσωρινές διαφορές. Η ύπαρξη αχρησιμοποίητων φορολογικών ζημιών αυτή καθ'αυτή όμως αποτελεί ισχυρή απόδειξη ότι πιθανότατα να μην υπάρξει μελλοντικό φορολογητέο κέρδος. Ως εκ τούτου, όταν η οικονομική μονάδα έχει ιστορικό πρόσφατων ζημιών, αυτή θα αναγνωρίζει ένα αναβαλλόμενο φορολογικό περιουσιακό στοιχείο που προκύπτει από αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες ή πιστωτικούς φόρους, μόνον κατά την έκταση που θα έχει επαρκείς φορολογητέες προσωρινές διαφορές ή υπάρχει άλλη πειστική απόδειξη ότι θα υπάρξει επαρκές φορολογητέο κέρδος έναντι του οποίου οι αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες ή πιστωτικοί φόροι μπορεί να χρησιμοποιηθούν από την οικονομική οντότητα. Όταν συντρέχει τέτοια περίπτωση, η παράγραφος 82 απαιτεί γνωστοποίηση του ποσού του αναβαλλόμενου φορολογικού περιουσιακού στοιχείου και της φύσης της απόδειξης που στηρίζει την αναγνώρισή της.

Συμπληρωματικά στα ως άνω βάσει της παραγράφου 36, η οικονομική μονάδα εξετάζει τα ακόλουθα κριτήρια κατά την εκτίμηση της πιθανότητας ότι θα υπάρξει φορολογητέο κέρδος:

α) αν η οικονομική οντότητα έχει επαρκείς φορολογητέες προσωρινές διαφορές, που αφορούν την ίδια φορολογική αρχή και την ίδια φορολογητέα οικονομική οντότητα, οι οποίες θα καταλήξουν σε φορολογητέα ποσά έναντι των οποίων οι αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες ή αχρησιμοποίητοι πιστωτικοί φόροι μπορεί να χρησιμοποιηθούν πριν από την εκπνοή τους

β) αν αναμένεται ότι η οικονομική οντότητα θα έχει φορολογητέα κέρδη πριν από την εκπνοή των αχρησιμοποίητων φορολογικών ζημιών ή αχρησιμοποίητων πιστωτικών φόρων

γ) αν οι αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες προέρχονται από συγκεκριμένες αιτίες, που είναι απίθανο να συμβούν ξανά και

δ) αν υπάρχει στην οικονομική οντότητα φορολογικός προγραμματισμός (βλ. παράγραφο 30) που θα δημιουργήσει φορολογητέο κέρδος στην περίοδο στην οποία οι αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες ή αχρησιμοποίητοι πιστωτικοί φόροι μπορεί να χρησιμοποιηθούν.

Στο βαθμό που δεν αναμένεται ότι θα υπάρξει φορολογητέο κέρδος έναντι του οποίου οι αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες ή αχρησιμοποίητοι πιστωτικοί φόροι μπορεί να χρησιμοποιηθούν, δεν αναγνωρίζεται αναβαλλόμενο φορολογικό περιουσιακό στοιχείο.

3.6 Βασικές Αρχές του Δ.Λ.Π.12- Επιμέτρηση

Οι τρέχουσες φορολογικές υποχρεώσεις (περιουσιακά στοιχεία) για την τρέχουσα και τις προηγούμενες περιόδους θα επιμετρώνται στο ποσό που αναμένεται να πληρωθεί στις φορολογικές αρχές (ή να ανακτηθεί από αυτές), με τη χρήση φορολογικών συντελεστών (και φορολογικών νόμων) που έχουν θεσπιστεί ή ουσιαστικά θεσπιστεί, μέχρι την ημερομηνία του ισολογισμού.

Τα αναβαλλόμενα φορολογικά περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις θα επιμετρώνται με τους φορολογικούς συντελεστές που αναμένονται να εφαρμοστούν στην περίοδο κατά την οποία θα τακτοποιηθεί το περιουσιακό στοιχείο ή η υποχρέωση, λαμβάνοντας υπόψη τους φορολογικούς συντελεστές (και φορολογικούς νόμους) που έχουν θεσπιστεί ή ουσιαστικά θεσπιστεί, μέχρι την ημερομηνία του ισολογισμού.

3.7 Βασικές Αρχές του Δ.Λ.Π.12- Αναγνώριση του τρέχοντος και αναβαλλόμενου φόρου

Στις παραγράφους 58 ως 62 του Προτύπου επισημαίνεται ότι ο τρέχων και ο αναβαλλόμενος φόρος θα αναγνωρίζεται στα έσοδα ή στα έξοδα και θα περιλαμβάνεται στο κέρδος ή τη ζημία της περιόδου, εκτός εάν ο φόρος προκύπτει από:

- α) συναλλαγή ή γεγονός αναγνωρισμένο κατευθείαν στα ίδια κεφάλαια κατά την ίδια ή διαφορετική περίοδο ή
- β) μία συνένωση επιχειρήσεων

Οι περισσότερες αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις και περιουσιακά στοιχεία προκύπτουν όταν έσοδα ή έξοδα περιλαμβάνονται στο λογιστικό κέρδος μιας περιόδου, αλλά περιλαμβάνονται στο φορολογητέο κέρδος (φορολογική ζημία) διαφορετικής περιόδου. Ο προκύπτων αναβαλλόμενος φόρος αναγνωρίζεται στην κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων.

Η λογιστική αξία των αναβαλλόμενων φορολογικών περιουσιακών στοιχείων

και υποχρεώσεων μπορεί να μεταβληθεί και αν ακόμη δεν υπάρχει μεταβολή στο ποσό των σχετικών προσωρινών διαφορών. Αυτό μπορεί να προκύπτει, για παράδειγμα, από:

- α) μεταβολή στους φορολογικούς συντελεστές ή φορολογικούς νόμους
- β) επανεκτίμηση της ανακτησιμότητας των αναβαλλόμενων φορολογικών περιουσιακών στοιχείων ή
- γ) μεταβολή στον αναμενόμενο τρόπο της ανάκτησης ενός περιουσιακού στοιχείου.

Όμως, τα Δ.Π.Χ.Α. απαιτούν ή επιτρέπουν ορισμένα στοιχεία να πιστώνονται ή να χρεώνονται κατευθείαν στα ίδια κεφάλαια. Τέτοια στοιχεία μπορεί να είναι:

- α) μία μεταβολή στη λογιστική αξία που προκύπτει από την αναπροσαρμογή των ενσωμάτων παγίων (βλ. ΔΛΠ 16)
- β) προσαρμογή στο υπόλοιπο έναρξης των κερδών εις νέον που προκύπτει είτε από μεταβολή λογιστικής πολιτικής που εφαρμόζεται αναδρομικά είτε από διόρθωση λάθους (βλ. ΔΛΠ 8 Λογιστικές πολιτικές, μεταβολές των λογιστικών εκτιμήσεων και λάθη)
- γ) συναλλαγματικές διαφορές που προκύπτουν κατά τη μετατροπή των οικονομικών καταστάσεων μιας εκμετάλλευσης στο εξωτερικό (βλ. ΔΛΠ 21 Οι επιδράσεις μεταβολών των τιμών συναλλάγματος) και
- δ) ποσά που προκύπτουν κατά την αρχική αναγνώριση του στοιχείου των ιδίων κεφαλαίων ενός σύνθετου χρηματοοικονομικού μέσου (ΔΛΠ 39).

3.8 Βασικές Αρχές του Δ.Λ.Π.12- Γνωστοποιήσεις

Τα σημαντικά ποσά από τα οποία αποτελείται το έξοδο φόρου (έσοδο) θα γνωστοποιούνται ξεχωριστά (παράγραφοι 79-82 του προτύπου)

Στο έξοδο φόρου (έσοδο) μπορεί να περιλαμβάνονται:

- α) τρέχοντα έξοδα (έσοδα) φόρου, β) κάθε προσαρμογή που αναγνωρίζεται στην περίοδο για τρέχοντες φόρους προηγούμενων περιόδων, γ) το ποσό του αναβαλλόμενου εξόδου (εσόδου) φόρου που σχετίζεται με τη δημιουργία και αναστροφή των προσωρινών διαφορών, δ) το ποσό του αναβαλλόμενου εξόδου (εσόδου) φόρου που σχετίζεται με μεταβολές στους φορολογικούς συντελεστές ή την

επιβολή νέων φόρων, **ε**) το ποσό της ωφέλειας που προκύπτει από φορολογική ζημία που δεν είχε αναγνωριστεί προηγουμένως, πιστωτικό φόρο ή προσωρινή διαφορά προηγούμενης περιόδου, που χρησιμοποιείται για τη μείωση του τρέχοντος εξόδου φόρου, **στ**) το ποσό της ωφέλειας από φορολογική ζημία που δεν είχε αναγνωριστεί προηγουμένως, πιστωτικό φόρο ή προσωρινή διαφορά προηγούμενης περιόδου, που χρησιμοποιείται για τη μείωση του αναβαλλόμενου εξόδου φόρου, **ζ**) αναβαλλόμενο έξοδο φόρου, που προκύπτει από την υποτίμηση ή αναστροφή προηγούμενης υποτίμησης, ενός αναβαλλόμενου φορολογικού περιουσιακού στοιχείου σύμφωνα με την παράγραφο 56 και **η**) το ποσό του εξόδου (εσόδου) φόρου που σχετίζεται με εκείνες τις αλλαγές των λογιστικών πολιτικών και τα λάθη που περιλαμβάνονται στο κέρδος ή τη ζημία σύμφωνα με το ΔΛΠ 8 , επειδή δεν μπορούν να λογιστικοποιηθούν αναδρομικά.

Τα ακόλουθα θα γνωστοποιούνται ξεχωριστά επίσης:

α) το σύνολο του τρέχοντος και αναβαλλόμενου φόρου που αφορά σε στοιχεία που χρεώθηκαν ή πιστώθηκαν στα ίδια κεφάλαια, **β)** μια εξήγηση της σχέσης μεταξύ του εξόδου (εσόδου) φόρου και του λογιστικού κέρδους, με αμφοτέρους τους ακόλουθους τρόπους ή με έναν από αυτούς:

i) μία αριθμητική συμφωνία μεταξύ εξόδου (εσόδου) φόρου και του γινόμενου του λογιστικού κέρδους πολλαπλασιαζόμενου με τον εφαρμοστέο φορολογικό συντελεστή, (ή συντελεστές), γνωστοποιώντας επίσης τη βάση στην οποία υπολογίζεται ο εφαρμοστέος φορολογικός συντελεστής (ή συντελεστές) ή

ii) αριθμητική συμφωνία μεταξύ του μέσου πραγματικού συντελεστή φόρου και του εφαρμοστέου συντελεστή φόρου, καθώς και γνωστοποίηση της βάσης επί της οποίας υπολογίζεται ο εφαρμοστέος συντελεστής φόρου, **γ)** μία εξήγηση των μεταβολών στον εφαρμοστέο συντελεστή ή συντελεστές, σε σχέση με την προηγούμενη λογιστική περίοδο, **δ)** το ποσό (και ημερομηνία λήξης, αν υπάρχει) των εκπεστέων προσωρινών διαφορών, αχρησιμοποίητων φορολογικών ζημιών και αχρησιμοποίητων πιστωτικών φόρων, για τους οποίους κανένα αναβαλλόμενο φορολογικό περιουσιακό στοιχείο δεν αναγνωρίζεται στον ισολογισμό, **ε)** το συγκεντρωτικό ποσό των προσωρινών διαφορών που συνδέονται με επενδύσεις σε θυγατρικές, υποκαταστήματα, συγγενείς και με συμμετοχές σε κοινοπραξίες, για το οποίο δεν έχουν αναγνωρισθεί αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις, **στ)** σε

σχέση με κάθε είδος προσωρινών διαφορών και σε σχέση με κάθε είδος αχρησιμοποίητων φορολογικών ζημιών και αχρησιμοποίητων πιστωτικών φόρων:

i) το ποσό των αναβαλλόμενων φορολογικών περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων που αναγνωρίστηκε στον ισολογισμό για κάθε παρουσιαζόμενη περίοδο,

ii) το ποσό του αναβαλλόμενου φορολογικού εσόδου ή εξόδου που αναγνωρίστηκε στην κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων, αν αυτό δεν είναι εμφανές από τις μεταβολές στα ποσά που αναγνωρίστηκαν στον ισολογισμό,

ζ) σε σχέση με διακοπείσες δραστηριότητες, το έξοδο φόρου που αφορά:

i) στο κέρδος ή ζημία από τη διακοπή και

ii) στο κέρδος ή ζημία από συνήθεις εργασίες της διακοπείσας δραστηριότητας, μαζί με τα αντίστοιχα ποσά για κάθε προηγούμενη περίοδο που παρουσιάζεται και

η) το ποσό των συνεπειών του φόρου εισοδήματος των μερισμάτων προς τους μετόχους της οικονομική οντότητας, που προτάθηκαν ή ανακοινώθηκαν πριν οι οικονομικές καταστάσεις εγκριθούν για έκδοση, αλλά δεν αναγνωρίστηκαν ως υποχρέωση στις οικονομικές καταστάσεις.

Η οικονομική οντότητα θα γνωστοποιεί το ποσό ενός αναβαλλόμενου φορολογικού περιουσιακού στοιχείου και τη φύση της απόδειξης που στηρίζει την αναγνώρισή του, όταν:

α) η χρησιμοποίηση του αναβαλλόμενου φορολογικού περιουσιακού στοιχείου εξαρτάται από μελλοντικά φορολογητέα κέρδη, επί πλέον των κερδών που ανακύπτουν από την αναστροφή υπαρχουσών φορολογητέων προσωρινών διαφορών και

β) η οικονομική οντότητα υπέστη ζημία είτε στην τρέχουσα είτε σε προηγούμενη περίοδο, στην ίδια φορολογική δικαιοδοσία στην οποία προέκυψε το αναβαλλόμενο φορολογικό περιουσιακό στοιχείο.

Για την καλύτερη κατανόηση όλων των ως άνω αναφερθέντων ακολουθούν πρακτικά παραδείγματα.

3.9 Λογιστικός Χειρισμός Αναβαλλόμενης Φορολογίας- Πρακτικό παράδειγμα

Η επιχείρηση «Chalki» Α.Ε. αγόρασε πάγιο την 01/01/2008, αξίας 100.000 €

και άρχισε αμέσως να το χρησιμοποιεί. Φορολογικός συντελεστής απόσβεσης 15% (ή $100/15 = 6,666$ έτη) και τα φορολογητέα κέρδη για τη χρήση 2008 είναι 305.000 €. Η Διοίκηση έκρινε ότι ο ωφέλιμος χρόνος ζωής είναι τα 5 έτη. Άρα ο λογιστικός συντελεστής απόσβεσης είναι 20% ($100/5$ έτη). Τέλος, ο φορολογικός συντελεστής θεωρούμε ότι μένει σταθερός σε 25% για όλα τα χρόνια και τα λογιστικά κέρδη είναι 300.000 €. Με αυτά τα δεδομένα:

Για να προσδιορίσουμε τον αναβαλλόμενο φόρο εισοδήματος χρησιμοποιούμε τη μέθοδο που γίνεται αποδεκτή από το ΔΛΠ 12 και είναι γνωστή ως μέθοδος με βάση τα υπόλοιπα των λογαριασμών ισολογισμού (σε αντίθεση με τη μέθοδο με βάση την κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης). Αυτή έχει ως αφετηρία τους λογαριασμούς ενεργητικού και υποχρεώσεων από τους οποίους εκπορεύονται οι διαφορές μεταξύ λογιστικών και φορολογικών αποτελεσμάτων.

Έτσι έχουμε:

Χρήση 2008

Αποσβέσεις με βάση των ωφέλιμο χρόνο ζωής: $100.000 * 20\% = 20.000$

Αποσβέσεις με βάση το νόμιμο συντελεστή: $100.000 * 15\% = 15.000$

Σύμφωνα με όσα παρατέθηκαν στο θεσμικό πλαίσιο γνωρίζουμε ότι στο τέλος του 2008 έχουμε:

Λογιστική βάση του Παγίου: $80.000 (100.000 - 20.000)$

Φορολογική βάση του Παγίου: $85.000 (100.000 - 15.000)$

Διαφορά λογιστικής με φορολογική βάση: -5.000

Αφού Λογιστική < Φορολογική Βάση => προσωρινή εκπεστέα διαφορά. Άρα και αναγνώριση Αναβαλλόμενης Φορολογικής Απαίτησης (Α.Φ.Α.) = $5000 * 25\% = 1.250$ €.

Τονίζουμε ότι οι διαφορές λογιστικής και φορολογικής βάσης των λογαριασμών του ισολογισμού θα επηρεάσουν τον υπολογισμό του φόρου εισοδήματος για μελλοντικές περιόδους. Αντίθετα για τον υπολογισμό του φόρου εισοδήματος της χρήσης μας, λαμβάνονται υπόψη μόνο οι διαφορές λογιστικής και φορολογικής βάσης της κατάστασης αποτελεσμάτων.

Έτσι:

X 18.13 Α.Φ.Α. 1.250

Π 86.70 Α/Χ-Έσοδο από φόρο εισοδήματος 1.250 €

Για να κατανοήσουμε την παραπάνω λογιστική εγγραφή θα δείξουμε και τα κάτωθι:

31.12.2008 Λογιστικά κέρδη 300.000

Στον Πίνακα Φορολογικής Αναμόρφωσης όπου προσδιορίζουμε τα φορολογητέα κέρδη θα έχουμε:

I) Λογιστικά Κέρδη ισολογισμού (προ φόρων)				300.000
II) Προσωρινές διαφορές				
		Λογιστικές	Φορολογικές	
Αποσβέσεις ενσώματων παγίων	(20.000)	(15.000)		+5000
III) Μόνιμες διαφορές				0
<hr/>				
Φορολογητέα Κέρδη				305.000
Φόρος Εισοδήματος			(305.000*25%)=	76.250

Η Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης θα εμφανίζει:

Λογιστικά κέρδη	300.000
- Τρέχων Φόρος Εισοδήματος	76.250
+ Αναβαλλόμενος Φ.Εισ/τος	1.250

Οι αντίστοιχες λογιστικές εγγραφές θα είναι:

X 86.60 A/X Έξοδο από Φόρο Εισοδήματος 76.250
 Π 54.07 Υποχρεώσεις από Φόρο Εισοδήματος 76.250 και

X 18.13 Α.Φ.Α. 1.250
 Π Α/Χ Έσοδο από φόρο εισοδήματος 1.250 €

Ο λογαριασμός 18.13 θα εμφανίζεται παραστατικά ενημερωμένος ως εξής:

1.250	I
18.13 Αναβαλλόμενος φόρος από Πάγιο X	

Για τα πρώτα λοιπόν 5 φορολογικά έτη (χρήσεις) από 2008 έως και 2012 ο ως άνω λογαριασμός θα χρεώνεται συνέχεια με ποσό 2.000 με την ίδια διαδικασία που περιγράψαμε διεξοδικά. Έτσι 31.12.2012 θα εμφανίζεται:

18.13 Αναβαλλόμενος φόρος από Πάγιο X	
6.250	I

Το 6^ο φορολογικό έτος, το 2013 θα έχουμε:

Χρήση 2013

Αποσβέσεις με βάση των ωφέλιμο χρόνο ζωής: 0

Αποσβέσεις με βάση το νόμιμο συντελεστή: $100.000 * 15\% = 15.000$

Σύμφωνα με όσα παρατέθηκαν στο θεσμικό πλαίσιο γνωρίζουμε ότι στο τέλος του 2013 έχουμε:

Λογιστική βάση του Παγίου : 0 (100.000-100.000)

Φορολογική βάση του Παγίου: 10.000 (100.000-90.000)

Διαφορά λογιστικής με φορολογική βάση: -10.000

Αφού Λογιστική < Φορολογική Βάση => προσωρινή εκπεστέα διαφορά. Άρα υπάρχει Αναβαλλόμενη Φορολογική Απαιτήση (Α.Φ.Α.)= $10.000 * 25\% = 2.500 \text{ €}$ στο τέλος του 2013, που όπως τονίσαμε προηγουμένως θα επηρεάσει τον υπολογισμό του φόρου εισοδήματος για μελλοντικές περιόδους.

Έτσι η εταιρία θα προσαρμόσει το υπόλοιπο του 18.13 Αναβαλλόμενος φόρος από Πάγιο X που είναι 6.250 στο ποσό των 2.500 € με την κάτωθι εγγραφή:

X 86.70 Α/Χ-Έξοδο από φόρο εισοδήματος 3.750 €

Π 18.13 Α.Φ.Α. 3.750 €

Για να κατανοήσουμε την παραπάνω λογιστική εγγραφή θα δείξουμε και τα κάτωθι:

31.12.2013 Λογιστικά κέρδη 300.000

Στον Πίνακα Φορολογικής Αναμόρφωσης όπου προσδιορίζουμε τα φορολογητέα κέρδη θα έχουμε:

III) Λογιστικά Κέρδη ισολογισμού (προ φόρων) 300.000

IV) Προσωρινές διαφορές

Λογιστικές Φορολογικές

Αποσβέσεις ενσώματων παγίων	(0)	(15.000)	-15.000
-----------------------------	-----	----------	---------

III) Μόνιμες διαφορές			0
-----------------------	--	--	---

Φορολογητέα Κέρδη			285.000
-------------------	--	--	---------

Φόρος Εισοδήματος		(285.000*25%)= 71.250	
-------------------	--	-----------------------	--

Η Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης θα εμφανίζει:

Λογιστικά κέρδη	300.000	
- Τρέχων Φόρος Εισοδήματος	71.250	
- Αναβαλλόμενος Φ.Εισ/τος :15.000*25%)		3.750 (Αναβ/νη Φ.Υποχρέωση)

Οι αντίστοιχες λογιστικές εγγραφές θα είναι:

X 86.60	A/X Έξοδο από Φόρο Εισοδήματος	71.250
	Π 54.07 Υποχρεώσεις από Φόρο Εισοδήματος	71.250 και

X 86.70	A/X Έξοδο από φόρο εισοδήματος	3.750 €
	Π 18.13 Α.Φ.Α.	3.750 €

Ο λογαριασμός 18.13 θα εμφανίζεται παραστατικά ενημερωμένος στις 31.12.2013 ως εξής:

		18.13 Αναβαλλόμενος φόρος από Πάγιο X
	6.250	I 3.750

Δηλ. 2500 € χρεωστικό υπόλοιπο, όσο δηλαδή είχαμε προσδιορίσει εξαρχής από τη Διαφορά λογιστικής με φορολογική βάση: -10.000, από το υπόλοιπο του λογαριασμού του παγίου στον ισολογισμό 31.12.2013.

Τέλος τη χρήση 2014,

Αποσβέσεις με βάση των ωφέλιμο χρόνο ζωής: 0

Αποσβέσεις με βάση το νόμιμο συντελεστή: $100.000 * 15\% * 2/3 = 10.000$

Σύμφωνα με όσα παρατέθηκαν στο θεσμικό πλαίσιο γνωρίζουμε ότι στο τέλος του 2014 έχουμε:

Λογιστική βάση του Παγίου:	0	(100.000-100.000)
----------------------------	---	-------------------

Φορολογική βάση του Παγίου:	0	(100.000-100.000)
-----------------------------	---	-------------------

Διαφορά λογιστικής με φορολογική βάση: 0. Λογικό, καθώς πλέον τακτοποιούν όλοι οι αναβαλλόμενοι φόροι και δεν μένει κάτι να επηρεάσει τον υπολογισμό του φόρου εισοδήματος για μελλοντικές περιόδους.

Έτσι, με την ίδια λογική που δείξαμε παραπάνω, η εταιρία θα προσαρμόσει το υπόλοιπο του 18.13 *Αναβαλλόμενος φόρος από Πάγιο Χ* που είναι 2.500 στο ποσό των 0 € με την κάτωθι εγγραφή:

X 86.70 A/X-Έξοδο από φόρο εισοδήματος 2.500 €
Π 18.13 Α.Φ.Α. 2.500 €.

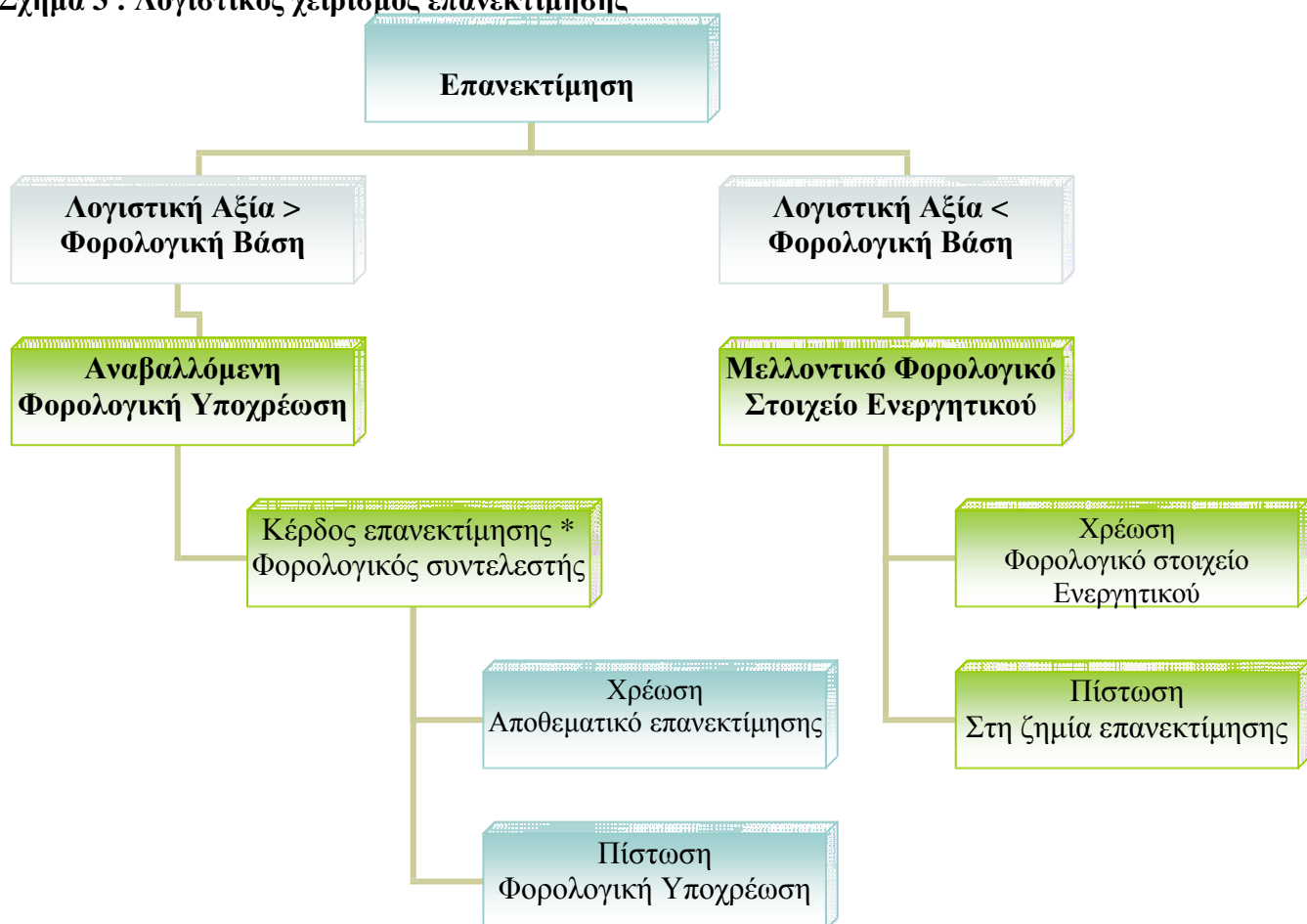
3.10 Λογιστικός Χειρισμός σε Ειδικές Περιπτώσεις Αναβαλλομένης Φορολογίας: Επανεκτίμηση-Αναπροσαρμογή Στοιχείων Ενεργητικού

Όπως είδαμε στο άρθρο 20 του ΔΛΠ12, τα ΔΠΧΑ επιτρέπουν ή απαιτούν ορισμένα περιουσιακά στοιχεία να τηρούνται λογιστικά στην εύλογη αξία ή να αναπροσαρμόζονται (βλ. για παράδειγμα, ΔΛΠ 16 Ενσώματα πάγια, ΔΛΠ38 Αυλα περιουσιακά στοιχεία, ΔΛΠ39 Χρηματοοικονομικά μέσα: Αναγνώριση και επιμέτρηση και ΔΛΠ 40 Επενδύσεις σε ακίνητα). Σε ορισμένες περιπτώσεις, η αναπροσαρμογή ή άλλου είδους επαναδιατύπωση ενός περιουσιακού στοιχείου στην εύλογη αξία επηρεάζει το φορολογητέο κέρδος (ή ζημία) για την τρέχουσα περίοδο. Επομένως, η φορολογική βάση του περιουσιακού στοιχείου προσαρμόζεται και καμία προσωρινή διαφορά δεν προκύπτει. Αντίθετα, σε άλλες περιπτώσεις, η αναπροσαρμογή ή επαναδιατύπωση ενός περιουσιακού στοιχείου δεν επηρεάζει το φορολογητέο κέρδος στην περίοδο της αναπροσαρμογής ή επαναδιατύπωσης και, συνεπώς, η φορολογική βάση του περιουσιακού στοιχείου δεν προσαρμόζεται. Εντούτοις, η μελλοντική ανάκτηση της λογιστικής αξίας θα καταλήξει σε μια φορολογητέα ροή οικονομικών ωφελειών προς την οικονομική οντότητα και το ποσό που θα είναι εκπεστέο φορολογικά θα διαφέρει από το ποσό αυτών των οικονομικών ωφελειών. Η διαφορά μεταξύ της λογιστικής αξίας ενός αναπροσαρμοσμένου περιουσιακού στοιχείου και της φορολογικής βάσης του είναι μία προσωρινή διαφορά και δημιουργεί μία αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση ή περιουσιακό στοιχείο. Κάτι τέτοιο ισχύει και όταν:

α) η οικονομική οντότητα δεν προτίθεται να εκποιήσει το περιουσιακό στοιχείο. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η αναπροσαρμοσμένη λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου θα ανακτηθεί μέσω της χρησιμοποίησής του και αυτό θα δημιουργήσει φορολογητέο εισόδημα, το οποίο υπερβαίνει την απόσβεση που θα είναι εκπεστέα για φορολογικούς σκοπούς σε μελλοντικές περιόδους ή

β) ο φόρος επί του κεφαλαιουχικού κέρδους αναβάλλεται, αν το προϊόν της πώλησης του περιουσιακού στοιχείου επενδύεται σε παρόμοια περιουσιακά στοιχεία. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο φόρος θα καταστεί τελικά πληρωτέος κατά την πώληση ή χρήση των παρόμοιων περιουσιακών στοιχείων.

Σχήμα 3 : Λογιστικός χειρισμός επανεκτίμησης

Πηγή: www.globaltraining.gr

Προς καλύτερη κατανόηση των ανωτέρω θα ακολουθήσει ένα πρακτικό παράδειγμα:

Παράδειγμα

Η Επιχείρηση «ΑΡΚΤΩΝ Α.Ε.» την 31/12/2011 αναπροσαρμόζει οικόπεδο με αξία κτήσης 400.000€ στην εύλογη αξία του στις 550.000€. Ο φορολογικός συντελεστής για τα κέρδη από πώληση στοιχείων του ενεργητικού είναι 29%.

Αναγνωρίζεται αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση ποσού $(150.000 * 29\%) = 43.500$ σε χρέωση του λογαριασμού των ιδίων κεφαλαίων Αποθεματικό Αναπροσαρμογής Παγίων. Οι λογιστικές εγγραφές που θα ακολουθήσουν έχουν ως εξής:

Εγγραφή 1	Χρέωση	Πίστωση
Οικόπεδο	150.000	
Αποθεματικό Αναπροσαρμογής Παγίων		150.000

Εγγραφή 2	Χρέωση	Πίστωση
Αποθεματικό Αναπροσαρμογής Παγίων	43.500	
Αναβαλλόμενη Φορολογική Υποχρέωση		43.500

3.11 Λογιστικός Χειρισμός σε Ειδικές Περιπτώσεις Αναβαλλόμενης Φορολογίας: Υπεραξία και Επενδύσεις σε Θυγατρικές, Συγγενείς και Κοινοπραξίες

Το Δ.Λ.Π. 12 όπως εκθέσαμε δεν επιτρέπει την αναγνώριση αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης σε σχέση με την υπεραξία καθώς αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της υπεραξίας ως υπολειμματικού ποσού και περαιτέρω αύξηση της αναβαλλόμενης φορολογίας και νέα μεταβολή της υπεραξίας. Η απαγόρευση ισχύει κατά την έκταση που η αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση σχετίζεται με την αρχική αναγνώριση της υπεραξίας. Με τη βοήθεια των παρακάτω παραδειγμάτων θα κατανοηθούν καλύτερα οι δύο περιπτώσεις που διακρίνονται στο σημείο αυτό. Ακολουθούν αριθμητικά παραδείγματα:

- Το φορολογικό έτος 2011 η εταιρία Α εξαγοράζει τη Β. Προκύπτει υπεραξία 5.000 €. Οι φορολογικές αρχές δεν αναγνωρίζουν την υπεραξία και επομένως για τη διαφορά 5.000€ μεταξύ λογιστικής αξίας και φορολογικής βάσης δεν αναγνωρίζεται αναβαλλόμενη φορολογία καθώς υπάρχει αρχική αναγνώριση της υπεραξίας. Αν στο τέλος του 2012, η επιχείρηση αναγνωρίζει ζημία από μείωση της υπεραξίας ύψους 8.000€ και πάλι δε θα αναγνωριστεί αναβαλλόμενη φορολογία. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι ότι η μεταγενέστερη μείωση της λογιστικής αξίας της υπεραξίας προκύπτει από αρχική αναγνώριση.

- Τέλος του φορολογικού έτους 2011 η εταιρία Ε εξαγοράζει τη Ζ. Προκύπτει υπεραξία 100.000 € που δεν αποσβένεται (Δ.Π.Χ.Π. 3). Όμως, η φορολογική νομοθεσία επιτρέπει αποσβέσεις υπεραξίας 20% το χρόνο. Ως εκ τούτου, το 2012 θα προκύψει αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση από φορολογητέα προσωρινή διαφορά ποσού 20.000€. (Το 2011 η φορολογική βάση της υπεραξίας είναι 100.000€, ενώ το 2012 είναι $100.000 - 20.000 = 80.000$).

3.12. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα- Εισαγωγικά

Σκοπός κάθε οικονομίας είναι η οικονομική ανάπτυξη και η οικονομική και κοινωνική ευημερία. Βάση για την οργάνωση της οικονομίας και ταυτόχρονα αφετηρία για την οικονομική ανάπτυξη αποτελούν οι δύο κύριοι τομείς οικονομικής δραστηριότητας, ο δημόσιος και ιδιωτικός τομέας. Επομένως οι οικονομικές μονάδες σε κάθε οικονομία κατατάσσονται σε έναν από τους δύο τομείς, δημόσιο ή ιδιωτικό. Οι οικονομικές αυτές μονάδες στο τέλος κάθε οικονομικής χρήσης εμφανίζουν θετικό ή αρνητικό υπόλοιπο (πλεόνασμα ή έλλειμμα) ή μηδενικό (ισοσκελισμένες ροές) (Αγγελόπουλος, 2010).

Στο σημείο αυτό παρεμβαίνει το χρηματοπιστωτικό ή χρηματοοικονομικό σύστημα (financial system), βασική λειτουργία του οποίου είναι η συγκέντρωση των πλεοναζόντων κεφαλαίων της οικονομίας από τις πλεονασματικές μονάδες και η αποτελεσματική διοχέτευσή τους σε όσες οικονομικές μονάδες χρειάζονται αυτά τα κεφάλαια για επενδυτικούς ή καταναλωτικούς λόγους, δηλαδή στις ελλειμματικές μονάδες. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα, λοιπόν, υποστηρίζει διάφορες μορφές άμεσης και έμμεσης χρηματοδότησης.² Η αποτελεσματική κατανομή των κεφαλαίων αυτών πραγματοποιείται με τα χρηματοοικονομικά μέσα ή προϊόντα (financial instruments)³, τα οποία έχουν δημιουργηθεί για να καλύψουν τις ανάγκες και τις εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και διοχετεύονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μέσω των χρηματοπιστωτικών αγορών (financial markets). Παράλληλα, η ανάπτυξη των αγορών οδηγεί στη βελτίωση των χαρακτηριστικών των χρηματοοικονομικών προϊόντων, αλλά και στη δημιουργία νέων προϊόντων.

Η δημιουργία και η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς και των μέσων που το αποτελούν δεν θα γινόταν αν δεν υπήρχαν «προβλήματα» μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Η άμεση επικοινωνία αποταμιευτών και

---

² Άμεση χρηματοδότηση εννοούμε την έκδοση και προσφορά αξιόγραφων από τις ελλειμματικές μονάδες της οικονομίας προς τις πλεονασματικές μονάδες, ενώ έμμεση χρηματοδότηση εννοούμε τη διαμεσολάβηση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών ανάμεσα στις πλεονασματικές και ελλειμματικές μονάδες (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009).

³ Τα χρηματοοικονομικά μέσα αποτελούν τα οχήματα που μεταφέρονται κεφάλαια εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

δανειζομένων δεν είναι εύκολη, αφού συνήθως τα δύο μέρη δε διαθέτουν τις απαιτούμενες γνώσεις, τις κατάλληλες πληροφορίες και τον απαιτούμενο χρόνο, ώστε να καταλήξουν σε μια αποτελεσματική προσέγγιση. Ακόμη, όμως, και αν επιτύχουν την προσέγγιση δεν είναι σίγουρο ότι θα καταλήξουν σε συμφωνία, αφού στις περισσότερες περιπτώσεις τόσο οι ποσοτικές όσο και οι χρονικές τους ανάγκες διαφέρουν. Πρόσθετα, ακόμη και αν υπάρξει πιθανή συμφωνία δε διασφαλίζεται η ολοκλήρωση της συναλλαγής, αφού η φερεγγυότητα των αντισυμβαλλομένων δεν είναι εξασφαλισμένη. Τα προβλήματα αυτά αποτέλεσαν τη βασική αιτία εμφάνισης και ανάπτυξης των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, που αποτελούν το βασικό μέσο λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος (Αγγελόπουλος, 2010).

3.13. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα- Τραπεζικοί κίνδυνοι

Η λειτουργία και τα οικονομικά μεγέθη των τραπεζών και των άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων διατρέχονται από πλήθος κινδύνων, κατά συνέπεια, οφείλουν να εκτιμούν την πιθανότητα πρόκλησης οικονομικών ζημιών, να μετρούν το μέγεθος αυτών, να λαμβάνουν μέτρα για την αποφυγή τους, να τους αντισταθμίζουν και να διενεργούν προβλέψεις επί των καθαρών περιουσιακών στοιχείων του ιδρύματος. Κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα έχει εξειδικευμένο τομέα διαχείρισης κινδύνων (risk management) που ασχολείται με τη διάγνωση της μορφής κάθε κινδύνου, την εκτίμηση του μεγέθους της κάθε πιθανολογούμενης οικονομικής ζημιάς που θα προκύψει και την ανάπτυξη μηχανισμών εξουδετέρωσης ή αντιστάθμισής τους (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009). Οι κίνδυνοι συνοψίζονται:

- ❖ **Πιστωτικός Κίνδυνος:** ως πιστωτικός (credit risk) ορίζεται ο κίνδυνος που αντιμετωπίζει μια τράπεζα να αθετήσουν οι πιστούχοι της τις υποχρεώσεις τους απέναντί της. Ο κίνδυνος αυτός προέρχεται από τη βασική λειτουργία των τραπεζών, δηλαδή τη χορήγηση δανείων και ως εκ τούτου ο έλεγχος της ποιότητας του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων αποτελεί υψηλή προτεραιότητα για τα τραπεζικά ιδρύματα (Χριστόπουλος και Ντόκας, 2012). Ο κίνδυνος αυτός αφορά τα στοιχεία του ενεργητικού μια τράπεζας και συγκεκριμένα τις απαιτήσεις κατά πελατών. Η καταγραφή του «υπονομεύει» το δείκτη φερεγγυότητας της τράπεζας, μειώνει την παρούσα

αξία του χορηγητικού χαρτοφυλακίου της, ενώ η πραγματοποίηση των σχετικών ζημιών απομειώνει την καθαρή περιουσιακή της θέση.

❖ **Κίνδυνος Επιτοκίου:** ο κίνδυνος επιτοκίου (interest rate risk) οφείλεται στην επίδραση που ασκούν ενδεχόμενες μεταβολές των επιτοκίων σε στοιχεία και μεγέθη του ενεργητικού και του παθητικού μια τράπεζας που είναι ευαίσθητα σε αυτές και ανάλογα με το βαθμό ευαισθησίας κάθε στοιχείου, οι μεταβολές των επιτοκίων επιδρούν σημαντικά ή όχι, τόσο στην απόδοση του ενεργητικού, όσο και στα κόστη του παθητικού (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009).

❖ **Κίνδυνος Ρευστότητας:** ο κίνδυνος ρευστότητας (liquidity risk) ορίζεται ως η αναμενόμενη ζημιά και συνεπώς η μείωση της καθαρής θέσης της τράπεζας, προκύπτουσα από ενδεχόμενη αδυναμία της προς: α) έγκαιρη και πλήρη κάλυψη τρεχουσών και μελλοντικών χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων, β) άντληση κεφαλαίων για κάλυψη αυξημένης ζήτησης δανείων ή επενδυτικών επικερδών τοποθετήσεων, γ) διατήρηση επικερδών τοποθετήσεων, δ) έγκαιρη και αποδοτική τοποθέτηση μη αναμενόμενων ή έκτακτων εισροών (Αγγελόπουλος, 2010)

❖ **Κίνδυνος Αγοράς:** ο κίνδυνος αγοράς (market risk) οφείλεται στη μεταβλητότητα της αξίας ενός χαρτοφυλακίου, η οποία προκαλείται από τη μεταβολή των αγοραίων τιμών των στοιχείων που το απαρτίζουν. Αυτός ο τύπος κινδύνου εμφανίζεται κυρίως στις αγοροπωλησίες τίτλων στη δευτερογενή αγορά ή στις ανοικτές θέσεις σε ξένο νόμισμα (συνάλλαγμα) (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009).

❖ **Λειτουργικός Κίνδυνος:** ο λειτουργικός κίνδυνος (operational risk) αναφέρεται στις απώλειες που μπορεί να προκύψουν λόγω ανεπάρκειας των συστημάτων εταιρικής διακυβέρνησης και εσωτερικού ελέγχου. Οφείλεται σε λανθασμένες αποφάσεις της διοίκησης, σε ανθρώπινα σφάλματα και ενδεχόμενες δυσχέρειες μεταξύ των βασικών παραγόντων της εταιρικής διοίκησης (μετόχων, διευθυντικών στελεχών ή εκπροσώπων εργαζομένων). Τέτοια προβλήματα μπορεί να προκύψουν από την αδυναμία ανάληψης προληπτικής δράσης (Χριστόπουλος και Ντόκας, 2012)

❖ **Κίνδυνος Συναλλάγματος,** ο κίνδυνος συναλλάγματος (foreign exchange risk) αφορά την πιθανότητα να επέλθει μείωση των

εισοδημάτων ή και της αξίας του κεφαλαίου μια τράπεζας λόγω απρόβλεπτης δυσμενούς μεταβολής στη συναλλαγματική ισοτιμία ξένων νομισμάτων (σε σχέση με το νόμισμα στο οποίο η τράπεζα τηρεί τις οικονομικές της καταστάσεις και υποβάλλει στοιχεία) στα οποία είναι εκφρασμένα τόσο στοιχεία του ισολογισμού της, όσο και στοιχεία εκτός ισολογισμού (Γκόρτσος, 2011). Ο κίνδυνος συναλλάγματος συνιστά μορφή κινδύνου αγοράς.

❖ **Κίνδυνος Χώρας**, ο κίνδυνος χώρας («sovereign risk») αναφέρεται πάντα στη χώρα εγκατάστασης και δραστηριότητας του δανειζομένου και αφορά το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον αυτής. Ο κίνδυνος χώρας συνδέεται τόσο με τον πιστωτικό, όσο και με το συναλλαγματικό κίνδυνο. Βασικό κριτήριο για την εκτίμηση του κινδύνου χώρας είναι ο συντελεστής αποπληρωμής του εξωτερικού χρέους (δημόσιου και ιδιωτικού) αυτής, ο βαθμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής της ικανότητα από διεθνείς εξειδικευμένους οργανισμούς αξιολόγησης, ο βαθμός ολοκλήρωσης των αγορών χρήματος και κεφαλαίου που έχουν διαμορφωθεί σε αυτήν, οι μακροοικονομικές επιδόσεις της και τέλος το πλαίσιο άσκησης νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009).

❖ **Συστημικός Κίνδυνος**, ο συστημικός κίνδυνος οφείλεται στην αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση των διάφορων αγορών μεταξύ τους, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα, ενδεχόμενα προβλήματα σε μία από αυτές να μεταδίδονται και στις υπόλοιπες. Είναι ο κίνδυνος που αφορά το σύνολο, όχι μιας μεμονωμένης αγοράς, αλλά όλων των χρηματοπιστωτικών αγορών και, κατ' επέκταση ολόκληρου του οικονομικού συστήματος.

3.14. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα- Ρυθμιστική παρέμβαση και εποπτεία στο χρηματοπιστωτικό σύστημα

Ως κεφαλαιακή επάρκεια κατά κινδύνων θεωρείται η ύπαρξη και διατήρηση ιδίων κεφαλαίων ενός πιστωτικού ιδρύματος, σε ύψος, το οποίο με βάση οικονομοτεχνικά κριτήρια αρκεί για την αντιμετώπιση πιθανών ζημιών από τη διέλευση πάσης φύσεως κινδύνων που ενέχουν οι δραστηριότητες του πιστωτικού ιδρύματος. Στην ουσία πρόκειται για περιουσιακά στοιχεία του πιστωτικού ιδρύματος, τα οποία μπορούν να διατεθούν για κάλυψη ζημιών, που ενδεχομένως θα προκύψουν από κάποιες περισσότερο ή λιγότερο επισφαλείς απαιτήσεις του έναντι πελατών, με τρόπο όμως που δε θα διακινδυνεύεται η ετοιμότητα εκπλήρωσης των υποχρεώσεών του, η φερεγγυότητά και η αξιοπιστία του (Ψυχομάνης, 2009).

Θα πρέπει να τονιστεί ότι τα ίδια κεφάλαια αποτελούν πηγή εσόδων για τους μετόχους καθώς και πηγή χρηματοδότησης των επενδυτικών σχεδίων του πιστωτικού οργανισμού. Δηλαδή, τα ίδια κεφάλαια αποτελούν ισχυρή βάση επιπλέον ανάπτυξης και παρέχουν ισχυρό κίνητρο στους μετόχους να μεριμνούν για την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα της διοίκησης του πιστωτικού οργανισμού (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009).

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα από την έναρξη της λειτουργίας τους διατηρούν, σε όλη τη διάρκειά τους, ελάχιστα «ίδια κεφάλαια» στο απαιτούμενο ύψος για την απόκτηση της άδειας λειτουργίας τους. Αν τα κεφάλαια αυτά μειωθούν κάτω από το ισχύον όριο, οι αρμόδιες αρχές απαιτούν την εντός συντόμου χρονικού διαστήματος επαναφορά τους στο προβλεπόμενο όριο, καθώς σε διαφορετική περίπτωση το εν λόγω ίδρυμα θα παύσει τη δραστηριότητά του.

Η επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων αποτελεί διαρκές αντικείμενο ελέγχων των εποπτικών αρχών των τραπεζών, λόγω της φύσης και της έντασης των κινδύνων που διατρέχουν αυτές. Το ελάχιστο ύψος ιδίων κεφαλαίων καθώς και η κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελούν ιδιαίτερο ρυθμιστικό και εποπτικό μέλημα των διατάξεων και εργασιών της επιτροπής της Βασιλείας, σύμφωνα με την οποία τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να διατηρούν μονίμως το λεγόμενο «δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας».

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα ανήκει στους τομείς της οικονομίας που υπόκεινται ανά την υφήλιο σε σημαντικές ρυθμιστικές παρεμβάσεις. Βάση αυτής της ρυθμιστικής παρέμβασης αποτελεί η διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και ιδιαίτερα το αίτημα της διασφάλισης των πιστωτικών ιδρυμάτων, ώστε να αποφευχθεί η πιθανότητα αλυσιδωτών τραπεζικών πτωχεύσεων.

Η ιδιαιτερότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων έγκειται, πρώτον, στο ρόλο τους ως «διαχειριστές» των αποταμιεύσεων του κοινού. Η εμπιστοσύνη του αποταμιευτικού κοινού σε αυτά αντανακλά την εμπιστοσύνη σε ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό τομέα μιας χώρας και μιας οικονομίας εν γένει. Δεύτερον, τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν το ρόλο του παρόχου ρευστότητας στην αγορά, που είναι σημαντικό για την επιβίωση όλων των συμμετεχόντων στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Τρίτο και σημαντικότερο, τα πιστωτικά ιδρύματα είναι από τη φύση τους πολύ πιο ευάλωτα έναντι ορισμένων κινδύνων και ιδίως έναντι του συστημικού κινδύνου. Η κύρια δραστηριότητα μιας εμπορικής τράπεζας είναι να δανείζεται βραχυπρόθεσμα από τους καταθέτες της ή τις διατραπεζικές αγορές ώστε να βρει το κεφάλαιο για να δανείσει με τη σειρά της ή να επενδύσει, αποκομίζοντας τον τόκο ή την απόδοση της επένδυσης ως κέρδος.

Αν όμως για οποιοδήποτε λόγο το πιστωτικό ίδρυμα βρεθεί σε οικονομική δυσχέρεια και, έστω και προσωρινά, δεν μπορεί να καλύψει τις υποχρεώσεις του, υπάρχει ο κίνδυνος οι καταθέτες του να χάσουν την εμπιστοσύνη τους σε αυτό και να προβούν σε μαζικές αναλήψεις των καταθέσεων τους σε κατάσταση πανικού (bank run).⁴ Όταν χαθεί η εμπιστοσύνη των καταθετών συγκεκριμένου πιστωτικού ιδρύματος οι συνέπειες είναι δύσκολα αναστρέψιμες και δεδομένου ότι η βάση των περιουσιακών στοιχείων του δεν είναι άμεσα ρευστοποιήσιμη, το πιστωτικό ίδρυμα οδηγείται με μαθηματική ακρίβεια στην πτώχευση, με αποτέλεσμα την απώλεια των αποταμιεύσεων των καταθετών του και τη μη ικανοποίηση των δανειστών του.

Η πτώχευση ενός μεμονωμένου πιστωτικού ιδρύματος δεν περιορίζεται μόνο στους καταθέτες του και στους δανειστές του, αλλά οι συνέπειες μπορούν να επεκταθούν σε ολόκληρη την αγορά και να οδηγήσουν σε γενικευμένη απώλεια

---

⁴ Κατά τον Γκόρτσο (2011), τραπεζικός πανικός, είναι το περιστατικό όπου οι καταθέτες ζητούν τη ρευστοποίηση των απαιτήσεών τους σε τέτοια έκταση, ώστε το τραπεζικό σύστημα να μην είναι σε θέση να ανταποκριθεί.

της εμπιστοσύνης του κοινού στη λειτουργία της. Οι καταθέτες άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων υπό το κράτος πανικού και λόγω του προβλήματος της ασυμμετρίας πληροφόρησης, αδυνατούν να ξεχωρίσουν τα υγιή από τα προβληματικά πιστωτικά ιδρύματα και προβαίνουν αδιάκριτα σε μαζικές αναλήψεις χρημάτων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ένα μεμονωμένο περιστατικό να οδηγήσει σε αλυσιδωτές αντιδράσεις και σειρά πτωχεύσεων (domino effect). Η συμμετοχή των πιστωτικών ιδρυμάτων στα συστήματα πληρωμών και στη διατραπεζική αγορά καθώς και οι στενοί δεσμοί αλληλεξάρτησής τους αποτελούν επιπρόσθετο παράγοντα μεγέθυνσης του φαινομένου, ώστε να είναι πολύ εύκολο ακόμα και ένα απλό πρόβλημα ρευστότητας μίας μεμονωμένης τράπεζας να εξελιχθεί σε γενικευμένη κρίση.

Η οικονομική αστάθεια του τραπεζικού κλάδου έχει ως συνέπεια τον επηρεασμό της οικονομίας μίας χώρας και μπορεί να οδηγήσει στην πραγμάτωση συστημικών κινδύνων ή στη μετάδοση κρίσεων. Τέτοιες κρίσεις μπορούν να μεταδοθούν και πέρα από τα εθνικά σύνορα, σε αγορές άλλων χωρών, εφόσον το πιστωτικό ίδρυμα δραστηριοποιείται διεθνώς ή απλά και μόνο λόγω της έντονης αλληλεξάρτησης των αγορών. Οι δυσβάστακτες συνέπειες που συνεπάγονται τα προβλήματα των πιστωτικών ιδρυμάτων για την οικονομία και την κοινωνική ευημερία, κυρίως λόγω του αυξημένου συστημικού κινδύνου μετάδοσης κρίσεων, δικαιολογούν την προτεραιότητα που έχει δοθεί στις απόπειρες ρύθμισής τους και στην εποπτεία τους, ως μέσο ανάσχεσης των κινδύνων αυτών. Η διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, με την αποτροπή της επέλευσης των προαναφερθέντων αρνητικών αλυσιδωτών αντιδράσεων μεταξύ τραπεζών, καθιστά αναγκαία την υιοθέτηση διαφόρων προληπτικών μέτρων, καθώς και παρεμβατικών και προστατευτικών πολιτικών.

3.15 Η Επιτροπή της Βασιλείας

Κινητήρια δύναμη για τον εκσυγχρονισμό, τη διαμόρφωση και τη σταδιακή σύγκλιση των εποπτικών συστημάτων που διέπουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα σε παγκόσμιο και εθνικό επίπεδο αποτέλεσε η διεθνής δράση της Επιτροπής της Βασιλείας για την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος (Basel Committee of Banking Supervision). Κύρια αποστολή της Επιτροπής είναι η διαμόρφωση κανόνων, σε διεθνές επίπεδο, μέσω των οποίων να καταστεί δυνατή η διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος. Η επιτροπή της Βασιλείας, η οποία εδρεύει στην ελβετική πόλη της Βασιλείας, δεν είναι διεθνής κυβερνητικός οργανισμός, αλλά μία *de facto*⁵ οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα που λειτουργεί υπό τη διοικητική αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών.

Συστάθηκε στις 8 Οκτωβρίου 1974 με απόφαση των Διοικητών των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών του G-10 και του Διοικητή της κεντρικής τράπεζας της Ελβετίας. Η οργανωτική και λειτουργική της δομή είναι ημιεπίσημη⁶ και τα κείμενα που παράγει ανήκουν στο χώρο του «ήπιου διεθνούς δικαίου».⁷ Οι λόγοι συμμόρφωσης των εθνικών κρατών με τις προτάσεις της επιτροπής είναι η άσκηση πιέσεων και πολιτικών επιρροών από τα μέλη της.

Κατά τον Γκόρτσο (2011) οι σκοποί της Επιτροπής της Βασιλείας μπορούν να διακριθούν σε κύριο και επικουρικούς:

Ο κύριος σκοπός συνίσταται στη συμβολή και διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.

Η Επιτροπή της Βασιλείας επιδιώκει παράλληλα τρεις επικουρικούς σκοπούς:

1. Τη διασφάλιση συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας (σε ότι αφορά το εποπτικό καθεστώς) μεταξύ των διεθνών τραπεζών που εδρεύουν στα κράτη μέλη που εκπροσωπούνται στην επιτροπή,
2. Τη διασφάλιση συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας (και πάλι σε ότι

---

⁵ De facto, στη νομοθεσία σημαίνει αυτό που εφαρμόζεται πρακτικά αλλά δεν επιβάλλεται από το νόμο

⁶ Η λειτουργία της δε βασίζεται σε νομικούς κανόνες, παρά μόνο στην αρχική εντολή που της δόθηκε από τις κυβερνήσεις των G-10 κατά τη σύστασή της.

⁷ Οι αποφάσεις που λαμβάνονται δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα για τους τρίτους αποδέκτες τους και διατυπώνονται συνήθως ως γενικές αρχές ή ελάχιστα προτεινόμενα στάνταρ συμπεριφοράς (Walker, 2001).

αφορά το εποπτικό καθεστώς) μεταξύ των διεθνών τραπεζών αφενός και των διεθνών επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών αφετέρου, και

3. Τη διατύπωση θέσεων για διάφορα θέματα που αφορούν τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, αλλά δεν άπτονται άμεσα της διασφάλισης της σταθερότητάς του».

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, με σειρά οδηγιών για την εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα, υιοθετεί μεγάλο μέρος των προτάσεων της Επιτροπής της Βασιλείας διαμορφώνοντας σταδιακά ένα δίκτυ ασφαλείας,⁸ αποτελούμενο από:

1. Τη θεμελίωση ελάχιστων κοινών κανόνων αδειοδότησης και προληπτικής εποπτείας της λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων,
2. Την πρόνοια για την έγκαιρη εξυγίανση ή εκκαθάριση πιστωτικών ιδρυμάτων που αντιμετωπίζουν προβλήματα,
3. Τη δημιουργία συστημάτων εγγύησης καταθέσεων, ώστε να διατηρείται η εμπιστοσύνη στην αγορά
4. Την πρόβλεψη και διαχείριση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες, και
5. Την υποβολή στοιχείων από τις τράπεζες στις εποπτικές αρχές.

Απώτερος στόχος της υιοθέτησης των προτάσεων της επιτροπής από την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η σταθερότητα και η διαφάνεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς και η αποφυγή μελλοντικών κρίσεων.

---

⁸Τα κράτη καθιερώνουν κανόνες που αφορούν την αδειοδότηση και μικρό-προληπτική και μακρό-προληπτική παρέμβαση στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, την εξυγίανση και εκκαθάριση των αφερέγγυων τραπεζών και την εγγύηση των τραπεζικών καταθέσεων. Το σύνολο των μέσων και μηχανισμών που καθιερώνονται για την ικανοποίηση του εν λόγω αιτήματος συνθέτουν το καλούμενο «προστατευτικό δίκτυο του τραπεζικού συστήματος» (Γκόρτσος, 2011).

3.16 Οι 3 πυλώνες της Επιτροπής της Βασιλείας

Πρώτος Πυλώνας: Ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις.

Στον πρώτο πυλώνα η επιτροπή καθορίζει τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου, του κινδύνου αγοράς, του κινδύνου αντισυμβαλλομένου και του λειτουργικού κινδύνου.

Δεύτερος Πυλώνας: Επίβλεψη της κεφαλαιακής Επάρκειας και των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Στο δεύτερο πυλώνα η επιτροπή επισημαίνει ότι η επίβλεψη της κεφαλαιακής επάρκειας από τις εποπτικές αρχές αποτελεί βασικό συμπλήρωμα στις ελάχιστες κύριες απαιτήσεις και την πειθαρχία αγοράς. Ο δεύτερος πυλώνας της Βασιλεία II προορίζεται να διασφαλίζει ότι η κάθε τράπεζα έχει τις υγιείς εσωτερικές διαδικασίες για να αξιολογεί την επάρκεια των κεφαλαίων της βασισμένη σε μια λεπτομερή καταγραφή των κινδύνων της.

Συγκεκριμένα ο δεύτερος πυλώνας έχει προσδιορίσει τέσσερις βασικές αρχές:

- Οι τράπεζες σε σχέση με το είδος και την ποσότητα κινδύνου που έχουν, θα πρέπει να έχουν μια διαδικασία υπολογισμού της κεφαλαιακής τους επάρκειας, καθώς και μια στρατηγική διατήρησης του επιπέδου των κεφαλαίων τους.
- Οι εποπτικές αρχές πρέπει να εξασφαλίζουν τη συμμόρφωση των τραπεζών με τις απαιτούμενες ρυθμίσεις, εξετάζοντας και αξιολογώντας τις στρατηγικές της κεφαλαιακής επάρκειάς τους καθώς και τα εσωτερικά τους συστήματα αξιολόγησης.
- Όπου οι εποπτικές αρχές κρίνουν σκόπιμο, θα πρέπει να απαιτούν από τις τράπεζες να λειτουργούν πάνω από τις ελάχιστες κύριες ρυθμίσεις και κυρίως να κρατούν το κεφάλαιο τους πάνω από το ελάχιστο επίπεδο που απαιτείται.
- Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να παρεμβαίνουν σε ένα πρώτο στάδιο και να απαιτούν άμεσα διαρθρωτικά μέτρα από τα πιστωτικά ιδρύματα, ώστε να εμποδίζουν το κεφάλαιο να πέσει κάτω από τα κατώτατα

απαιτούμενα επίπεδα σε συνάρτηση με τους αναλαμβανόμενους κινδύνους.

Τρίτος Πυλώνας: Πειθαρχία της αγοράς

Το τρίτο σημαντικό στοιχείο της συνθήκης είναι η πειθαρχία της αγοράς ως μηχανισμός ενδυνάμωσης της φερεγγυότητας των τραπεζών. Αυτό θα επιτυγχάνεται από τα πιστωτικά ιδρύματα, μέσω της δημοσιοποίησης συγκεκριμένων ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων που συνδέονται με την κεφαλαιακή επάρκεια, τους κινδύνους που αναλαμβάνουν και τους τρόπους που τους διαχειρίζονται. Συνοπτικά τα στοιχεία που πρέπει να δημοσιοποιούν αφορούν κυρίως πληροφορίες (Αγγελόπουλος, 2010) για:

- τις επιχειρήσεις του ομίλου του πιστωτικού ιδρύματος,
- τα στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων και τον τρόπο υπολογισμού της κεφαλαιακής τους επάρκειας και
- την κάθε κατηγορία κινδύνου που εκτίθεται το πιστωτικό ίδρυμα καθώς και των μεθόδων αξιολόγησης και των τεχνικών μείωσης των κινδύνων αυτών.

3.17 Αλλαγές με τη Βασιλεία III- Εισαγωγικά

Η επιτροπή της Βασιλείας στις 16 Δεκεμβρίου 2010 δημοσίευσε δύο σημαντικές εκθέσεις με τίτλο:

- ❖ Basel III: a global regulatory framework for more resilient banks and banking systems⁹,
- ❖ Basel III: International framework for Liquidity risk measurement, standards and monitoring¹⁰.

Οι παραπάνω εκθέσεις που σήμερα είναι γνωστές ως Βασιλεία III,

---

⁹ BCBS (2010), όπως δημοσιεύτηκε ανανεωμένη στις 1.06.2011 <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>

¹⁰ BCBS (2010), <http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>, η οποία αναθεωρήθηκε στις 6.1.2013 και δημοσιεύθηκε στο, Basel III: the liquidity coverage ratio and liquidity risk monitoring tool, <http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>

αποτελούν την πιο ουσιαστική απάντηση της επιτροπής στην πρόσφατη παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση. Το νέο πλαίσιο προληπτικής εποπτείας αποτελεί βελτίωση και συμπλήρωση του υφιστάμενου και όχι μια καινούργια συμφωνία, και ως σκοπό έχει την ενδυνάμωση της σταθερότητας του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος κινούμενο προληπτικά σε δύο επίπεδα: μικροοικονομικό και μακροοικονομικό.

Οι αλλαγές του νέου πλαισίου μπορούν να καταταγούν από συστημική άποψη σε δύο κατηγορίες:

- Διατάξεις του υπάρχοντος κανονιστικού πλαισίου Βασιλεία II στις οποίες επέρχονται τροποποιήσεις και προσθήκες:
  - ίδια κεφάλαια και
  - κάλυψη των τραπεζών έναντι της έκθεσης τους στον πιστωτικό κίνδυνο.

- Διατάξεις που αποτελούν καινοτόμα στοιχεία του νέου πλαισίου:
  - συντελεστής μόχλευσης,
  - συντελεστής κάλυψης ρευστότητας,
  - συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης,
  - εργαλεία παρακολούθησης του κινδύνου ρευστότητας
  - κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης και
  - αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα.

Ως εναρκτήρια ημερομηνία σταδιακής εφαρμογής των νέων διατάξεων είχε οριστεί η 1 Ιανουαρίου 2013 με στόχο η προσαρμογή των τραπεζών να είναι σταδιακή μέχρι την 1 Ιανουαρίου 2019. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εκδώσει την οδηγία 2013/36/ΕΕ και τον κανονισμό 575/2013 με τα οποία ενσωματώνονται στο ευρωπαϊκό δίκαιο οι κανόνες της. Για τις ανάγκες της μελέτης μας θα εκθέσουμε στις διατάξεις του νέου εποπτικού πλαισίου για τα Ίδια Κεφάλαια.

3.18 Αλλαγές με τη Βασιλεία III- Ελάχιστα Ίδια κεφάλαια

Στη Βασιλεία III, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω ενός αυστηρότερου ορισμού και κανόνων διαφάνειας των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, με ιδιαίτερη έμφαση σε υψηλότερης ποιότητας μορφών κεφαλαίων (καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο, εμφανή αποθεματικά) που θα επιτρέπει τις τράπεζες να απορροφούν, ενδεχόμενες ζημιές από τους κινδύνους στους οποίους εκτέθηκαν.

Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας θα συνεχίσει να ανέρχεται σε ποσοστό τουλάχιστον 8% και θα συνεχίσει να ισούται με το λόγο των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων (Tier 1 capital + Tier 2 capital) προς το σύνολο των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού.

Δείκτης

$$\text{Κεφαλαιακής Επάρκειας} = \frac{\text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια (Tier I + Tier II)}}{\text{Σταθμισμένα στοιχεία ενεργ. \& στοιχεία εκτός ισολογισμού}} \geq 8\%$$

Τα βασικά ίδια κεφάλαια (Tier 1 Capital) θα αποτελούνται από δύο κατηγορίες στοιχείων¹¹:

A) Τα κύρια στοιχεία «common equity Tier 1 capital» που αποτελούνται από το καταβλημένο μετοχικό κεφάλαιο σε επίπεδο κοινών μετοχών, τα αποτελέσματα εις νέον, τα εμφανή αποθεματικά, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις οι κοινές μετοχές οι οποίες έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους και κατέχονται από τρίτους, η διαφορά από την έκδοση των ανωτέρω κατηγοριών κοινών μετοχών υπέρ το άρτιο.

B) Τα πρόσθετα στοιχεία «additional Tier 1 capital» που αποτελούνται από προνομιούχες μετοχές και ομολογιακούς τίτλους που πληρούν κυρίως τους ακόλουθους όρους (είναι μη καθορισμένης διάρκειας, έχουν εκδοθεί και το ποσό της έκδοσης έχει καταβληθεί πλήρως, είναι μειωμένης εξασφάλισης έναντι των

---

¹¹ BCBS (2011), Basel III: a global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, παρ. 52-56

καταθετών και όλων εν γένει πιστωτών, μπορούν να ανακληθούν από τον εκδότη τους μόνο μετά την παρέλευση πενταετίας και εφόσον πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις, δεν περιέχουν ειδικές ρήτρες), υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις τίτλοι με τα ως άνω χαρακτηριστικά οι οποίοι έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους και δεν περιλαμβάνονται στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων, η διαφορά από την έκδοση προνομιούχων μετοχών που εντάσσονται στην εν λόγω κατηγορία υπέρ το άρτιο.

Η διάκριση των βασικών ιδίων κεφαλαίων (Tier 1 Capital) έχει σημασία ως προς τα σχετικά καθιερούμενα ποσοτικά όρια καθώς σε συνεχή βάση θα πρέπει να τηρούνται τα ακόλουθα:

- τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων πρέπει να ανέρχονται σε ποσοστό τουλάχιστον 4,5% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών και των στοιχείων εκτός ισολογισμού,
- το σύνολο των βασικών ιδίων κεφαλαίων πρέπει να ανέρχεται σε ποσοστό τουλάχιστον 6% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού (στη Βασιλεία II το % αυτό ανερχόταν σε 4%).

Τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια (Tier 2 Capital), για τα οποία επαγωγικά προκύπτει ότι το ύψος τους δεν θα επιτρέπεται να υπερβαίνει το 2% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού, αποτελούνται κυρίως¹²: από τις προνομιούχες μετοχές και τους ομολογιακούς τίτλους που είναι όμως ορισμένης διάρκειας, τουλάχιστον 5ετίας, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις τίτλοι με τα ως άνω χαρακτηριστικά οι οποίοι έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους και δεν περιλαμβάνονται στα βασικά ίδια κεφάλαια, η διαφορά από την έκδοση προνομιούχων μετοχών που εντάσσονται στην εν λόγω κατηγορία υπέρ το άρτιο, κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους με την προϋπόθεση ότι κατά τον υπολογισμό της κεφαλαιακής απαίτησης για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου ακολουθείται η τυποποιημένη προσέγγιση και

---

¹² BCBS (2011), Basel III: a global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, παρ. 57-61

συγκεκριμένες προϋποθέσεις, τα οποία δεν επιτρέπεται να υπερβαίνουν του 1,25% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού.

Τονίζεται πως με την εφαρμογή από 1.1.2014, του νέου εποπτικού πλαισίου («Βασιλεία III») και του αντίστοιχου Κανονισμού περί Κεφαλαιακών Απαιτήσεων (Capital Requirements Regulation ή CRR) εισάγονται σημαντικοί περιορισμοί στην εποπτική αξία των Αναβαλλόμενων Φορολογικών Απαιτήσεων (ΑΦΑ), στο βαθμό που αυτές εξαρτώνται από τη μελλοντική κερδοφορία των εποπτευόμενων νομικών προσώπων. Συνεπώς, όλες οι ΑΦΑ, είτε αφαιρούνται πλήρως από τα Βασικά Εποπτικά Κεφάλαια (BEK) του εποπτευόμενου νομικού προσώπου (π.χ. ΑΦΑ από μεταφερόμενες φορολογικές ζημίες), είτε υπόκεινται σε αυστηρά όρια αναγνώρισης (έως 10% των BEK), π.χ. ΑΦΑ από χρεωστική διαφορά ανταλλαγής ομολόγων στο πλαίσιο της αναδιάταξης του χρέους «PSI» και από προβλέψεις για επισφάλειες. Η μείωση της εποπτικής αξίας των ΑΦΑ θα πραγματοποιείται σταδιακά κατά τα επόμενα δέκα (10) έτη, βάσει των σχετικών μεταβατικών διατάξεων του νέου πλαισίου.

3.19 Σύντομη Αξιολόγηση Βασιλείας III

Το νέο εποπτικό πλαίσιο γνωστό ως Βασιλεία III, γίνεται αυστηρότερο, τροποποιεί κάποιες από τις υφιστάμενες διατάξεις, κυρίως στον ορισμό των κεφαλαιακών διατάξεων των τραπεζών, προσθέτει όμως και καινοτόμα στοιχεία, δίνοντας έμφαση στο περιορισμό του συστημικού κινδύνου και τον έλεγχο της ρευστότητας. Στόχος του νέου πλαισίου είναι να ενισχύσει τη σταθερότητα και τη διαφάνεια των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, ώστε να μειωθούν οι πιθανότητες επέλευσης μελλοντικών κρίσεων αλλά και αν αυτές επέλθουν να είναι μικρότερης έντασης. Στη γραμμή αυτή ο Wellink (2011), επισημαίνει ότι με τη Βασιλεία III:

Αυξάνεται σημαντικά η ποιότητα και η ποσότητα των τραπεζικών κεφαλαίων, με μεγαλύτερη έμφαση στα ίδια κεφάλαια, η διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας και τα πρότυπα ρευστότητας θα διασφαλίζουν ότι οι τράπεζες θα διαχειρίζονται πιο αποτελεσματικά τον παραπάνω κίνδυνο, εισάγεται ένας απλός δείκτης μόχλευσης που θα λειτουργήσει ως ασπίδα προστασίας ενάντια στην υπερβολική μόχλευση και τέλος ότι με τη Βασιλεία III γίνεται χρήση κεφαλαιακών δεικτών, με το κεφαλαιακό

απόθεμα για λόγους συντήρησης να παρέχει στις τράπεζες ένα ισχυρό κίνητρο να δημιουργούν ένα επιπλέον κεφάλαιο στις ανοδικές περιόδους. Επιπλέον, ο Ingves (2012) υποστηρίζει ότι το νέο εποπτικό πλαίσιο είναι απλούστερο και ισχυρότερο. Σύμφωνα με το συγγραφέα η Βασιλεία III επιτυγχάνει μία λογική σταθερότητα με την ενίσχυση των συνολικών τραπεζικών κεφαλαίων. Αναγνωρίζει όμως ταυτόχρονα την ύπαρξη ενός ευρέως φάσματος κινδύνων εντός και εκτός των τραπεζικών επιχειρήσεων που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.

Στον αντίποδα, η κριτική που ασκείται στο νέο αυστηρότερο εποπτικό πλαίσιο έχει να κάνει με την υποστήριξη πως το νέο πλαίσιο θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στον πραγματικό τομέα της οικονομίας και στην ανάπτυξη. Πιθανολογείται η μείωση των αποδόσεων των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών που θα τις φέρει σε μειονεκτική ανταγωνιστική θέση προς τις επιχειρήσεις άλλων κλάδων της οικονομίας.

Ακόμη, ο Caruana (2011) υποστηρίζει πως δεν αρκεί μόνο η πλήρης και έγκαιρη εφαρμογή της Βασιλεία III για να «προστατευτεί» το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, αλλά απαιτούνται δράσεις και μεταρρυθμίσεις από όλους τους τομείς της δημόσιας πολιτικής, αλλά και από όλους όσους συμμετέχουν στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Ο Thomas M. Hoenig (2013) ασκεί κριτική στο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας που υιοθετεί η Βασιλεία III και τονίζει την ανωτερότητα του T.C.E. (tangible common equity ratio), δηλαδή της αναλογίας tangible equity προς tangible assets, δείκτης που αφαιρεί τα ασώματα πάγια, την υπεραξία και τις προνομιούχες μετοχές.

Παράλληλα, ο Byres (2012) αναφέρει σχετικά με το νέο εποπτικό πλαίσιο ότι οι τιτλοποιήσεις, που αποτέλεσαν βασική αιτία της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής, συνεχίζουν να διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στη παροχή χρηματοδοτήσεων των τραπεζών, χωρίς καθόλου να εμποδίζεται η λογική που χρησιμοποιούνται.

Τέλος, οι Fratianni M. και Pattison J. (2015) με αφορμή τα πρόσφατα stress tests που διεξήγαγε το 2014 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σε 130 Ευρωπαϊκές τράπεζες και τις αποκλίσεις που σημειώθηκαν στα αποτελέσματα σε σχέση με αυτά των εγχώριων εποπτικών μηχανισμών, επισημαίνουν ότι το γεγονός αυτό μαζί με την πολυπλοκότητα της Βασιλείας III καταδεικνύουν ότι δημιουργείται μια σημαντική εποπτική διαφορετικότητα μεταξύ των χωρών, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την αξιοπιστία των τραπεζών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

4.1 Εισαγωγικά

Σκοπός της εμπειρικής έρευνας είναι να εξεταστεί η επίδραση της αναβαλλόμενης φορολογίας στις οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών. Για το σκοπό αυτό συλλέχθηκε δείγμα ελληνικών τραπεζών για την περίοδο μετά την εφαρμογή των ΔΠΧΑ (2005-2014) και χρησιμοποιήθηκε ανάλυση παλινδρόμησης.

Οι ερευνητικές υποθέσεις που τέθηκαν ήταν:

i) Αν τα αναβαλλόμενα φορολογικά περιουσιακά στοιχεία έχουν πληροφοριακό περιεχόμενο για την τιμή των τραπεζικών μετοχών.

ii) Ο παράγοντας «κρίση» που εμφανίστηκε από το 2010 και μετέπειτα, επηρεάζει την όποια σχέση αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων και τιμών των μετοχών των τραπεζών.

Πριν προχωρήσουμε στην παρουσίαση του δείγματος των παρατηρήσεών μας, του υποδείγματος που χρησιμοποιήσαμε και των συμπερασμάτων της έρευνας, παραθέτουμε στις δύο επόμενες ενότητες την επίκαιρη κατάσταση των ελληνικών τραπεζών, όπως αποτυπώθηκε στα stress tests που διεξήχθησαν σε αυτές το 2013, 2014 και 2015.

4.2 Stress test Ελληνικών τραπεζών 2013

Η Τράπεζα της Ελλάδος στο πλαίσιο της επικαιροποίησης των στοιχείων της για τις κεφαλαιακές ανάγκες των Ελληνικών τραπεζών και ενεργώντας ως προπομπός για το επερχόμενο σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο “stress test” που έγινε από την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών μέσα στο 2014, διεξήγαγε νέα άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων “stress test” τα αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύθηκαν το Μάρτιο του 2014. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν αυτά που είχαν δημοσιευθεί το Β΄ τρίμηνο του 2013 από τις Ελληνικές Τράπεζες. Η μελέτη εκπονήθηκε με την καθοδήγηση της «Συμβουλευτικής Επιτροπής», μέλη της οποίας ήταν εκπρόσωποι της Τράπεζας της Ελλάδος, της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς

Νομισματικού Ταμείου. Για την υλοποίηση της μελέτης η Τράπεζα της Ελλάδος συνεργάστηκε με κορυφαίες συμβουλευτικές εταιρίες, όπως η BlackRock και η Rothschild. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δύο στοιχεία συντέλεσαν στις νέες εκτιμήσεις των κεφαλαιακών αναγκών των τραπεζών σε ενοποιημένη βάση από το νέο «stress test»:

- Η διαγνωστική μελέτη που διεξήγαγε ανεξάρτητα η BlackRock για τα δανειακά χαρτοφυλάκια των Ελληνικών τραπεζών¹³,
- Μια συντηρητική προσαρμογή της εσωτερικής δημιουργίας κεφαλαίου που προέβλεπαν τα σχέδια αναδιάρθρωσης των τραπεζών¹⁴.

Το πρώτο μεγάλο όφελος για τις ελληνικές συστημικές τράπεζες μετά από τις επιτυχημένες αυξήσεις μετοχικών κεφαλαίων της περιόδου Μαρτίου-Μαΐου 2014 ήταν να αρχίσουν οι Ελληνικές τράπεζες να επανέρχονται σε ιδιώτες και να απεμπλέκονται από το ταμείο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Το ταμείο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας με δελτίο τύπου επισήμανε: «με την κομβικής σημασίας ολοκλήρωση του δεύτερου γύρου ανακεφαλαιοποιήσεων οι Ελληνικές τράπεζες άντλησαν από τον ιδιωτικό τομέα συνολικά κεφάλαια €8,3 δισ., υπερκαλύπτοντας τις κεφαλαιακές ανάγκες όπως αυτές εκτιμήθηκαν από την Τράπεζα της Ελλάδος». Το ειδησεογραφικό πρακτορείο Bloomberg σε άρθρο του είχε επισημάνει: «οι ελληνικές τράπεζες ανακάμπτουν γρήγορα μετά την κρίση χρέους που ξέσπασε στην Ελλάδα το 2009 και τις είχε οδηγήσει σε απομόνωση από τις διεθνείς αγορές χρήματος, με απόδειξη αυτού του μηνύματος την επιτυχημένη ολοκλήρωση της αύξησης των μετοχικών κεφαλαίων ύψους €2,95 δισ. των τραπεζών Πειραιώς και Alpha»¹⁵.

Το δεύτερο μεγάλο όφελος των αυξήσεων μετοχικών κεφαλαίων είναι πως οι τέσσερις συστημικές τράπεζες θωράκισαν τα κεφαλαία τους. Σύμφωνα με τις

---

¹³ Βλέπετε σχετικά Stress test of the Greek bank sector, Τράπεζα της Ελλάδος, (2014) κεφάλαια II και III, <http://www.bankofgreece.gr/BoGAttachments/2013%20Stress%20test%20of%20the%20Greek%20banking%20sector.pdf>

¹⁴ Βλέπετε σχετικά Stress test of the Greek bank sector, Τράπεζα της Ελλάδος, (2014) κεφάλαιο IV, <http://www.bankofgreece.gr/BoGAttachments/2013%20Stress%20test%20of%20the%20Greek%20banking%20sector.pdf>

¹⁵ Bloomberg (2014), Greek Banks' Capital Increases Signal End to Isolation, <http://www.bloomberg.com/news/2014-03-26/greek-banks-capital-increases-signal-end->

τελευταίες δημοσιεύσεις τους, μετά τις αυξήσεις των μετοχικών τους κεφαλαίων και όπως φαίνεται και στο πίνακα 1.1 ο Δείκτης Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων “Common Equity Tier 1” βάση της πλήρους εφαρμογής της Βασιλεία III και με στοιχεία 31/12/2013 διαμορφώνεται για τις συστημικές τράπεζες σε ένα μέσο όρο 11,6% και ο δείκτης Βασικών κεφαλαίων “CoreTier 1” όπως ίσχυε με τη Βασιλεία II διαμορφώνεται σε ένα μέσο όρο 17,7%. Τα αποτελέσματα αυτά υπερκαλύπτουν τα ελάχιστα κεφαλαιακά όρια που έχει θέση η επιτροπή της Βασιλεία III για τον δείκτη “Common Equity Tier 1”, όπως παρουσιάστηκαν σε προηγούμενη ενότητα.

Πίνακας -1.1- Δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας ελληνικών τραπεζών

ΤΡΑΠΕΖΑ	Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων “Core Tier 1”	Δείκτης Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων “Common Equity Tier 1”
Τράπεζα Πειραιώς	16,80%	12%
Eurobank	19,00%	10,6%
Alpha Bank	16,90%	12,10%
Εθνική Τράπεζα	18,20%	11,7%

Πηγή: δημοσιευθέντα ενημερωτικά δελτία τραπεζών για τις αυξήσεις μετοχικών κεφαλαίου 2014 και δελτία τύπου τραπεζών.

Η Ευρωπαϊκή Αρχή τραπεζών στις 6/3/2014 δημοσίευσε έκθεσή¹⁶ της σχετικά με την αξιολόγηση των επιπτώσεων της εφαρμογής της Βασιλεία III στα κεφάλαια των Ευρωπαϊκών τραπεζών. Στην έρευνα συμμετείχαν εθελοντικά 174 Ευρωπαϊκές τράπεζες χωρισμένες σε δύο ομάδες¹⁷. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης για τους δείκτες “Common Equity Tier 1” και “Tier 1” με στοιχεία που έδωσαν οι τράπεζες στις 30/06/2013 παρουσιάζονται στον πίνακα 1.2.

Πίνακας -1.2-Δείκτες Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων και Κύριων

¹⁶ Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (2014), Basel III monitoring exercise, <http://www.eba.europa.eu/risk-analysis-and-data/quantitative-impact-study/basel-iii-monitoring-exercise>

¹⁷ Στην ομάδα 1 συμμετείχαν 43 τράπεζες με κεφάλαια Tier 1 άνω των €3 δισ. και με διεθνή δραστηριότητα. Όλες οι άλλες τράπεζες κατηγοριοποιήθηκαν στην ομάδα 2, από αυτές οι 21 τράπεζες είχαν κεφάλαια Tier1 άνω των €3 δισ., αλλά δεν είχαν διεθνή δραστηριότητα. Στο δείγμα δεν συμμετείχε καμία ελληνική τράπεζα.

Κεφαλαίων βάση της έρευνα της Ευρωπαϊκής Αρχής τραπεζών

ΤΡΑΠΕΖΕΣ	Δείκτης Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων “Common Equity Tier 1”	Δείκτης Κύριων Κεφαλαίων “Tier 1”
Μ.Ο. ομάδας 1	9,1%	9,2%
Μ.Ο. ομάδας 2	8,8%	9,3%
Μ.Ο 174 τραπεζών	8,95%	9,25%
Μ.Ο Ελληνικών συστημικών τραπεζών	11,6%	11,6%

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα των δεικτών με τα αντίστοιχα των ελληνικών συστημικών τραπεζών γινόταν αντιληπτό ότι οι ελληνικές τράπεζες εμφανίζουν κατά μέσο όρο υψηλότερους δείκτες της τάξεως του 2,65% σε σχέση με το δείκτη “Common Equity Tier 1” και 2,35% σε σχέση με το δείκτη “Tier 1”.

Επομένως, από όλα τα παραπάνω στοιχεία σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στο μέσα του 2014 φαίνονταν πώς οι ελληνικές τράπεζες έχουν κάνει ένα αποφασιστικό βήμα για να ανταπεξέλθουν στους κανόνες του νέου εποπτικού πλαισίου ενισχύοντας τα ίδια κεφάλαια τους. Επίσης, οι ελληνικές τράπεζες εμφανίζονταν πλέον πολύ κοντά προς την πλήρη ιδιωτικοποίησή τους και την πλήρη απεμπλοκή από το ταμείο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

4.3 Επίσημα ευρωπαϊκά stress tests 2014

Στις 26 Οκτωβρίου 2014 ανακοινώνονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα τα αποτελέσματα των ευρείας κλίμακας stress tests¹⁸. Αυτά αφορούσαν μια ενδελεχή επισκόπηση 130 τραπεζών σε όλη την Ευρώπη. Όσον αφορά στις τέσσερις ελληνικές συστημικές τράπεζες, θεωρήθηκε από όλους τους θεσμικούς εγχώριους και ευρωπαϊκούς παράγοντες ότι ήταν επιτυχημένα. Με βάση την υπόθεση στατικού ισολογισμού, η Alpha Bank A.E. δεν παρουσιάζει υστέρηση κεφαλαίων, ενώ η Τράπεζα Πειραιώς A.E., παρουσιάζει υστέρηση κεφαλαίων, η οποία όμως υπερκαλύπτεται από την καθαρή αύξηση μετοχικού κεφαλαίου που πραγματοποίησε το 2014 μετά και την αφαίρεση του ποσού εξαγοράς προνομιούχων μετοχών. Με

¹⁸ Η πλήρης έκθεση διαθέσιμη στο: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/aggreatereportonthecomprehensiveassessment201410.en.pdf?d2f05d43d177c25c57e065ebdbf80fe7>

βάση την υπόθεση στατικού ισολογισμού, η Εθνική Τράπεζα Α.Ε. και η Eurobank Ergasias Α.Ε. παρουσιάζουν υστέρηση κεφαλαίων, λαμβάνοντας υπόψη τις αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου τις οποίες πραγματοποίησαν το 2014. Ωστόσο, όπως αναφέρει η συγκεντρωτική έκθεση της Συνολικής Αξιολόγησης: «για [αυτές] τις τράπεζες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο και οι οποίες εμφανίζουν κεφαλαιακή υστέρηση βάσει του στατικού ισολογισμού, οι προβολές βάσει του δυναμικού ισολογισμού (οι οποίες εκπονήθηκαν παράλληλα με την αξιολόγηση βάσει του στατικού ισολογισμού, καθώς τα σχέδια αναδιάρθρωσης συμφωνήθηκαν με την ΓΔ Ανταγωνισμού μετά την 1η Ιανουαρίου 2014) θα ληφθούν υπόψη από τις Μικτές Εποπτικές Ομάδες για τον προσδιορισμό των τελικών κεφαλαιακών απαιτήσεων. Βάσει του δυναμικού ισολογισμού, μία τράπεζα (Εθνική Τράπεζα Α.Ε.) δεν παρουσιάζει υστέρηση κεφαλαίων και ακόμη μία (Eurobank Ergasias Α.Ε.) στην ουσία δεν παρουσιάζει κεφαλαιακή υστέρηση».

Τα αποτελέσματα της άσκησης που διενεργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έδειξε ότι «οι αυξήσεις κεφαλαίων και τα σχέδια αναδιάρθρωσης που υλοποιούνται από τις τέσσερις ελληνικές τράπεζες έχουν ενισχύσει σημαντικά την κεφαλαιακή τους θέση». Η επίπτωση από την μεταχείριση του αναβαλλόμενου φόρου δεν συμπεριλήφθηκε στο τεστ αντοχής, οπότε αποτελεί περαιτέρω κεφαλαιακό «μαξιλάρι» για τις ελληνικές τράπεζες.

Σε αυτό συντέλεσε και η ψήφιση από το ελληνικό κοινοβούλιο τροπολογίας που κατατέθηκε -πριν την ολοκλήρωση των ευρωπαϊκών stress tests- στις 25/09/2014 και ισχύει από 09/10/2014. Με την τροπολογία αυτή δεν αλλάζει κάτι στη φορολογική μεταχείριση των τραπεζών και την αναγνώριση των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων όπως θεσπίστηκαν το 2012 μετά το PSI, αλλά το δημόσιο εγγυάται ότι θα καταβάλλει τον αναβαλλόμενο φόρο στην περίπτωση που οι τράπεζες δεν παρουσιάσουν κέρδη τα επόμενα 30 χρόνια ώστε να συμψηφιστεί με τον φόρο. Η εγγύηση του δημοσίου ήταν απαραίτητη προκειμένου η ΕΚΤ να αναγνωρίσει εποπτικά το ποσό αυτό ενισχύοντας αντίστοιχα την κεφαλαιακή βάση των τραπεζών ενόψει του stress test. Στην πράξη η αναγνώριση του αναβαλλόμενου φόρου δεν θα επιβαρύνει το δημόσιο χρέος. Αυτό θα συμβεί μόνο στην περίπτωση που οι τράπεζες δεν εμφανίσουν κέρδη και τελικά απαιτηθεί το δημόσιο να καταβάλλει το ποσό που έχει αναγνωρισθεί ως φορολογική υποχρέωση.

Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση: «Στην ακραία περίπτωση που δεν καταστεί εφικτός ο πλήρης συμψηφισμός της παραπάνω απαίτησης με τρέχοντα ή

μελλοντικό φόρο εισοδήματος, με συνέπεια να προκύψει υποχρέωση χορήγησης ομολόγου από το Ελληνικό Δημόσιο στο τέλος των τριάντα χρόνων, προβλέπεται η έκδοση ισόποσης αξίας κοινών μετοχών του νομικού προσώπου σε όφελος του Ελληνικού Δημοσίου». «Εξάλλου», τονίζεται, με δεδομένο ότι, βάσει των εγκεκριμένων από την Ε.Ε. και την Τράπεζα της Ελλάδος σχεδίων αναδιάρθρωσης, το τραπεζικό σύστημα (και ειδικά οι συστημικές τράπεζες) αναμένεται να παρουσιάζει κέρδη από το 2015 και μετά, ο κίνδυνος της οποιασδήποτε μετατροπής εκτιμάται ότι θα είναι τελικά περιορισμένος. Επιπρόσθετα, ειδικά για δικαιούχους τράπεζες, η προτεινόμενη ρύθμιση αποτελεί ένα μέτρο διευκόλυνσης στην κατεύθυνση της ρύθμισης των προβληματικών δανειακών χαρτοφυλακίων τους και, συνεπώς, αντιμετώπισης των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης». Στην Αιτιολογική σημειώνεται: «Με την προτεινόμενη ρύθμιση, επί της ουσίας δεν προκύπτει καμία αλλαγή στην αντιμετώπιση των αναβαλλόμενων φορολογικών υποχρεώσεων στο βαθμό που τα εποπτευόμενα νομικά πρόσωπα παρουσιάζουν κέρδη στις οικονομικές τους καταστάσεις». «Η ανάγκη εισαγωγής της προτεινόμενης ρύθμισης καταδεικνύεται και από το γεγονός ότι ανάλογες ή πανομοιότυπες διατάξεις έχουν ήδη νομοθετηθεί και ψηφιστεί από μια σειρά χωρών της Ευρωζώνης και μάλιστα από χώρες του Νότου, για την στήριξη των δικών τους τραπεζικών συστημάτων και την κατοχύρωση της σταθερότητάς τους, ήτοι αντίστοιχη νομοθεσία ισχύει ήδη στην Ιταλία και στην Ισπανία, ενώ πολύ πρόσφατα υιοθετήθηκε και στην Πορτογαλία- δηλαδή αποτελεί κοινή πρακτική η οποία ήδη αξιοποιείται».

Επισημαίνεται ότι στην προκείμενη περίπτωση, στις Τράπεζες, το στοιχείο ενεργητικού είναι η επένδυση που είχε γίνει σε ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου και σε αυτό υπάρχει μια σημαντική διαφορά που προκύπτει από το «κούρεμα» της αξίας των ομολόγων αυτών, από το περίφημο PSI και το πρόγραμμα επαναγοράς από το PSI λίγο αργότερα. Σύμφωνα με τα ΔΛΠ οι εταιρίες που κρατούν ομόλογα στο χαρτοφυλάκιο τους ως περιουσιακά στοιχεία θα πρέπει να τα αποτιμούν στην εύλογη (fair) αξία τους (value), ως εκ τούτου το κούρεμα περίπου 53% των ομολόγων το 2012, έριξε την αξία αυτή στο 47% της ονομαστικής αξίας (φορολογική βάση) των ομολόγων αυτών. Ως εκ τούτου, στο μέλλον, κατά την τακτοποίηση, ουσιαστικά λήξη της επένδυσης, η Τράπεζα θα πάρει το 47% της ονομαστικής αξίας του ομολόγου. Το 53% της αξίας που κουρευτήκε είναι μια ζημιά για την Τράπεζα σε μελλοντικό χρόνο και θεσμοθετεί μια αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση έναντι του δημοσίου.

Τι άλλαξε ως εκ τούτου με την τροπολογία αυτή που ψηφίστηκε στο ελληνικό κοινοβούλιο και προστέθηκε στο άρθρο 27 (ως 27Α) του νέου ΚΦΕ Ν.4172/14; Αυτό που άλλαξε είναι ότι η ΕΚΤ, σύμφωνα με τους κανόνες της, για να μπορούσε να αναγνωρίσει εποπτικά μέρος της ΑΦΑ ως «κεφάλαιο», και να το λάβει υπόψη στα stress test που έκανε (η αναγνώριση του αναβαλλόμενου φόρου για τις τράπεζες, κάτι που οδηγεί στην ενίσχυση των κεφαλαίων τους προσδιορίζονταν τότε της τάξης των 2,5 δισ. Ευρώ), ζήτησε από το Δημόσιο να δεσμευτεί ότι θα καταβάλει αυτό το ποσό ακόμα και αν οι τράπεζες δεν εμφανίσουν κέρδη για 30 χρόνια. Σημειώνεται ότι η αναγνώριση του αναβαλλόμενου φόρου δεν θα επιβαρύνει το δημόσιο χρέος. Αυτό θα συμβεί μόνο στην περίπτωση που οι τράπεζες δεν εμφανίσουν κέρδη και τελικά απαιτηθεί το Δημόσιο να καταβάλει το ποσό που έχει αναγνωριστεί ως ΑΦΑ. Στην πράξη υπάρχει μόνο ένας κίνδυνος: αν μια τράπεζα οδηγηθεί σε εκκαθάριση τότε το Δημόσιο θα πρέπει να καταβάλει το μέρος του αναβαλλόμενου που της αναλογεί.

Το Δημόσιο λοιπόν, θα εισπράξει 2,5 δισ. ευρώ λιγότερους φόρους από τις τράπεζες; Στην πραγματικότητα το Δημόσιο ούτε χάνει ούτε κερδίζει από την αναγνώριση της ΑΦΑ. Για τα δημόσια οικονομικά η επίδραση είναι ουδέτερη. Το ελληνικό Δημόσιο είναι ο μεγαλύτερος μέτοχος των τραπεζών. Τα 2,5 δισ. που το Δημόσιο χονδρικά «χάνει» ως πιθανό μελλοντικό φορολογικό έσοδο από τις τράπεζες το «κερδίζει» ως μέτοχος καθώς δεν χρειάζεται να το καταβάλει για να ενισχύσει τα κεφάλαια των τραπεζών ενόψει των stress test. Αν οι κεφαλαιακές ανάγκες των τραπεζών είναι κατά 2,5 δισ. ευρώ υψηλότερες τότε το Δημόσιο είτε θα πρέπει άμεσα μέσω του ΤΧΣ να ενισχύσει τα κεφάλαια των τραπεζών είτε να αποδεχθεί νέες αυξήσεις κεφαλαίου που θα καλύψουν ιδιώτες επενδυτές. Ωστόσο οι αυξήσεις θα πραγματοποιηθούν σε τιμές σημαντικά χαμηλότερες των τρεχουσών χρηματιστηριακών, κάτι που θα οδηγήσει σε σημαντική μείωση των ποσοστών συμμετοχής του στις τράπεζες.

Εκτός της Ελλάδας, η Ιταλία, η Ισπανία και η Πορτογαλία προχώρησαν, τα τελευταία χρόνια, σε ρυθμίσεις που επιτρέπουν στις τράπεζές τους να αναγνωρίζουν μέρος της ζημίας από προβλέψεις και διαγραφές δανείων (σ.σ.: στην Ελλάδα αναγνωρίστηκε και η ζημία από το PSI) ως προσωρινή αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση.

Αυτές οι χώρες θεσμοθέτησαν και τη μετατροπή των προσωρινών φορολογικών απαιτήσεων σε οριστικές (DTC), θεσπίζοντας την υποχρέωση του

Δημοσίου να καταβάλει είτε με ομόλογα (Ισπανία, Ιταλία) είτε μέσω αύξησης κεφαλαίου (Πορτογαλία, Ελλάδα), το μέρος του φόρου που δεν μπορεί να συμψηφισθεί με κέρδη. Με τον τρόπο αυτό παρείχαν πρόσθετη κεφαλαιακή βοήθεια στις τράπεζές τους.

Με βάση τις οικονομικές καταστάσεις του 2014¹⁹ προκύπτει το εξής κατ' αρχήν παράδοξο: Παρά τις αυξήσεις κεφαλαίου, αθροιστικού ύψους 8,3 δισ. ευρώ που διενήργησαν Alpha, Eurobank, Πειραιώς και Εθνική, η συμμετοχή των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων (ΑΦΑ) στον δείκτη Core Tier I των τραπεζών αυξήθηκε, αντί να μειωθεί, φθάνοντας σε μέσο όρο στο 55% (48% με 66% στις τέσσερις τράπεζες).

Τα στοιχεία επιδεινώνονται αν οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις συσχετισθούν με την καθαρή ενσώματη θέση των τραπεζών. Στις 31.12.2014 ο αναβαλλόμενος φόρος αντιστοιχεί στο 62% της ενσώματης καθαρής θέσης, ενώ ένα χρόνο πριν ήταν στο 52%.

Η επιδείνωση στην ποιότητα της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, οφείλεται αφενός στις υψηλές λειτουργικές ζημιές της περσινής χρήσης και αφετέρου στην αναγνώριση πρόσθετων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων.

Ειδικότερα, οι τέσσερις συστημικές τράπεζες εμφάνισαν πέρσι αθροιστικά λειτουργικές ζημιές ύψους 8 δισ. ευρώ, οι οποίες περιορίστηκαν σε επίπεδο αποτελεσμάτων στα 3,5 δισ. ευρώ.

Η διαφορά (4,5 δισ. ευρώ) εξηγείται από το γεγονός ότι αναγνώρισαν κατά την απελθούσα χρήση ισόποσες αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις, με βάση τις εκτιμήσεις των πλάνων αναδιάρθρωσης ότι από φέτος θα επιστρέψουν όλες (σ.σ η Εθνική το έχει ήδη κάνει χάρη στη Finansbank) σε κερδοφορία. Εκτιμήσεις που είτε έχουν αναιρεθεί, είτε τίθενται επ αμφιβόλω λόγω της παρατεταμένης αβεβαιότητας.

Αποτέλεσμα ήταν οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις να εκτιναχθούν από τα 11,1 δισ. ευρώ στο τέλος του 2013 σε 15,6 δισ. ευρώ στο τέλος του 2014, την ώρα που οι λειτουργικές ζημιές αντιστάθμιζαν τα φρέσκα κεφάλαια από τις αυξήσεις κεφαλαίου που διενεργήθηκαν στο α' εξάμηνο της περσινής χρονιάς.

Απόρροια όλων των πιο πάνω ήταν να υπάρχει διάχυτη η εντύπωση στα μέσα του 2015 ότι ο Ενιαίος Μηχανισμός Εποπτείας (SSM) και η Ευρωπαϊκή Τραπεζική

---

¹⁹ <http://www.euro2day.gr/news/economy/article/1322223/trapezes-spaiei-konter-o-anavallomenos-foros.html>

Αρχή (European Banking Authority) θα επιβάλλουν ανώτατο ποσοστό για τη συμμετοχή των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων στα εποπτικά κεφάλαια των τραπεζών²⁰, στα πλαίσια πάντα και της Βασιλείας III, που προέβλεπε όπως είδαμε τέτοιες δικλίδες.

Μέχρι την παρούσα στιγμή της σύνταξης, οι τελευταίες πληροφορίες²¹ κάνουν λόγο ότι θα παραμείνει το καθεστώς αναγνώρισης στα εποπτικά κεφάλαια των ΑΦΑ με πιθανή την επιβολή ενός πλαφόν, αλλά με μεγάλη περίοδο προσαρμογής. Θα οριστεί δηλ. μια κλιμακωτή μείωση του ποσοστού συμμετοχής σε βάθος 5-10 ετών, γεγονός που θα επιτρέψει στις χώρες του Νότου να διενεργήσουν ομαλά τη μετάβαση και φυσικά μετά το νέο πανευρωπαϊκό stress test των τραπεζών που θα λάβει χώρα το 2016.

Παράλληλα, διεξήχθησαν stress tests των ελληνικών τραπεζών ενόψει της κεφαλαιακής στήριξης τους από τον ESM²² τον Οκτώβριο του 2015 και κατά τη σύνταξη της διπλωματικής κατατέθηκε και ψηφίστηκε στις 31/10/2015 και το νομοσχέδιο για την ανακεφαλαιοποίηση των Τραπεζών. Σχετικά με τον αναβαλλόμενο φόρο προβλέπεται ότι οι συσσωρευμένες προβλέψεις και λοιπές εν γένει ζημιές λόγω πιστωτικού κινδύνου για τις οποίες έχει ή θα λογιστεί ΑΦΑ πρέπει να έχουν λογιστεί έως τις 30/6/2015 (αντί να ήταν υφιστάμενες μέχρι την 31/12/14). Έτσι ρυθμίζεται και το θέμα του αναβαλλόμενου φόρου ώστε να μπορούν οι τράπεζες να σχηματίζουν οριστικές αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις για ζημιές πιστωτικού κινδύνου έως την 30ή Ιουνίου 2015.

---

²⁰ <http://www.euro2day.gr/news/economy/article/1322223/trapezes-spaei-konter-o-anavallomenos-foros.html> και <http://www.capital.gr/story/2273769>

²¹ <http://www.euro2day.gr/news/economy/article/1336736/trapezes-menei-to-status-quo-gia-anavallomeno.html> και <http://www.newmoney.gr/palamos-oikonomias/trapezes/item/234461-ametablitos-o-anaballomenos-foros-ton-trapezon-tin-epomeni-dietia>

²² <http://www.cnn.gr/money/story/2643/ti-provlepei-to-nomosxedio-gia-tin-anakefalaiopoiisi-ton-trapezon>

4.4 Δείγμα παρατηρήσεων.

Ως δείγμα για τις παρατηρήσεις μας χρησιμοποιήθηκαν οικονομικά στοιχεία από τους οχτώ (8) Ελληνικούς Ομίλους Τραπεζών, που δραστηριοποιήθηκαν μεταξύ των ετών 2005 και 2014, με το 2005 να αποτελεί το έτος βάσης μας. Αυτό έγινε διότι ήταν επιδίωξη της έρευνάς μας να λάβουμε υπόψη την κρίση που επήλθε μετά το 2010 και να δούμε πως επηρέασε τα αποτελέσματά μας.

Τα δεδομένα των Τιμών των μετοχών, των Ιδίων Κεφαλαίων και των Κερδών των τραπεζών αντλήθηκαν από τη βάση COMPUSTAT, ενώ οι αξίες των Αναβαλλόμενων Φορολογικών Απαιτήσεων αντλήθηκαν από τους επίσημους ισολογισμούς των τραπεζικών ομίλων, όπως είναι αποτυπωμένοι στο επίσημο site του ελληνικού χρηματιστηρίου www.hellex.gr και το παλαιότερο www.ase.gr.

Παρατίθενται στη συνέχεια οι Πίνακες των δεδομένων της έρευνας:

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται στατιστικές πληροφορίες για κάθε μεταβλητή του δείγματός μας (μέσος, διάμεσος μέγιστες τιμές, ελάχιστες τιμές, τυπική απόκλιση, συντελεστές ασυμμετρίας, συντελεστές κυρτότητας κλπ). Είναι χαρακτηριστική η σχέση μέσου-διάμεσου στο δείγμα μας, η οποία δεν έχει μεγάλες αποκλίσεις, κάτι που σημαίνει ότι δεν έχουμε ακραίες τιμές. Κατά τη στατιστική επεξεργασία απορρίψαμε έτη όπου μια τράπεζα είχε αρνητικά ίδια κεφάλαια, γι' αυτό και έχουμε σύνολο παρατηρήσεων 55.

Με βάση τα αποτελέσματα από τη μήτρα συσχετίσεων, δεν προκύπτει ένδειξη πολυσυγγραμικότητας καθώς δεν εμφανίζονται συντελεστές συσχέτισης των προβλεπτικών μεταβλητών $>0,80$.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

	PRICE	BV	EAR	DTA	CRISIS
Mean	1,58	0,79	-0,36	0,27	0,42
Median	0,79	0,82	0,01	0,15	0,00
Maximum	6,03	3,74	0,38	1,27	1,00
Minimum	0,08	-1,45	-6,02	0,03	0,00
Std. Dev.	1,53	0,78	1,00	0,29	0,50

Στον Πίνακα 2 υπάρχουν οι πληροφορίες σχετικά με τη μήτρα συσχετίσεων του δείγματός μας. Η ερμηνεία ενός προβλήματος με τη χρησιμοποίηση της μεθόδου αναλύσεως της πολλαπλής παλινδρόμησης επιτυγχάνεται καλύτερα όταν οι ανεξάρτητες μεταβλητές που αποτελούν το μοντέλο δεν παρουσιάζουν πολυσυγγραμμικότητα. Όταν υφίστανται έντονες συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να αξιολογηθεί η ουσιαστική προσφορά μιας συγκεκριμένης ανεξάρτητης μεταβλητής επί της εξαρτημένης μεταβλητής που οφείλεται αποκλειστικά στη συγκεκριμένη ανεξάρτητη μεταβλητή. Η κατάσταση η οποία δημιουργείται όταν υπάρχουν ισχυρές συσχετίσεις μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών στην πολλαπλή παλινδρόμηση ονομάζεται πολυσυγγραμμικότητα (multicollinearity). Στις περιπτώσεις που το πρόβλημα αυτό υφίσταται θα πρέπει κανείς να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός στην ερμηνεία όλων των εκτιμητριών που προκύπτουν από το μοντέλο αυτό. Υπάρχουν μια σειρά από προειδοποιητικές ενδείξεις που αν ο ερευνητής τις προσέξει είναι δυνατόν να αντιληφθεί ότι υπάρχει πολυσυγγραμμικότητα. Η πιο σημαντική από αυτές είναι ο πίνακας των συντελεστών συσχετίσεων (Correlation Matrix) των ανεξάρτητων μεταβλητών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2					
Μήτρα συσχετίσεων					
Correlation					
Probability	PRICE	BV	EAR	DTA	CRISIS
PRICE	1				
BV	0,63	1			
EAR	0,046	0,1726	1		
DTA	-0,075	-0,1	0,3493	1	
CRISIS	-0,553	-0,496	0,3842	0,3159	1

4.5 Υπόδειγμα

Κατά την επεξεργασία των δεδομένων μας και προκειμένου να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα χρησιμοποιήθηκε το πολυμεταβλητό Υπόδειγμα του Ohlson (1991,1995). Αξίζει να σημειωθεί ότι η μέθοδος του Ohlson, όπως θα φανεί και στα αποτελέσματα της εμπειρικής μελέτης, θεωρείται από τις πιο αξιόπιστες και ακριβείς μεθόδους.

Στο παραπάνω υπόδειγμα, οι παράμετροι προσδιορισμού της τιμής μιας μετοχής εταιρίας είναι η λογιστική αξία των Ιδίων Κεφαλαίων της ($BV_{i,t}$), τα Κέρδη της εταιρίας ($EAR_{i,t}$), και η μεταβλητή για τις λογιστικές πληροφορίες – στην προκειμένη περίπτωση η $DTA_{i,t}$ (Deferred Tax Assets). Όλες οι μεταβλητές έχουν αποπληθωριστεί με τα ίδια κεφάλαια στην αρχή του προηγούμενου έτους.

Επομένως έχουμε την παρακάτω σχέση:

$$PRICE_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 (BV_{i,t} - DTA_{i,t}) + \alpha_2 EAR_{i,t} + \alpha_3 DTA_{i,t} + E_{i,t} \quad (1)$$

Μάλιστα, οι τιμές του έτους t όλων των ως άνω μεταβλητών διαιρούνταν με τα Ίδια Κεφάλαια του προηγούμενου έτους $t-1$, με σκοπό να αποφευχθούν προβλήματα ετεροσκεδαστικότητας.

Από το έτος 2010, λόγω της οικονομικής κρίσης οι μεταβλητές μας επηρεάστηκαν σημαντικά και επομένως ο παράγοντας αυτός πρέπει να ληφθεί υπόψη. Γι'αυτό τρέχουμε τον μαθηματικό τύπο μας, που βασίζεται στο Υπόδειγμα του Ohlson, εισάγοντας και μια ακόμα μεταβλητή την $CRISIS_{i,t}$, ώστε να μπορέσουμε να μετρήσουμε τις επιπτώσεις της κρίσης στη σχέση της τιμής με τις υπόλοιπες μεταβλητές και ειδικά με τη μεταβλητή της $DTA_{i,t}$ (Deferred Tax Assets). Η μεταβλητή αυτή παίρνει την τιμή 1 για τα χρόνια της κρίσης, ήτοι 2010-2014, και την τιμή 0 για τα προηγούμενα έτη 2005-2009.

Έτσι, για την περίοδο της κρίσης έχουμε:

$$PRICE_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 (BV_{i,t} - DTA_{i,t}) + \beta_2 EAR_{i,t} + \beta_3 DTA_{i,t} + \beta_4 crisis_{i,t} + \beta_5 crisis_{i,t} * (BV_{i,t} - DTA_{i,t}) + \beta_6 crisis_{i,t} * EAR_{i,t} + \beta_7 crisis_{i,t} * DTA_{i,t} + W_{i,t} \quad (2)$$

4.6 Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα της έρευνας συνοψίζονται στους 2 παρακάτω πίνακες.

Ο Πίνακας 3 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνας, αν δε ληφθεί υπόψη ο παράγοντας ΚΡΙΣΗ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Cross-sections included: 8

Total panel (unbalanced) observations: 55

Variable	Coefficient	t-Statistic	Prob.
C (α_0)	0,6	2,05	0,05
BVBV-DTABV	1,25	5,81	0
EARBV	-0,12	-0,67	0,51
DTABV	-0,21	-0,34	0,74
Adjusted R-squared	0,37		

Αντίστοιχα ο Πίνακας 4 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της εξίσωσης (2), όπου λαμβάνεται υπόψη η επίδραση της κρίσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Cross-sections included: 8

Total panel (unbalanced) observations: 55

Variable	Coefficient	t-Statistic	Prob.
c (β_0)	-0,40	-0,84	0,41
BV-DTA	1,52	5,11	0,00
EAR	2,97	3,51	0,00
DTA	5,69	3,05	0,00
CRISIS	0,44	0,69	0,49
CRISIS*(BV-DTA)	-0,95	-2,16	0,04
CRISIS*EAR	-3,33	-3,87	0,00
CRISIS*DTA	-5,50	-2,77	0,01
Adjusted R-squared	0,59		

Όπως παρατηρεί κανείς στον Πίνακα 4, εμφανίζεται έντονα αρνητική συσχέτιση μεταξύ ΤΙΜΗΣ μετοχής των τραπεζών και Αναβαλλόμενων Φορολογικών Απαιτήσεων, όταν λάβουμε υπόψη τον παράγοντα ΚΡΙΣΗ, καθώς στη στήλη Coefficient του Πίνακα 4 η μεταβλητή CRISIS*DTA έχει τιμή -5,50 , με probability <0,10 , που σημαίνει στατιστικά σημαντική παρατήρηση.

Εξετάζοντας τώρα τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην αρχή της έρευνας, καταλήγουμε επομένως ότι τα αναβαλλόμενα φορολογικά περιουσιακά στοιχεία έχουν πληροφοριακό περιεχόμενο για την τιμή των τραπεζικών μετοχών. Επίσης, είναι χαρακτηριστικό αν συγκρίνουμε τα στοιχεία του Πίνακα 3 και του 4, πως ο παράγοντας «κρίση» που εμφανίστηκε από το 2010 και μετέπειτα, επηρεάζει σημαντικά τη σχέση αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων και τιμών των μετοχών των τραπεζών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.

Στην έρευνα όπως παρατέθηκε στο κεφάλαιο 4, προκύπτει κατ'αρχάς ότι οι επενδυτές λαμβάνουν υπόψη τα Αναβαλλόμενα Φορολογικά Περιουσιακά Στοιχεία κατά τη λήψη επενδυτικών αποφάσεων. Σε δεύτερο επίπεδο, φαίνεται να αποτιμούνε την εγγραφή Αναβαλλόμενων Φορολογικών Απαιτήσεων στους ισολογισμούς αρνητικά μέσα στην κρίση, σε αντίθεση με την περίοδο προ κρίσης, που αποτελούσαν για αυτούς ένα ακόμα Περιουσιακό Στοιχείο των Ομίλων των Τραπεζών. Μάλιστα αυτή η αρνητική συσχέτιση γίνεται σε σημαντικό βαθμό όπως προέκυψε στα αποτελέσματα της έρευνας. Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά ενός τέτοιου συμπεράσματος μπορούν να γίνουν η αφορμή για τη διεξοδική ενασχόληση μιας άλλης μελέτης-έρευνας.

Πάντως, στα πλαίσια της παρούσας, εκτέθηκαν κατά την παρουσίαση του όλου πλαισίου γύρω από τις Αναβαλλόμενες Φορολογικές Απαιτήσεις (ΑΦΑ) κάποια στοιχεία που θεωρήθηκε ότι εξηγούν σημαντικά τη στάση αυτή. Βάσει της Βασιλείας III και στα πλαίσια του ελέγχου της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών όλες οι ΑΦΑ, είτε αφαιρούνται πλήρως από τα Βασικά Εποπτικά Κεφάλαια (BEK) του εποπτευόμενου νομικού προσώπου (π.χ. ΑΦΑ από μεταφερόμενες φορολογικές ζημιές), είτε υπόκεινται σε αυστηρά όρια αναγνώρισης (έως 10% των BEK π.χ. ΑΦΑ από χρεωστική διαφορά ανταλλαγής ομολόγων στο πλαίσιο της αναδιάταξης του χρέους «PSI» και από προβλέψεις για επισφάλειες). Το γεγονός αυτό σε σχέση με τη σημαντική έκθεση των ελληνικών τραπεζών σε ΑΦΑ που ανέρχεται σε 15,6 δισ. ευρώ στο τέλος του 2014, δημιουργεί προβληματισμό, χωρίς βέβαια αυτό από μόνο του με βάση τις ως τώρα διεξαχθείσες έρευνες που παρουσιάσαμε, να αποτελεί εργαλείο χειραγώγησης κερδών ή «δημιουργικής λογιστικής». Περαιτέρω, η ανασφάλεια για τα αποτελέσματα από τα τακτικά stress tests των τραπεζών την εποχή της κρίσης όπως τα παρουσιάσαμε στο κεφάλαιο 4 για την αξιολόγηση της αντοχής ή και για την ανακεφαλαιοποίησή τους, η συνεχώς διογκούμενη εσωτερική οικονομική και πολιτική κρίση αποτελούν αναμφίβολα σημαντικούς παράγοντες που εξηγούν το πόρισμα της έρευνάς μας.

Περιορισμός στην έρευνά μας πρέπει να σημειωθεί ότι αποτελεί ο μικρός αριθμός παρατηρήσεων καθώς χρησιμοποιήθηκαν οικονομικά στοιχεία από τους

οχτώ (8) Ελληνικούς Ομίλους Τραπεζών, που δραστηριοποιήθηκαν μεταξύ των ετών 2005 και 2014.

Επομένως, προτείνεται η μελλοντική επανεξέταση του θέματός μας για δείγμα μεγαλύτερο στο οποίο θα συμπεριλαμβάνονται και νέα έτη αναφοράς, αλλά και ενδεχομένως ενδεδειγμένη ποιοτική ανάλυση των συμπερασμάτων που θα προκύψουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Αγγελόπουλος Π.(2010), Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Γ΄ Έκδοση, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.
- Γκόρτσος Χ. (2011), Εισαγωγή στο διεθνές χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Νεγκάκης Χ. (2015), Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς Θεωρία και Εφαρμογές.
- Νεγκάκης Χ. (2015), Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς Ειδικά Θέματα.
- Σαλτσίδου (2011) ΔΛΠ 12 – Αναβαλλόμενη φορολογία και χειραγώγηση κερδών-Εμπειρική προσέγγιση στις εισηγμένες τράπεζες του Χ.Α.Α.
- Σαπουτζόγλου Γ., Πεντοτής Χ. (2009) Τραπεζική Οικονομική Τόμος Α,Β, Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα
- Χριστόπουλος Α. και Ντόκας Ι., (2012), Θέματα τραπεζικής και χρηματοοικονομικής θεωρίας, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- Ψυχομάνης, Σπύρος Δ., (2009), Δίκαιο του τραπεζικού συστήματος: Οι τράπεζες και η εποπτεία τους, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα

Ξένα

- Adzis A., Tripe D., Dunmore P. (2010) “International Financial Reporting Standards (IFRS) and income smoothing activities of commercial banks: Evidence from Australia and New Zealand banks,” *Finance and Corporate Governance Conference 2011 Paper*, Massey University, 2010. Available at: <http://ssrn.com/abstract=1717307> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1717307>
- Agostino M., Drago D., & Silipo D. (2011). “The value relevance of IFRS in the European banking industry.” *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 36(3), 437–457. <http://dx.doi.org/10.1007/s11156-010-0184-1>, 1-21

- Aisbitt, S. (2006). "Assessing the effect of the transition to IFRS on equity: The case of the FTSE 100." *European Accounting Review*, 15(3), 117–133. <http://dx.doi.org/10.1080/09638180600920293>
- Alford, A., Jones, J., Leftwich, R. and Zmijewski, M. (1993), The relative informativeness of accounting disclosures in different countries, *Journal of Accounting Research*, 31, pp. 183–229.
- Ali, A. and Hwang, L. (2000), Country-specific factors related to financial reporting and the value relevance of accounting data, *Journal of Accounting Research*, 38, pp. 1-21.
- Arce, M. and Mora, A. (2002), Empirical evidence of the effect of European accounting differences on the stock market valuation of earnings and book value, *The European Accounting Review*, 11, pp. 573–599.
- Badertscher, B., J. Phillips, M. Pincus, and S. Rego "Evidence on Motivations for Downward Earnings Management." *Working paper 2009b*.
- Barth, M. E., Landsman, W. R., & Lang, M. (2008). "International accounting standards and accounting quality." *Journal of Accounting Research*, 46(3), 467–498.
- Bartov, E., Goldberg, S., & Kim, M. (2005). "Comparative value relevance among German, U.S. and International Accounting Standards: A German stock market perspective." *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 20(2), 95–119.
- BCBS, (2010), "Basel III, international framework for liquidity risk

measurement, standards and monitoring”, *Available at:*
<http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>

- BCBS, (2010), «Guidance for national authorities operating the countercyclical buffer», *Available at:*
<http://www.bis.org/publ/bcbs187.pdf>
- BCBS, (2011), “Basel III, a global regulatory framework for more resilient banks and banking system, (Revised, June 2011)», *Available at:* <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>
- BCBS, (2013), «Basel III: the liquidity coverage ratio and liquidity risk monitoring tool», *Available at:* <http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>
- Bornemann S., Kick T., Memmel C., Pfingsten A., (2010), “Hidden Reserves and Earnings Management in Banks -An Empirical Study”, *Working Paper, American Accounting Association Annual Meeting and Conference on Teaching and Learning in Accounting*
- Brown, P., & Tarca, A. (2005). “A commentary on issues relating to the enforcement of International Financial Reporting Standards in EU.” *European Accounting Review*, 14(1), 181–212. *Available at:*
<http://dx.doi.org/10.1080/0963818042000338997>
- Byres W. (2012), “Basel III: Necessary, but not sufficient”, *Available at:*
<http://www.bis.org/speeches/sp121106.pdf>, p. 6
- Caruana J., (2011) “Basel III: New strains and old debates – challenges for supervisors, risk managers and auditors”, *Available at:*
<http://www.bis.org/speeches/sp111014.pdf>, p. 9

- Chang, J. Khanna, T., & Palepu, K. (2000). “Analyst activity around the world” *HBS Strategy Unit Working Paper No. 01-061*, Available at: <http://ssrn.com/abstract=204570> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.204570> .
- Christensen T. E., Paik G. H., Stice E. K., (2007), “Creating a Bigger Bath Using the Deferred Tax Valuation Allowance”, *Journal of Business Finance & Accounting*, Vol. 35, No. 5-6, p.p. 601-625
- Cohen L., Cornett M. M., Marcus A. J., Tehranian H., (2014), “Bank Earnings Management and Tail Risk during the Financial Crisis”, *Journal of Money Credit and Banking*, Vol. p.171-197.
- Cornett M. M., McNutt J. J, Tehranian H., (2006), “Earnings Management at Large U.S. Bank Holding Companies”, *Journal of Corporate Finance*, Vol. 15, Issue 4, p.p.412-430.
- Dhaliwal D. S., Gleason C. A., Mills L. F., (2004), “Last Chance Earnings Management: Using the Tax Expense to Meet Analysts' Forecasts”, *Contemporary Accounting Research*, Vol. 21, No. 2, p.p. 431-459.
- Delvaile, P., Ebberts, G., & Saccon, C. (2005). “International Financial Reporting Convergence: Evidence from three continental European countries.” *Accounting in Europe*, 2(1), 137–164. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/09638180500379103>
- Engel, E. M., Erickson, and E. Maydew, (1999), “Debt-equity hybrid securities”, *Journal of Accounting Research* 37 (2), pp. 249-274.
- Ettredge, M., Sun, L., Lee, P. and A. Anandarajan, (2008), “Is Earnings Fraud associated with high deferred tax and/or book minus tax levels?” *A*

- Fitó, A., Gómez, F., & Moya, S. (2012). “Choices in IFRS adoption in Spain: Determinants and consequences.” *Accounting in Europe*, 9(1), 61–83.
Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/17449480.2012.664390>
- Fratianni M., Pattison J. (2015), “Basel III in Reality”, *Journal of Economic Integration* Vol.30 No1 March 2015 pp.8-9, Available at: <http://dx.doi.org/10.11130/jei.2015.30.1.1>
- Galai D., Sulganik E., Wiener Z. (2005), “Accounting Values versus Market Values and Earnings Management in Banks”, Working Paper, Social Science Research Network.
- Harris T., Lang, M. and Moller, H. (1997), “Unconsolidated versus consolidated accounting measures: empirical evidence from listed German companies”, 20th Annual Congress of the European Accounting Association.
- Hung, M., & Subramanyam, K. R. (2007). “Financial statement effects of adopting inter- national accounting standards: The case of Germany.” *Review of Accounting Studies*, 12, 623–657.
- Iatridis, G. (2008). “Accounting disclosure and firms' financial attributes; evidence from the UK stock market.” *International Review of Financial Analysis*, 17(2), 219–241.
- Iatridis, G. (2010). “International financial reporting standards and the quality of finan- cial statement information.” *International Review of Financial Analysis*, 19, 193–204

- Iatridis, G., & Rouvolis, S. (2010). “The post adoption effects of the implementation of the international financial reporting standards in Greece.” *International Journal of Accounting, Auditing and Taxation*, 19(1), 55–65.
- Ingves S., (2012), “Basel III is simpler and stronger”, *Wall Street Journal* 10/2012. Available at: <http://www.bis.org/review/r121017b.pdf>
- Jermakowicz, E. K. (2004). “Effects of Adoption of International Financial Reporting Standards in Belgium: The evidence from BEL -20 companies.” *Accounting in Europe*, 1(1), 51–70. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/0963818042000270811>
- Joos P. and Lang M. (1994), “The effects of accounting diversity: evidence from the European Union”, *Journal of Accounting Research*, 32, pp. 141–68.
- Karamanou, I., & Nishiotis, G. (2009). “Disclosure and the cost of capital: Evidence from the market's reaction to firm voluntary adoption of IAS.” *Journal of Business Finance & Accounting*, 36(7&8), p.p. 793–821.
- Karampinis N. & Hevas D. (2009), “The Effect of the Mandatory Application of IFRS on the Value Relevance of Accounting Data: Some Evidence from Greece”, *European Research Studies Volume XII, Issue (1) 2009*
- Karampinis N., & Hevas, D. (2011). “Mandating IFRS in an unfavorable environment: The Greek experience.” *The International Journal of Accounting*, 46(3), 304–332

- Karatzimas S., Zounta S., Kyriakidou V. (2011), “Impacts and Changes in the accounting policies after the IAS adoption: A comparison between the manufacturing and the commercial sector in Greece”, *Accounting and Management Information Systems*, Vol. 10, No.3, pp. 302–317, 2011
- King, R. and Langli, J. (1998), “Accounting diversity and firm valuation”, *International Journal of Accounting*, 33, pp. 529–68.
- Kousenidis D., Ladas A., Negakis C. (2013) “ The effects of the European debt crisis on earnings quality”, *International Review of Financial Analysis*, Vol.30 (C) pp.351-362
- La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., Shleifer, A., & Vishny, R. (1997). “Legal determinants of external finance.”, *Journal of Finance*, 52(3), 1131–1150
- Lev Baruch and Nissim Doron (2004) “Taxable Income, Future Earnings, and Equity Values.”, *The Accounting Review: October 2004*, Vol. 79, No. 4, pp. 1039-1074.
- Liu Chi-Chun and Ryan Stephen G. (2006) “Income Smoothing over the Business Cycle: Changes in Banks' Coordinated Management of Provisions for Loan Losses and Loan Charge-Offs from the Pre-1990 Bust to the 1990s Boom.”, *The Accounting Review: March 2006*, Vol. 81, No. 2, pp. 421-441.
- Lopez, T.J., Regier, P.R., Lee, T., (1998) “Identifying Tax-Induced Earnings Management Around TRA 86 as a Function of Prior Tax-Aggressive Behavior.”, *Journal of the American Taxation Association*, 20 (2): 37-56.
- Mills, L. and K. Newberry, 2001, “The Influence of Tax and Non – Tax Costs

on Book – Tax Reporting Differences: Public and Private Firms”, *Journal of the American Taxation Association*, pp. 1-19.

- Morais, A. I., & Curto, J. J. D. (2009). “Mandatory adoption of IASB standards: Value relevance and country-specific factors.” *Australian Accounting Review*, 19(2), 128–143.
- Noor R.M., Mastuki N., Aziz Z., (2007), “Earnings Management And Deferred Tax”, *Malaysian Accounting Review*, Volume 6, No1, p.p. 1-17
- Ormrod, P., & Taylor, P. (2004). “The impact of the change to International Accounting Standards on Debt Covenants: A UK perspective.”, *Accounting in Europe*, 1(1), p.p. 71–94. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/0963818042000262775>
- Papadamou S. & Tzivinikos T. (2012), “The risk relevance of International Financial Reporting Standards: Evidence from Greek banks.” *International Review of Financial Analysis* 27 (2013), p.p. 43-54
- Phillips, J., Pincus, M. and S. Rego, (2003), “Earnings Management: New Evidence Based on Deferred Tax Expense”, *The Accounting Review* 78 (2), pp. 491-521.
- Phillips J., Pincus M., Rego S. O., Wan H.,(2004), “Decomposing Changes in Deferred Tax Assets and Liabilities to Isolate Earnings Management Activities”, *Journal of the American Taxation Association*, Vol. 26, No.1, pp. 43-66
- Samara A. (2014). “Assessing the relevance of deferred tax items: Evidence from loss firms during the financial crisis”. *The Journal of Economic*

- Soderstrom, N. S., & Sun, K. J. (2007). “IFRS adoption and accounting quality: A review.” *European Accounting Review*, 16(4), 675–702. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/09638180701706732>
- Swartz, G., & Negash, M. (2006). “An empirical examination of the Ohlson (1995) model.” *South Africa Journal of Accounting Research*, 20(1), 67–82
- Thomas M. Hoenig (2013) “Basel III Capital: A Well-Intended Illusion”, April 9, 2013 *International Association of Deposit Insurers 2013 Research Conference Basel, Switzerland*
- Ujah N. U., Okafor C. E., (2011), “Is Bank Performance what it is, in light of Bank Earnings Management and Bank Market Structure? – Evidence from the Emerging and the Frontier Markets”, *Working Paper, Social Science ResearchNetwork*.
- Walker, (2001), “International Banking Regulation: Low, Policy and practice”, *Finance and Economic Law Series, The Hague: Kluwer Law International, London – New York*, p.p. 18, 39.
- Wellink N. (2011), “The new framework for Banking supervision”, FSI High Level Meeting on “The emerging framework to strengthen banking regulation and financial stability” for Africa. Available at: <http://www.bis.org/speeches/sp110127.pdf> p.1
- Wilson, R. 2009. “An examination of corporate tax shelter participants.”, *The Accounting Review* : May 2009, Vol. 84, No. 3, pp. 969-999

Δικτυακές αναφορές

- <http://www.bankofgreece.gr/BoGAttachments/2013%20Stress%20test%20of%20the%20Greek%20banking%20sector.pdf>
- <http://www.bankofgreece.gr/BoGAttachments/2013%20Stress%20test%20of%20the%20Greek%20banking%20sector.pdf>
- http://www.bloomberg.com/news/2014-03-26/greek-banks-capital-increases-signal-end-to-isolation.html#disqus_thread
- <http://www.cnn.gr/money/story/2643/ti-provlepei-to-nomosxedio-gia-tin-anakefalaiopoiisi-ton-trapezon>
- <http://www.eba.europa.eu/risk-analysis-and-data/quantitative-impact-study/basel-iii-monitoring-exercise>
- <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/aggregatereportonthecomprehensiveassessment201410.en.pdf?d2f05d43d177c25c57e065ebdbf80fe7>
- <http://www.euro2day.gr/news/economy/article/1322223/trapezes-spaei-kontero-anavallomenos-foros.html>